

GERMANDAT DEL MONESTIR CISTERCENC DE SANTA MARIA DE POBLET

P BLET

II època,

Any XVIII, número 36,

Juny 2018

Sumari

EDITORIAL 1

EL PÒRTIC DE L'ABAT
«GAUDETET ET EXSULTATE»
Octavi Vilà, abat 2

GERMANDAT
ADVENT: VIURE LA SAVIESA DE L'AMOR
Bernat Folcrà 4

PEREGRINACIÓ A TERRA SANTA
Enric Miró 15

EL RECÉS D'ADVENT
Bernat Folcrà 18

ESCOLA DE PREGÀRIA
DEIXEU QUE EL DRET BROLLI COM L'AIGUA
Lluís Solà 21

LA REGLA AMB ULLS DE LAIC
L'OBEDIÈNCIA, UN VALOR
CONTRACULTURAL
Francesc Torralba 29

RELIGIÓ I CIÈNCIES NATURALS
EL FENOMEN HUMÀ, ENTRE LA RACIONALITAT
CÒSMICA I LA INTEL·LIGÈNCIA ARTIFICIAL
David Jou 33

A FONTS
L'UNIVERS FEMENÍ FET PREGÀRIA EN
CLARA D'ASSIS
Maria Cambray 40

LA BIBLIOTECA DE POBLET
Xabier Añoveros 45

TÉ JUSTIFICACIÓ L'EMPRESONAMENT
PROVISIONAL?
Eduard Ibàñez 52

MÓN MONÀSTIC
LA VIDA CISTERCENCA AL BRASIL
Lluc Torcal 60

L'ENTREVISTA
LA MARE MONTSERRAT VIÑAS
Bernat Folcrà 64

LA PORTADA
Jesús M. Oliver 72

CRÒNICA DE LA COMUNITAT
De novembre de 2017 a abril de 2018
Xavier Guanter 73

LA RODA DELS DIES

- FESTIVAL INTERNACIONAL ORGUES DE POBLET. ENTREVISTA A LES DUES ORGANISTES PARTICIPANTS
- VISITA A POBLET DELS MONJOS CARTOIXANS DE MONTALEGRE
- ORDENACIÓ DIACONAL DE F. BORJA PEYRA I ALMUNIA
- CLOENDA DEL CENTENARI DEL NAIXEMENT DE MN. RAMON MUNTANYOLA
- VII TROBADA D'INTEL·LECTUALS I PROFESSIONALS CATÒLICS A POBLET
- VISITA AL MONESTIR DE PIEDRA, PRIMERA FILLA DE POBLET

78-84

INVITACIÓ A LA LECTURA
BREUS COMENTARIS D'ALGUNS LLIBRES
PER CONVIDAR A LA LECTURA
Lina Zulueta 85-86

RESSENYA 87

DÉU A LA XARXA
EL BANC DELS ALIMENTS
Cristòfol-A. Trepat 88

Director: Cristòfol-A. Trepat

Consell de Redacció: Xavier Alonso
Lluís Solà
Sam Soler
Lina Zulueta
Tomàs Bataller

Portada: Detall de la barana de ferro forjat de la trona del lector del refector de Poblet (foto: Sam Soler)

Edita:

Germandat del
Monestir Cistercenc
de Santa Maria
de Poblet.

Realització: T.G.A.,
Técnicas Gráficas Aplicadas, S.L.
Tel. 629 831 307
t.g.a.sl@telefonica.net

Disseny-Maquetació: Pau Benito

Preu subscripció (2 números): 25 €

Número solt: 15 €

Dipòsit legal: T-60/2001 - ISSN 1577-4104

En el que portem de l'any 2018, segons l'associació *Open Doors*, han estat assassinats al món tres mil seixanta-sis cristians només pel fet de ser-ho, i set-centes norantatres esglésies o propietats d'esglésies han estat destruïdes. I això no és un fet aïllat que s'hagi esdevingut de cop. Ben al contrari: el martiri és constant. L'any 2016, sense anar més lluny, els assassinats de cristians van pujar a la xifra de set mil cent setze i l'any passat a mil dos-cents set. Sobta l'escàs ressò mediàtic i la nul·la reacció popular a propòsit d'aquests fets a Europa quan, en canvi, en d'altres circumstàncies d'injustícia, els altaveus dels mitjans de comunicació s'omplen de condemnes i les manifestacions esdevenen espontànies.

Continua sobre Europa l'allau d'emigrants. La guerra de Síria, que no s'atura, ja ha provocat l'emigració cap a Europa de més de cinc milions de persones que davant de la destrucció de les seves propietats i del trencament de la seva societat, sense diferència de religió, busquen un lloc per refer la seva vida, sovint davant la indiferència o la còmoda contenció del conjunt d'Europa.

El Mediterrani, a més, s'ha convertit des d'uns anys ençà en un cementiri d'emigrants. Les xifres són també impressionants: hom calcula que moren en el seu intent desesperat d'arribar a Occident més de tres mil persones procedents de l'Àfrica, ordinàriament explotats i conduïts per màfies sense control.

A dins d'Europa tampoc les coses van molt millor. A tall d'exemple: l'any passat van morir als carrers de Brussel·les –la capital de la rica d'Europa– seixanta-dues persones, de pura pobresa, soledat i deteriorament. I al Regne d'Espanya la pobresa augmenta: hi ha 10,2 milions de persones amb una renda per dessota la llinda de la pobresa, la qual cosa es tradueix en una taxa de pobres del 22,3%. Això converteix el Regne d'Espanya en el tercer país europeu en desigualtat, per darrere de Romania i Bulgària i empatat amb Lituània.

A casa nostra les tensions socials i polítiques continuen sent molt agudes. Massa sovint es constaten expressions d'animadversió i d'odi que, com a cristians, hauríem de denunciar i bandejar de la nostra manera de fer i de dir. En editorials anteriors ja ens hem lamentat de l'exclusivitat de la via judicial per resoldre una situació que, com els bisbes catalans per unanimitat han declarat públicament, és un problema polític de primer ordre. Instem, doncs, un cop més, al diàleg i a la voluntat de concòrdia.

Tot aquest panorama general resulta més aviat preocupant i decebedor i d'una manera o altra ha estat denunciat sovint pel Sant Pare. Per això hem de rebre amb il·lusió la publicació de la nova exhortació apostòlica del papa Francesc *Gaudete et exultate* (Alegreu-vos i celebren-ho!) com una llum en la foscor. No es tracta d'un text acadèmic i doctrinal sinó que pretén *fer ressonar un cop més la crida a la santedat, procurant encarnar-la en el context actual perquè Déu ens vol sants i no espera que ens conformem amb una existència mediocre, aigualida, líquida*. Davant de les situacions d'injustícia i de tristesa que el món d'avui encara ens ofereix, els cristians estem cridats a ser sants, és a dir, a sortir de la nostra zona de confort i a lluitar per la justícia i la pau amb alegria. Amb l'alegria que es deriva de saber-nos salvats per Jesucrist i dotats d'un sentit de vida basat en l'amor, tot i que el drama de la Història i el silenci de Déu ens temptin, de vegades, a la desesperança. El «no hi ha res a fer», recordem-ho, no és cristià. Tots estem cridats «a fer», segons les nostres possibilitats i fins contra tota esperança humana.

Els qui fem la revista us desitgem un bon estiu i us encoratgem a la solidaritat i a la pregària per fer d'aquest món un espai de més justícia amb l'esperança certa d'una victòria final sobre el mal i la mort, com així ens ho ha revelat un cop més la pasqua de Jesús que acabem de celebrar.

«GAUDETE ET EXSULTATE»

El Papa Francesc ha publicat el darrer mes de març una nova exhortació apostòlica amb el títol *Gaudete et exsultate* («Alegreu-vos-en i celebren-ho» Mt 5,12). El tema de la santedat pot no ser fàcil d'abordar avui per avui; pot fins i tot semblar un concepte superat, o bé per excés o bé per defecte; podem arribar a sentir opinions com que ja en som tots de sants o bé que mai no arribarem a ser sants.

El Concili Vaticà II va tractar el tema amb profunditat; així la Constitució Dogmàtica *Lumen Gentium* sobre l'Església dedicà tot el capítol V a la vocació universal a la santedat en l'Església i ens diu textualment que «per diferents que siguin les professions i formes de vida, és una sola la santedat que cultiven tots aquells qui són guiats per l'Esperit de Déu i que, obeint la veu del Pare i adorant-lo en esperit i en veritat, segueixen el Crist, pobre, humil i carregat amb la creu, i així poder participar en la seva glòria. Per consegüent, tots, cada un segons els dons que haurà rebut, han d'avançar decididament pel camí d'una fe viva, la fe que desvetlla l'esperança i fa fer obres inspirades per l'amor» (LG 41).

El Papa Francesc, amb el seu estil planer i pedagògic, que tant el caracteritza, ens diu que la santedat està en el poble de Déu pacient, que per ser sants no cal ser bisbes, sacerdots, religioses o religiosos; que la santedat no està reservada tan sols als qui tenen la possibilitat de prendre distància de les ocupacions ordinàries, per dedicar molt temps a l'oració. Tots estem cridats a ser sants vivint amb amor i oferint el propi testimoniatge en les ocupacions de cada dia, allí on cadascú es troba. Els consagrats vivint amb alegria el seu lliurament; els casats estimant-se i ocupant-se del marit o de l'esposa; els treballadors, com-

plint amb honradesa i competència el seu treball al servei dels germans; els pares i avis educant amb paciència els nens; els polítics i dirigents socials anteposant els interessos de la majoria enfront dels interessos de partit o particulars. Potser tots plegats renunciant als interessos personals en favor del bé comú. És el que ens diu la Regla de sant Benet als monjos amb l'expressió no anteposar res a l'amor del Crist (RB 4,21); perquè si veritablement hem partit de la contemplació de Crist, hem de saber-lo descobrir sobretot en el rostre d'aquells amb els quals ell mateix ha volgut identificar-se (cf. NMI,49).

La idea de la vocació universal a la santedat posada de relleu en el Concili Vaticà II és una crida a tots els fidels cristians; cridats a la santedat en virtut del baptisme hem de deixar que la gràcia del baptisme fructifiqui en nosaltres i ens transformi en camí de santedat. El fonament el trobem en l'Esclusiva i en la tradició; la seva explicitació doctrinal correspon al Concili desenvolupant en alguns dels seus textos la riquesa del seu contingut. Com ens diu el Papa Francesc «un sant no és algú rar, llunyà, que es torna insuportable per la seva vanitat, la seva negativitat i els seus ressentiments. No eren així els Apòstols de Crist» (GE 93).

És el que el Papa Francesc defineix com la santedat de la porta del costat, la santedat de les coses senzilles, la santedat del servei. Servir vol dir disponibilitat, estar disposat a no rebre massa felicitacions i sí moltes queixes i crítiques; el mateix Papa Francesc n'és un bon exemple. El servei demana amor i humilitat per continuar servint. El servei revela la qualitat de la vida interior i mostra la mesura de la nostra conversió interior, no pas amb grans gestos ni amb grans frases sinó amb el petit i humil servei del dia a dia. Servint amb tot el cor, servint com voldríem ser servits.

Uns som servidors dels altres, ara uns ara els altres, una comunitat de creients, d'iguals,

en la qual cadascú ha de fer responsablement el que li pertoca, complint els seus deures no com a excepció sinó com a norma de conducta; cal que ens creguem que hem vingut a servir i no pas a ser servits, perquè el nostre model és Crist i no pas cap altre dels molts que podríem prendre de la societat que ens envolta, sempre més preocupada per escalar posicions al preu que sigui. Servir demanant l'ajut de Déu, sense rondinar, ni massa fatiga. Vivint per Déu i en Déu, reconeixent-lo en els altres, fent-lo realitat en les petites coses de la vida, sobretot en les que ens costen un xic, tocant de peus a terra. En paraules del Papa Francesc cal ser sant complint amb honradesa i competència el nostre treball al servei dels germans, lluitant pel bé comú i renunciant als nostres interessos personals, davant la temptació de pensar que la santedat està reservada tan sols a alguns privilegiats, que la santedat és tancar els ulls i posar cara de santet. Això no és la santedat, la santedat és quelcom de més gran, de més profund que ens dona Déu.

Estem cridats a ser sants precisament vivint amb amor i oferint el propi testimoniatge cristià en les ocupacions de cada dia. «Els sants ens diuen que tots podem recórrer aquest camí. En totes les èpoques de la història de l'Església, en totes les latituds de la geografia del món, hi ha sants de totes les edats i de tots els estats

de vida; són rostres concrets de tot poble, llengua i nació. I són molt diferents entre si. En realitat, haig de dir que també segons la meva fe personal molts sants, no tots, són veritables estels en el firmament de la història. I vull afegir que per a mi no només alguns grans sants, els que estimo i conec bé, són "senyals de tràfic", sinó també els sants senzills, és a dir, les persones bones que veig en la meva vida, que no seran mai canonitzades. Són persones normals, per dir-ho d'alguna manera, sense un heroisme visible, però en la seva bondat de cada dia veig la veritat de la fe. Aquesta bondat, que han madurat en la fe de l'Església, és per a mi l'apologia més segura del cristianisme i el signe que indica on és la veritat» (Benet XVI, Audiència general del 13 d'abril de 2011).

Un tema actual la santedat?
Tant com la mateixa vida,
do de Déu per als altres.

Octavi Vilà, abat

Foto: Mاريو Escual

ADVENT: VIURE LA SAVIESA DE L'AMOR

El dissabte, dia 2 desembre de 2017, el P. Abat i la comunitat de Poblet van convocar els membres de la Germandat a preparar el Nadal la vigília del primer diumenge d'Advent. Després de l'eucaristia, fra Bernat Folcrà ens va adreçar una conferència amb el títol que encaçala aquest article. La reproduïm a continuació pel seu evident interès.

L'Advent

En les setmanes anteriors al Nadal vivim, amb esperit de recolliment, el temps d'Advent com a temps de preparació a la festa del naixement de Jesús. A les nostres llars preparem la corona d'Advent amb les seves espelmes. L'Església ens ofereix l'Advent con un temps fort, un temps d'alegria, però sobretot d'esperança, a l'espera del gran goig del Nadal del Senyor; alhora se'ns ofereix un temps penitencial i de profunda reflexió, un temps per sentir les nostres misèries i adonar-nos de la misericòrdia de Déu... De fet, a mesura que s'encenguin les espelmes de la corona d'Advent, així com creix la llum, creix també la nostra esperança

i la nostra alegria; a l'ensem, però, aquesta llum progressiva ens anirà desvetllant també les penes i els sofriments del món en què vivim, i en el qual no tenim més opció que la de ser solidaris. L'Advent és, doncs, un temps fort perquè ens invita a caminar en l'esperança i a travessar la tensió que hi ha entre la llum i les ombres.

La visita del "Sol que ve del cel", cantat diàriament en el *Benedictus* de l'hora de Laudes, és com una mena d'inventari. La seva llum ens porta la misericòrdia i la salvació, però no ens dona la misericòrdia sense al mateix temps posar davant dels nostres ulls la nostra misèria, les nostres divisions i la nostra profunda necessitat de reconciliació. D'altra manera la misericòrdia no podria fer-se càrrec de la misèria. Diu Benet XVI: *Celebrar l'Advent no significa altra cosa que parlar amb Déu com va fer Job. Significa mirar de cara i coratjosament tota la realitat i tot el pes de la nostra existència cristiana, i presentar-les davant el rostre de Déu, jutge i salvador, encara que no tinguem, com Job, cap resposta per donar-li, perquè no ens queda altra cosa que deixar que sigui Déu mateix qui doni la resposta, mentre li diem que no tenim resposta enmig de la nostra obscuritat.*¹

La història de Job, un relat que reflecteix la història del món, ens ensenya que sempre

¹ J. RATZINGER-BENEDICTO XVI, *Ser cristiano*, Desclée de Brouwer, Bilbao, 2007.

Corona d'Advent.

Job, de George La Tour (segle XVIII).

és Advent. L'Advent és permanent. Sempre hi ha hagut les ombres de la misèria de la humanitat i sempre hi ha hagut la llum de la misericòrdia de Déu. Job representa aquest clarobscur de llums i d'ombres, de les alegries i els sofriments que comporta la condició humana, i que tan sols troba la victòria en l'esclat pasqual de Crist, la llum definitiva. Job camina en l'esperança, no desespera de la misericòrdia de Déu, perquè enmig del seu terrible combat arriba el moment de l'abandó en les mans d'un Déu misericordiós. Viure l'Advent significa poder dir-nos cadascú de nosaltres: "No, per més dures que es presentin les circumstàncies o els sofriments de la vida, mai no desesperaré de la misericòrdia de Déu... Mai!".

Fer camí vers Déu

Ens movem i ens trobem continguts en Déu. Un Déu que es fa encara més entranya-

ble quan es fa tot Ell tendresa a Betlem. Déu és al mateix temps el nostre passat, el nostre origen, el nostre futur i la nostra meta. Déu surt de si mateix i es posa en camí vers nosaltres. L'única manera, però, de trobar-nos amb Ell és sortir de nosaltres mateixos i posar-nos també en camí.

Només trobem Déu si vivim en un èxode permanent, com el poble d'Israel en el desert, sortint de la nostra comoditat i de la nostra auto-referencialitat, un èxode que va més enllà de la superficialitat, de les coses que veiem, de l'esteticisme superficial tan arrelat en les nostres societats modernes; ens cal sortir de tot això per poder trobar el Déu amagat en la figura d'un infant, en la d'un pobre sense sostre, en la vulnerabilitat de l'home d'avui, en el no-res d'un home qualsevol.

Al nostre Déu el trobem en els signes de l'amagament. No podem demostrar l'existència i l'ésser de Déu científicament. No hi ha cap fórmula matemàtica que ens dugui a Déu. Perquè l'amor tampoc el podem demostrar amb les matemàtiques. La mesura de l'amor és estimar sense mesura (com deia sant Bernat), perquè l'amor no el podem calcular. És allò que viuen els Reis d'Orient: la força d'un amor que no poden sotmetre als càlculs de l'astrologia i de l'astronomia; viuen l'èxode de les ciències astrològiques a la veritat de l'amor, una autèntica conversió, un èxode existencial. Per això, els senyals de Déu són la humilitat del pessebre, la petitesa de l'Infant en bolquers, la pobresa del mendicant, el no-res, l'obscuritat de la fe, l'abandó de Jesús en la creu, l'ocultació. El creador de tot l'univers no va trobar un lloc en l'alberg de Betlem i va haver de néixer en una menjadora (Llc 2, 6). La Paraula, el *Logos* de Déu, que dona sentit i és el fonament de totes les coses, va venir als seus i no el van rebre (Jn 1, 11). Va néixer i va morir a la creu, en la perifèria de la ciutat, rebutjat pels

homes que va venir a salvar. D'alguna manera la realitat del Calvari ja es viu a Betlem.

Betlem és la casa del pa

Sí, Déu és el terrissaire i nosaltres el fang en les seves mans. La Paraula es va fer carn a Betlem; s'endinsa en la carn, en el pa, en l'aldea més petiteta i pobra, perquè Déu, essent ric, es va fer pobre, i essent gran es va fer petit per nosaltres. Amb el seu naixement ens està dient que siguem pobres d'esperit i infants com Ell, per poder entrar en el regne dels cels. Déu va néixer en un pessebre per socórrer els pobres i els animals, la creació sencera, la nostra germana pobra que és la mare naturalesa.

Betlem, en hebreu, significa "casa del pa".

Però el veritable Betlem som nosaltres, i és en aquest Betlem que som nosaltres on Crist vol néixer, en el pessebre del nostre cor. Betlem en hebreu vol dir "casa del pa". ¿Som casa del pa també nosaltres? Tenim pa per al Senyor que ve en l'Infant petit, per al Senyor que ve com un mendicant a demanar-nos pa, el pa de la fe i de l'amor? Per poder donar-li pa a aquest Senyor que ens demanarà pa —perquè es farà un mendicant per amor nostre—, abans, és clar!, hem de preparar-lo, hem de pastar-lo amb l'oli de l'alegria. Això és, doncs, l'Advent, un temps de preparació del pa que li donarem al Senyor, que vindrà afamat de la nostra fe i del nostre amor: un temps per coure el pa en el

foc del nostre cor. Perquè, si ens oblidem de preparar i de menjar el pa de la Paraula de Déu, com pot néixer Jesús en els nostres cors, com podem ser cases de pa? I com podríem col·laborar perquè aquest món nostre sigui casa de pa, perquè tots els continents amb tota la gent que hi habita siguin Betlem?

El somni de sant Francesc

No va ser un altre el somni de sant Francesc d'Assís amb la seva devoció al Pessebre! Ell va somniar el somni d'un món on tota la nostra casa comuna fos Betlem, la Casa del Pa, un gran pessebre! El somni de veure un món on no faltés el pa per als pobres, i on no faltés el pa de la Paraula, de la cultura, de la bellesa, de la senzillesa... perquè només el bé, la bellesa, la veritat i l'amor, són el pa capaç d'alimentar el cor de l'home. I quan aquest pa falta la vida es fa impossible; sense aquest pa del *logos*, del sentit, de l'amor.

La Paraula de Déu és la veritable casa de l'home, la casa paterna, la llar. Podem viure allunyats de la casa del pa, podem viure lluny de nosaltres mateixos, podem viure en la superficialitat, lluny de les fonts de la vida, de les arrels, de la profunditat del nos-

Sant Francesc d'Assís, per Giotto (s. XIV).

tre cor. Déu neix a dins del nostre cor, allí on hi ha el nostre jo profund, allà on hi ha una incessant crida a viure en la felicitat veritable, en aquella felicitat que ens crida amb les melodies de la nostàlgia, aquella felicitat que té sabor i flaire de pa calent, generós i dolç. No només de pa viu l'home, perquè viu sobretot de la Paraula de Déu, perquè només aquesta Paraula pot alimentar l'ànima i ser el nostre fonament, el nostre refugi. Podem viure exiliats de la casa de pa, menjant garrofes en cases alienes, rondant d'ací d'allà, mai quietes, sense estabilitat, naufrags de la nostra societat consumista, individualista i líquida...

El pa de l'Eucaristia

Betlem, com hem dit, vol dir "casa del pa". Els sants Pares van veure en la menjadora del pessebre l'altar on va ser posat el Pa de Vida, l'Eucaristia. L'Eucaristia, que és el punt d'unió de la terra amb el cel, és la realitat que ens donen els àngels.

Cada Eucaristia torna a ser Nadal, perquè Jesús torna a néixer en el pa i el vi posats en la menjadora-altar. L'Eucaristia és el centre de la nostra vida cristiana, és l'aliment que ens dona forces per viure esperançats en el nostre avui. En l'Eucaristia es forma la comunitat mitjançant la reconciliació i el perdó. Ens reunim entorn de la taula de la Paraula de Déu i al voltant de la taula del l'altar perquè Jesús torni a néixer de bell nou entre nosaltres, perquè Ell ens convoqui com a poble seu i ens doni la pau i la unitat. En l'espai i en el temps sagrats que ens ofereix tota església, trobem Betlem, la casa del pa, on ens alimentem del pa de la Paraula de Déu i del pa de vida de l'Eucaristia. I cada Eucaristia ens compromet a l'anunci cada vegada nou del naixement de Jesús, de l'alegria, als altres. Missa vol dir missió, enviament. De la mateixa manera com Jesús va ser enviat des de l'eternitat pel Pare a la

Cada Eucaristia és un Nadal: Jesús s'hi fa present.

nostra terra, a la nostra història, nosaltres hi som enviats per donar l'alegria de la fe als altres.

L'oïda, l'òrgan per trobar Déu

La fe es genera per l'oïda. El nostre P. Abat Maur, quan ens va donar classes sobre la Regla de sant Benet, a nosaltres que aleshores érem novicis, assenyalava que l'òrgan per trobar Déu és l'oïda. No és tant la vista (no obstant la vista juga un paper molt important en la vida, sens cap mena de dubte), però sembla ser, i això és una cosa que s'afirma sovint, que l'òrgan de la fe, l'òrgan per trobar Déu, és sobretot l'oïda, l'escolta, com diu sant Pau i ho han sostingut els Pares de l'Església: *la fe ve de l'audició* (Rom 10,17). Tots hem tingut l'experiència de trobar a faltar persones que veritablement sàpiguen escoltar, i quan trobem una persona així, ens agradaria viure sempre al seu costat ja que trobar algú que ens escolta ens produeix confiança. Amb l'escolta trobem el fonament de la nostra vida, la Paraula, tal com sorgeix en el sublim pròleg de sant Joan.

Diu sant Bernat que la Mare de Déu va posar en la farina de la seva ànima i del seu cos el llevat de la fe i va coure el Pa de vida en les seves entranyes amb el foc de l'Esperit Sant. Diuen els sants Pares que Maria

va concebre Jesús per mitjà de l'oïda, per l'escolta. La Paraula va entrar en ella a través de la seva escolta i del seu sí, de la seva fe, va rebre el llevat que la va transformar en Pa de Vida. I aquest llevat de la fe va fer créixer el Pa fins que després, aquest pa es parteix a la creu, al calvari; es trenca el sarro ple de misericòrdia per salvar el món i no per condemnar-lo, sinó per ser repartit a tots nosaltres i saciar la nostra fam de Déu. La menjadora on s'ofereix el Pa de Vida a tots els homes i l'arbre de la creu on brolla la sang i l'aigua del costat obert per servir d'aliment són dues imatges que s'entrellacen i uneixen el misteri de Nadal amb el de la mort i resurrecció, fent-los una única realitat. L'Encarnació i el naixement de Crist fan ja referència a la creu; el Nen Jesús ja porta en si mateix l'arbre de la creu, on va morir com *el Redemptor del món*.

La litúrgia del Nadal ja mostra la profunda unitat d'aquests dos misteris, perquè

Crist abraçant sant Bernat, de Francisco Ribalta (segle XVII).

a l'endemà, tota fresca encara l'alegria del Nadal, l'Església torna al color vermell per celebrar el protomàrtir sant Esteve, i el dia 28 de desembre les joioses melodies de les nadales es barregen amb els crits i els plors de les mares que veuen horroritzades com l'espasa travessa els cossos dels seus nadons. Tan petits, encara no parlen, i ja testimonien al Crist, no amb paraules, sinó amb la seva sang: són els primers en donar la vida. En ells el martiri ha sigut pura gràcia, no ho han buscat, encara no han tingut temps de desenvolupar cap mèrit, i el cel ha esclatat en ells, com un regal purament diví, sense cap necessitat de fer valdre la força humana.

Anunciar el Crist

D'una manera o altra, uns vivint i uns altres morint, tots anuncien el Crist. Amb allò es pot dir que s'acompleix l'objectiu de tota vida cristiana. Els pastors, els propers al lloc del naixement, com el poble d'Israel, vetllen, canten, viuen i anuncien; altres, com els Reis d'Orient, es troben molt més lluny, però arriben a comprendre que només en l'infantó de Betlem hi ha el disseny de salvació per a tots els pobles de la terra, per a totes les persones de bona voluntat, encara que no estiguin dins de la fe del poble d'Israel, de l'Església, però es posen en camí, i una vegada troben el Pa de Vida, continuen el camí d'una manera totalment nova, i anuncien el Crist. Ja res torna a ser igual en les seves vides.

Els nadons que moren en braços de les seves mares, també anuncien Crist, encara que morint. Uns morint, altres vivint, tant se val! Allò important de veritat és anunciar Crist, per ser testimonis de Crist, sigui vivint, sigui morint, perquè allò que resulta decisiu és que si morim, ho fem morint per Crist, i si vivim, també ho puguem fer vivint per Crist. És a dir: no morir per nosaltres mateixos, no viure per nosaltres mateixos,

La matança dels innocents, de Rubens (segle XVII).

això no és el Nadal, això no és cristià. El que cal fer és viure i morir com es parteix el pa, apassionats per fer el bé i donant-nos nosaltres mateixos als altres. Aquesta és la manera com el Senyor ens demana de celebrar el Nadal: no altra que viure en un Advent permanent, perquè el Nadal no és altra cosa que un èxode permanent, sense instal·lar-nos, sense refugiar-nos en les seguretats del món, sense viure preocupats per tenir una assegurança de vida, d'alimentació, de vestit. Hem de viure el Nadal amb el cor ple de l'alegria del caminant, amb la fatiga de la vetlla, sense seguretats, sense programes de vida, com els pastors que vetllen al ras, com els Reis d'Orient que caminen al ras, com el Nen que va néixer pobre en una establia.

I el Nen que neix pobre, amagat, discret; el Nen que neix en el cor de la Nit, en el secret, també anuncia, però anuncia amb les seves llàgrimes i gemecs... Plora pels pecats del món. Déu ha estat embolcallat en bol-

quers per portar la pau a la Terra. Jesús és el mitjancer entre Déu i els homes, mitjancer que ens reconcilia amb Déu. Contemplant el pessebre, sant Francesc mateix va assumir aquesta necessitat de ser mediador i va clamar:

On hi ha odi, posi jo amor.

On hi ha ofensa, posi jo perdó.

On hi ha discòrdia, posi jo unió.

On hi ha error, posi jo veritat.

On hi ha dubte, posi jo fe.

On hi ha desesperació, posi jo esperança.

On hi ha tenebres, posi jo llum.

On hi ha tristesa, posi jo alegria.

Oh Mestre! Feu que jo no busqui tant ser consolat, com consolar; ser comprès, com comprendre; ser estimat, com estimar.

Perquè: donant, es rep; oblidant-se, es troba; perdó, s'assoleix perdó, i morint, es ressuscita a la vida eterna.

Amén.

Betlem, casa del pa, és el veritable alberg que acull l'home ferit i mig mort que som cadascú de nosaltres. Tal volta tots aquells que s'hi apropen, els pastors, els Reis d'Orient, els mateixos àngels, porten sobre les seves espatlles una innombrable quantitat de persones ferides, cansades, necessitades del Pa de l'amor, del consol i de la vida. Allí, com en la paràbola del bon samarità, som alimentats, som rentats amb les llàgrimes del Nen, les nostres ferides són curades amb els seus bolquers.

Advent: viure la saviesa de l'amor

Vetllar en l'Advent és somniar a la llum dolça de la saviesa de Déu, una saviesa que ningú no pot apagar. Rumiari la Paraula de Déu i contemplar-la en un amorós silenci fa resplendent la nostra esperança: Jesús, l'Espòs de l'Església, el nostre Espòs, un espòs que és el Logos etern. Quina festa més gran comencem a viure ja aquí, la festa del Cel, quan vetllem pels pobres, pels malalts, pels marginats... quan sortim fora de nosaltres mateixos per portar en la llàntia del nostre cor l'oli de l'alegria, una alegria que no s'apaga! La saviesa de l'amor no es troba en cap tractat, sinó en el sentit de meravella i d'admiració que tenen els infants. No deixem que es perdi per la rutina o per la freda indiferència.

Cada Eucaristia de cada dia és un nou Betlem, és casa del pa, perquè Jesús neix de bell nou en la menjadora de l'altar, el Pa de Vida... i qui el mengi no morirà sinó que tindrà vida eterna. Qui mengi aquest pa del seu cos i de la seva sang, però també aquest pa de la seva paraula, trobarà el veritable aliment, l'aliment de l'ànima, l'únic capaç de saciar la fam i la set de plenitud i de felicitat del cor de l'home. I aleshores nosaltres mateixos ens transformarem en allò que acabem de menjar i de beure, nosaltres mateixos també ens transformarem en un pa per als altres, en

una hòstia que ha de ser portada als altres. Menjar aquest Pa de Vida és entrar dins del misteri del mateix pa que abans va ser gra de blat, i només quan va caure a terra i va morir, quan va ser molt, va a donar molt de fruit. En la menjadora de l'altar no només ens alimentem del pa de vida sinó que ens convertim en pa per als altres.

Una fe que no es comunica i es comparteix és una fe morta, perquè li falten les obres de l'amor. Per això, la dimensió comunitària de la fe és essencial: l'atenció a l'altre, al germà, sobretot al germà pobre, malalt, atribolat... El nen Jesús és present en la feblesa de l'altre, i ens crida al servei: *Ens ha nascut un noi, ens ha estat donat un fill que porta a l'espatlla la insígnia de príncep (Is 9,5)*. Aquest noi ens ha estat donat a nosaltres, ens ha nascut un Salvador per salvar-nos no aïlladament, sinó constituint-nos en un poble, com el nosaltres de Déu. I a més a més, aquest príncep no és un príncep mundà sinó un príncep que porta a l'espatlla una insígnia tota particular: la insígnia de la creu. El Príncep de la Pau regna des de la trona de la creu, des de l'arbre de la creu que ja està plantat en el pessebre perquè serà el símbol programàtic de

Nativitat de Gerard van Honthorst (1622).

tota la vida de Jesús, des de la seva infantesa fins a la seva mort i resurrecció: regnar tan sols amb el poder del servei, un poder que no és el d'un o d'un altre principat, sinó un poder veritablement universal, que s'estendrà d'orient a occident, a tota la terra i no tan sols al poble elegit.

I és així perquè la fe no és quelcom conceptual. Davant del pessebre hem de buidar-nos d'arguments, idees i conceptes, per trobar una Persona. La fe no és una idea, és una persona, un Nen. La fe la trobem en la persona feble, necessitada.

Nadal és no perdre la capacitat de meravella i d'admiració dels més petits

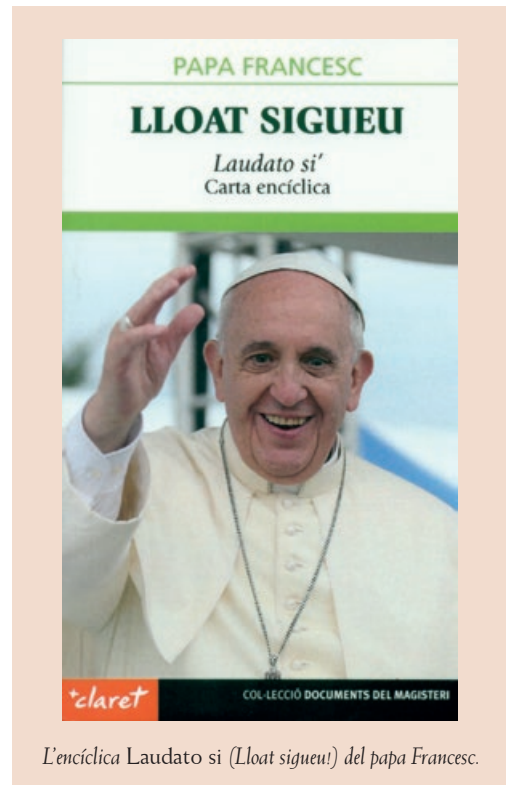
En el nen Jesús Déu és un tu proper, el podem tutejar: *En el Nen Jesús es manifesta de forma suprema la indefensió de l'amor de Déu. Déu ve sense armes perquè no vol conquerir des de fora, sinó guanyar des de dins, transformar des de l'interior. Si alguna cosa pot vèncer l'arbitrarietat de l'home, la seva cobdícia, és el seu desemparament del nen. Déu ho ha acceptat per vèncer-nos i conduir-nos a nosaltres mateixos².*

Des d'aquí Jesús és sempre un nen etern, nen durant tota la seva vida adulta, perquè té el títol de Fill. El bou i l'ase, segons la tradició, ens representen a nosaltres, l'Església. En Isaïes 1,3 es diu: *Un bou coneix el seu propietari, i un ase, l'estable dels seu amo, però a mi, Israel no em coneix, el meu poble m'ignora. Aquesta és una gran paradoxa del cristianisme: el bou i l'ase, animals irracionals, coneixen Déu, mentre que la resta dels homes d'Israel no van conèixer Déu. Arribar a conèixer Déu, el Déu veritable, això és el que significa rebre esperança³.*

Què vol dir això? Que per entrar dins el misteri de Nadal ens cal fer-nos petits com

els nens. La saviesa humana, les llums de la raó, l'eloqüència es queden curtes davant del misteri. Aquest, en canvi, és donat als animals, als pobres, als nens i a les dones, als petits. És això el que podem llegir en l'Evangeli del dimarts de la primera setmana d'Advent, l'anomenat "magnificat" de Jesús: *Us enalteixo, Pare, Senyor del cel i de la terra, perquè heu revelat als senzills tot això que heu amagat als savis i als entesos. Sí, Pare, així us ha plagut a vos (Lc 10, 21-24).* Sí, ens cal apropar-nos al misteri del Nadal amb un cor senzill, amb un cor d'infant. Al llarg de la nostra història occidental s'ha aixecat un paradigma d'home que ha acabat per posar l'home en el centre de l'univers, desplaçant d'aquest centre Déu. Això és el que el Papa Francesc ha anomenat en l'encíclica *Laudato si* com a crisi de l'antropocentrisme modern.

En aquest punt, aquest antropocentrisme modern tan sols es corregeix amb el cor-

L'encíclica *Laudato si* (*Lloat sigueu*) del papa Francesc.

2 J. RATZINGER, *Imágenes de la esperanza. Itinerarios para el año litúrgico*, Encuentro, Madrid, 1978, pàg. 13.

3 Benet XVI. *Spes Salvi*, 3. (http://w2.vatican.va/content/benedict-xvi/es/encyclicals/documents/hf_ben-xvi_enc_20071130_spe-salvi.html)

recte enteniment de la gràcia i la llibertat, en l'expressió "Glòria a Déu a dalt del cel i pau als homes de bona voluntat". L'amor de Déu i l'amor de l'home són dos amors complementaris i no es pot extreure cap dels dos. Déu estima l'home, Ell té la iniciativa en l'amor i dona el primer pas, però l'home no es queda quiet, l'home també estima, no es queda tan sols com un instrument de Déu, com un simple titella, sinó que decideix estimar o negar-se a l'amor amb la seva llibertat i la seva voluntat.

Preguntes del Nadal

Dono espai i temps per acollir Déu i els altres, especialment els pobres, o estic massa ocupat en mi mateix, en les meves pròpies ocupacions?

L'Emmanuel és el Déu proper, el Déu amb nosaltres. M'adono que Déu està al nostre costat? L'experiència de Déu no és una recerca psicologista, un producte de la meva ment: s'ha fet carn i el puc tocar en la carn del meu proïsme, d'aquell que tinc al costat.

Déu s'inclina i baixa, es fa humus, terra. La misericòrdia de Déu baixa a trobar les nostres misèries, el nostre fang. Déu deixa de ser el llunyà, el sobirà, es fa un Nen petit i feble, necessitat del meu amor. És tot un Déu, el Rei dels reis, i s'ha fet indefens per trencar les nostres actituds defensives. Només la tendresa de l'Infant pot calmar la nostra crispació: davant del pessebre queden desarmades totes les nostres violències, tant socials i polítiques com psicològiques. Davant del petit Infant de Betlem només és vàlid el poder del servei, la revolució de la tendresa, la força de la raó i no la raó de la força. Davant del pessebre aprenem la lliçó que no és l'afany de possessió i domini allò que complau a Déu sinó el servei. Ell no regna com els poderosos de la terra sinó amb l'únic poder vàlid: el del servei. Per això, servir és regnar.

Però nosaltres moltes vegades voldríem un regne més contundent, voldríem que Déu vingués amb l'eficàcia de la força, com un Senyor terrible i majestuós, però en canvi trobem els senyals d'un Déu feble, d'un nen...

Davant del pessebre ens adonem que allò que compta per a Déu és la senzillesa del nostre cor i no el tenir, sinó el ser. Ens aferrem a les nostres seguretats materials, volem posseir coses, tot el que pugui assegurar la nostra vida, a causa de la por, la por a la soledat, a la mort, al sofriment. Així, l'Advent i el Nadal és un temps "fort" per a la societat de consum; moltes persones tal vegada només viuen el Nadal com el temps en què s'han de comprar regals costosos, mentre moltes persones pobres cauen en l'oblit, i potser viuen un Nadal oblidats de tothom, i a causa del fred de l'hivern sempre ens trobem amb els pobres que moren al ras, sense sostre, com els pastors que passen la nit al ras, simplement amb el sostre de les estrelles.

Dinar de Nadal a l'església de Sant Just i Pastor de la comunitat de Sant Egidí. Sense l'atenció prioritària a les necessitats dels pobres el Nadal cristià no té sentit.

El vint-i-cinc de desembre a la llum de Mateu 25

Tots esperem el 25 de desembre com la diada més bella de la nostra vida. Però, a banda de les lectures oficials de la litúrgia del Nadal, n'hi ha una que no surt, i no obstant això, el que vol dir és el mateix Nadal. Es tracta de llegir, de meditar i de posar en pràctica el 25 de desembre el text de Mateu 25. Allí hi ha tot el Nadal amb tot el que significa: *Vaig tenir fam i em donàreu de menjar, vaig tenir set, i em donàreu de beure, era foraster, i em vau acollir... En veritat us ho dic: en la mesura en què ho vau fer a un d'aquests germans meus tan Petits, a mi m'ho féreu* (Mt 25, 35. 40). Tots els Pares de l'Església van ser contundents a urgir-nos a fer-nos càrrec dels pobres i necessitats. Ja sant Joan Crisòstom ho va formular d'aquesta manera: *Desitges honorar el cos de Crist? No el menyspreïs, doncs, quan el contemplis despullat en els pobres, ni l'honoris aquí, en el temple, amb teixits de seda, si en sortir l'abandones en la seva muesa passant fred. Perquè el mateix que va dir: 'Això és el meu cos', i amb la seva paraula va realitzar el que deia, afirmà també: 'Quan jo tenia fam, no em donareu de menjar', i més endavant: 'Tot allò que deixàveu de fer a cadascú d'aquests, per petit que fos, m'ho negàveu a mi'. (...)* No dic això perquè vulgui prohibir l'ofrena de dons preciosos per als temples, però sí que vull afirmar que, juntament amb aquests dons i encara per damunt d'ells, cal pensar en la caritat envers els pobres. Perquè si Déu accepta els dons per al seu temple, tanmateix li agraden molt més les ofrenes que es donen als pobres... De què serviria adornar la taula de Crist amb vasos d'or, si Crist mateix mor de fam? Dona primer menjar als famolencs i després, amb el que et sobri, adornaràs la taula de Crist... Per tant, en adornar el temple, procureu no menysprear al germà necessitat, perquè ell és un temple molt més preciós que l'altre.⁴

Aquestes paraules són tremendament

⁴ De les homilies de sant Joan Crisòstom, bisbe, sobre l'Evangeli de sant Mateu. Textos patristics del leccionari monàstic. Temps ordinari, any I, pàg. 352-353.

Relleu bizantí de Joan Crisòstom (segle XI). Museu de Louvre.

actuals, avui que creix la cultura del rebuig i la globalització de la indiferència com constantment ho denuncia el Papa Francesc.

La veritat és que el tenir fa el cor avar, com li passa a Scrooge, el personatge del cèlebre *Christmas Carol* de Charles Dickens. Però, ¿com és que la petitesa del Nen pot vèncer els nostres egoïsmes, el nostre individualisme? ¿Com és que pot desarmar les guerres, els somnis de grandeses que tenen els homes? Quan els petits, quan els nens també treballen per a la pau, realitzen un acte heroic. És l'heroisme de viure l'alegria enmig de moltes adversitats, l'heroisme que hi ha en la gratitud per les coses més peti-

tes. En la Paraula de Déu aquest Nen també porta el nom d'heroi: *Ens ha nascut un noi, ens ha estat donat un fill que porta a l'espatlla la insígnia de príncep. Déu li ha posat aquest nom: Conseller-prodigios, Déu-heroi, Pare per sempre, Príncep-de-Pau* (Is 9, 1-3, 5-6).

Els nens i les nenes ens donen exemple d'heroisme quan es tracta de construir la pau. Hi ha nens que donen del seu propi menjar a altres nens pobres, donen les seves joguines, renuncien a rebre un regal perquè pugui rebre'l un altre nen que no el podrà tenir. Hi ha nens de famílies que tan sols tenen el just per viure, i ni tan sols això, que donen coses a altres nens més pobres que ells. Són feliços d'acontentar-se amb el poc que tenen, i allò poc els sembla meravellós. Això és un heroisme de gratuïtat. La mare Teresa de Calcuta va experimentar la generositat que vivien els pobres que l'envoltaven, i va constatar que els pobres ens donen molt més que tot allò que nosaltres podem donar-los:

La mare Teresa de Calcuta va dedicar la seva vida als més pobres.

Fa uns anys, Calcuta va viure una gran escassetesa de sucre. Un dia, un nen d'uns quatre anys va venir a veure'm amb els seus pares. Em duien un petit envàs amb sucre. Alhora que me'l lliuraven el menut em va dir: —He passat tres dies sense tastar el sucre. Té, per als teus nens.

Aquell menut estimava amb un amor gran. Ho havia manifestat amb un sacrifici personal. Vull aclarir-ho: no tindria més de tres o quatre anys. Li costava encara pronunciar el meu nom. No em resultava conegut. No recordava haver-lo vist mai. Tampoc no m'havia trobat amb els seus pares. El nen va prendre aquella decisió després d'haver sentit parlar als més grans de la meva situació⁵.

Més endavant Teresa de Calcuta ens diu:

Quan el sofriment s'abat sobre les nostres vides, hauríem d'acceptar-lo amb un somriure. Aquest és el do més gran de Déu: tenir el coratge d'acceptar tot el que ens envia i ens demana amb un somris. Somriure a algú que està trist, visitar, ni que sigui només per uns minuts, algú que està sol, cobrir amb el nostre paraigües algú que camina sota la pluja, llegir alguna cosa a algú que és cec... aquests i altres poden ser detalls mínims, però són suficients per expressar als pobres el nostre amor de Déu⁶.

Heus ací un altre senyal de Déu: el somriure.

Bernat Folcrà

⁵ MADRE TERESA DE CALCUTA, *Orar, su pensamiento espiritual*, Planeta, Barcelona, 1997, pàg. 39-40.

⁶ *Ibidem*, pàg. 143.

PEREGRINACIÓ A TERRA SANTA

L'Enric Miró i Amat, membre de la Junta Directiva de la Germandat, va realitzar una peregrinació a Terra Santa el setembre passat. Ha volgut compartir amb nosaltres les seves vivències i els seus records.

El dia 21 de març de 2017, arran d'un article publicat a *La Vanguardia*, em vaig as-sabentar de la restauració del Sant Sepulcre de Jerusalem, la qual cosa em va causar una gran alegria i alhora una gran pena, ja que el Sant Sepulcre representa records i vivències molt emocionants per a mi. Abans ja havia fet aquest mateix viatge de peregrinació quatre vegades amb la meua estimada esposa, la Carme, que des del passat 18 d'abril del 2015 reposa ja al cel.

Llavors vaig contactar amb el meu bon amic el pare franciscà Jordi Grau, que ens havia acompanyat en les quatre peregrinacions anteriors. Vam decidir de tornar-hi per cinquena vegada. Aquest cop seria sense la companyia física de la Carme, però sí amb el seu record, sempre tan viu.

Natzaret

Fets els corresponents preparatius burocràtics i de tot tipus, el dijous 7 de setembre, un grup de trenta-dues persones vam pujar a l'avió de la companyia "EL AL Israel" amb destinació a Tel Aviv. Allí ens esperava un autobús i una noia catalana resident en aquell país que ens faria de guia. De Tel Aviv ens vam dirigir cap a Natzaret on vam arribar, ja ben de nit, a la "Casa Nova-Franciscan House for Pilgrims", un complex residencial regit pels pares franciscans on ens allotjaríem uns quants dies.

Frare franciscà a l'església del Sant Sepulcre.

Abans de sopar, vam visitar la Basílica de l'Anunciació situada enfront de la *Casa Nova*, on vam pregar agraint el bon viatge que havíem tingut i vam demanar a la Verge la seva protecció fins al final. Tot seguit, plegats, vam tornar a la residència per sopar.

Un altre dia tot el grup vam visitar més detingudament la casa de la Verge Maria, situada a la part més baixa de la Basílica, la gruta de l'Anunciació, on segons la tradició l'arcàngel sant Gabriel se li va aparèixer per anunciar-li el gran esdeveniment de la vinguda de Jesús. En el mateix instant en el qual Maria va respondre la paraula **FIAT**, va ser quan **VERBUM CARO HIC FACTUM EST**, paraules esculpides al peu de l'altar.

Capella de l'Anunciació Verbum Caro factum est.

Cada dissabte a les 20:30 se celebra la processó anomenada "de les espelmes" que surt de la Basílica de l'Anunciació i en la qual participen totes les persones que ho

Processó de les espelmes.

desitgen. Una particularitat d'aquesta processó, durant la qual es resa el rosari, consisteix a passar cada desena d'aquesta pregària per part de persones de diverses nacionalitats; i cadascuna ho fa en la seva pròpia llengua.

La Carme hi havia assistit diverses vegades portant una icona i sempre ens deia que s'emocionava molt. Aquest cop l'emocionat vaig ser jo; ella ja no caminava per aquelles mateixes pedres, però sí que el seu record estava molt viu en el meu pensament i en el meu cor. Tenir en el teu cor les persones que estimes i que físicament ja no són aquí fa que sigui més planer el camí que ens duu a la felicitat eterna.

Jerusalem

Ja som a la "Casa Nova" de Jerusalem, *Shalom!* En havent sopat, un petit grup de sis pelegrins vam decidir visitar el Sant Sepulcre, motiu principal del meu viatge. Veure'l

Missa al Sant Sepulcre.

restaurat em va causar una gran alegria! Ja era hora! El mestre Jesús s'ho mereixia! Tanmateix també vaig sentir tristesa en saber que una de les esglésies que tenen la custòdia del Sant Sepulcre s'oposava a la seva restauració.

Un altre fet que em va emocionar molt va ser la celebració de la santa missa a l'interior del Sant Sepulcre, aquest cop per cinquena vegada i possiblement l'última, l'oficiant va ser el pare Jordi acompanyat de dos sacerdots més. Remarco especialment l'emoció que vaig sentir en tenir el privilegi de poder llegir personalment l'epístola dels Fets dels Apòstols (10,34-43) i l'evangeli segons sant Joan (20,1-9). La Carme m'escoltava des del cel.

Aprofito per remarcar una cosa curiosa sobre el Sant Sepulcre: per tal d'evitar friccions entre les tres diverses confessions cristianes, des de fa molts segles les claus de la porta d'accés són en mans de la mateixa família musulmana, la dels Adeed Jawad Al Huseini.

Consideracions finals

Per a mi, viatjar a Terra Santa no representa un altre més dels molts viatges turís-

tics que hom fa arreu, atès que en el món hi ha multitud de llocs molt bonics per visitar. Com ja us he explicat al principi, totes les vegades que hi he anat, tant les que vam fer plegats la Carme i jo com en aquesta última, sempre he notat la presència divina al nostre voltant. No sé com explicar-ho millor però sempre hem tingut la sensació que no estàvem sols, ans al contrari, teníem la impressió que no ens cansàvem mai d'una plenitud i alegria que normalment no teníem en les nostres vides quotidianes.

És a dir, anar a Terra Santa representa el mateix que venir a Poblet, un enriquiment de la nostra Esperança que en el mateix instant de la nostra última alenada serà el principi de la nostra vida eterna per gaudir, per sempre, de la Llum de la dolça mirada del Nostre Pare Etern.

Enric Miró

EL RECÉS D'ADVENT

El 2 de desembre del 2017 es va celebrar al monestir de Poblet el tradicional recés d'Advent per preparar el Nadal. Ens en fa la crònica fra Bernat Folcrà, monjo d'aquest cenobi.

En arribar la fi de l'any litúrgic, el 2 de desembre de 2017, la jornada de reflexió com a preparació del Nadal d'aquest any va començar, com de costum, amb l'Eucaristia, presidida pel P. Abat, en la qual van participar una cinquantena de membres de la Germandat.

El P. Josep Alegre presentant "Les Antifones de la O".

L'ambient del recés respirava un desig molt gran de viure intensament aquest temps de preparació per al Nadal. A l'homilia del pare Abat vam escoltar una invitació a viure l'Advent: una preparació centrada en la confiança, la pregària i l'esperança, per acollir la Paraula de Déu, l'Emmanuel, el Déu que és amb nosaltres. El Pare Abat, al final de la seva homilia, ens va invitar a centrar la mirada en Maria, model d'esperança: *Maria –va dir el Pare Abat– és per damunt de tot el model de l'esperança confiada i aquesta confiança esdevé per a nosaltres consol en la nostra tristesa. La tristesa envaeix el nostre món, ens fa sentir sols,angoixats, no trobem el sentit en moltes de les coses que succeeixen, estem tristos i, encara pitjor, nosaltres mateixos som causa de la tristesa dels altres. Maria, que és la dona més propera a Déu, la icona de l'esperança, la confiança i el consol, és la millor via per arribar a l'únic mitjancer, al vertader consol, que és Crist, el Fill de Déu fet home. Maria és el model en la tristesa i el model del consol; siguem com Maria, els qui porten consol als tristos i als afligits, seguint el model que Jesús, el seu fill i Fill de Déu, ens va ensenyar.*

Conferència de fra Bernat Folcrà: Advent, viure la saviesa de l'amor.

Després de l'Eucaristia, a dos quarts de dotze, ens vam aplegar a la sala de conferències del Palau de l'Abat per escoltar el signant d'aquest article, monjo de la comunitat, el qual va invitar, en la seva exposició, a acollir la tendresa de Déu. Podeu llegir-la íntegrament en aquest mateix número de la revista.

Fra Bernat Folcrà en un moment de la seva conferència.

Catequesi de la Lectio Divina per fra Lluís Solà

Després de la conferència, fra Lluís Solà ens va fer una petita catequesi sobre la *Lectio Divina*, la qual ens va ajudar molt a fer la *lectio* a continuació. Va ser Guiu, un cartoixà del segle XII, qui va escriure que la lectura sagrada de la Bíblia té quatre passos: **lectura, meditació, oració i contemplació**. (Remetem a l'article de fra Lluís Solà, *La lectio divina. Una proposta*, publicat al número anterior de la Revista [35], pàg. 20).

Lectio Divina per grups

Després de la catequesi de fra Lluís Solà els germans van fer la *lectio* per grups sobre els evangelis de la nit i del dia de Nadal. La lectura del pròleg de l'Evangeli de sant Joan va donar peu a unes reflexions molt interessants sobre el llenguatge:

Al principi existia el qui és la Paraula. La Paraula estava amb Déu i la Paraula era Déu. Ell estava amb Déu al principi. Per ell tot ha vingut a l'existència, i res no ha vingut sense ell. En ell hi havia la vida, i la vida era la llum dels homes (Jn 1,1-4).

En alguns grups de *lectio* es va comentar aquest sublim pròleg de sant Joan. En primer lloc, es va dir que es tracta de tot un himne. La Paraula que existia des del principi està en relació amb Déu, és una relació d'amor, una relació de comunió tan intensa que la Paraula, tot i ésser ella mateixa, és Déu. La Paraula està orientada, bolcada cap a Déu. I quan aquesta mateixa Paraula s'encarna i es fa home, quan planta la seva tenda entre nosaltres, continuarà la seva mateixa relació amb Déu durant tota la seva existència terrena. Jesús de Natzaret passarà fent el bé, manifestarà Déu com a Pare amorós, i es relacionarà amb els homes de la mateixa manera com es relaciona amb el Pare: amb tendresa i misericòrdia.

Per altra banda, la paraula és el do que ens humanitza per excel·lència. La persona humana és l'únic ésser de la creació que té la paraula. I la paraula té una enorme transcendència. Es pot dir que el llenguatge té

Foli del Còdex Aureus de Lorsch (finals del s. VIII i principis del IX) en el que es representa a sant Joan escrivint l'Evangeli.

dues transcendències. La primera és el fet que el llenguatge emergeix de la natura, de la profunda connexió que hi ha entre l'home i la natura. L'home parla un llenguatge corporal, fet de sons i gestos. El llenguatge de la litúrgia i dels sagraments està en íntima connexió amb aquest llenguatge de la natura. Els signes i els gestos sagrats estan d'alguna manera inscrits en totes les cultures: el pa i el vi, les mans obertes de l'orant, etc. La segona transcendència del llenguatge és la seva referència a la vida. El llenguatge implica el testimoni de tota la persona en el compromís i en la creativitat: ja no n'hi ha prou amb tan sols parlar. El testimoni en l'acció política, en l'amor entre esposos i en el martiri confirmen la paraula. Així, la paraula parlada ha d'anar fins a la fi, fins a la paraula sacrificada, fins al testimoni. Això ho trobem en la creu, on l'amor de Déu es fa el do més gran, i on es supera la teologia negativa, l'esforç purament ascendent de l'home cap a Déu. D'aquesta manera la naturalesa és perfeccionada per la gràcia sobrenatural i capacitada perquè Déu baixi a ella i sigui el seu recipient. El *logos* entra en allò il·lògic, l'ésser en el devenir.

Presentació de les antífones de la O i fi de la jornada

A la tarda, el P. Josep Alegre va fer la presentació del llibre *Lletreiant amor*, el comentari a les antífones de la O d'aquest Advent de 2017, i tot seguit es van repartir entre els membres de la Germandat que van participar en aquesta jornada de reflexió, d'escolta de la Paraula de Déu i de contemplació de la bellesa en el marc de pau i de silenci del monestir. Com escriu el P. Josep Alegre en el seu comentari, Déu ha lletrejat amor: *Déu ha realitzat, ha escrit, amb la seva criatura un veritable poema d'amor, la vida sobre la terra... la bellesa, la bondat. La resposta humana és molt prosaica, i la criatura es mou cada dia amb més desconcert. Santa Maria ha*

guardat per a nosaltres la bellesa i la bondat divines. En ella sempre trobarem el somriure que ens torna la pau.

Lletreiant amor.

El llibre del P. Josep Alegre ens va invitar a apropar-nos a santa Maria, per aprendre'n a viure admirats de l'obra del Creador amb la clau de volta de l'admiració, la mare de l'entusiasme. Viure sumits d'entusiasme i d'admiració en l'obra del Creador fa que la nostra vida sigui una seqüència permanent de pregària: *Per a la mirada de qui admira tot és sempre nou sota el sol, i arriba a la suprema intuïció de la bellesa, a veure que tot és bell.*

Així, l'Advent és temps d'admiració i d'esperança. En la nostra vida senzilla, la bellesa de la creació ens ensenya que totes les coses parlen de Déu i que tota la realitat que ens envolta és plena de sentit i de llum.

Finalment, la jornada del recés es va cloure amb el cant de les Vespres amb la comunitat monàstica, a la basílica del monestir.

Bernat Folcrà

DEIXEU QUE EL DRET BROLLI COM L'AIGUA

UNA LECTURA D'AMÓS 5,1-27

Proseguim amb la proposta de "Lectio divina" que seguint l'ordre dels llibres de la Bíblia ens ofereix fra Lluís Solà, monjo de Poblet. Avui li toca al llibre del profeta Amós.

Introducció

Un pagès, un home del camp, que vivia dels seus ramats; però, per damunt de tot, un príncep de l'esperit, capaç d'adquirir una cultura elevada i forjar-se una llengua de la qual farà un mitjà de comunicació universal. Al cap de vint-i-vuit segles, acollim el seu pensament com si fos adreçat directament a nosaltres, amb tota la seva força actual i original (André Chouraqui, *Introducció al llibre d'Amós*).

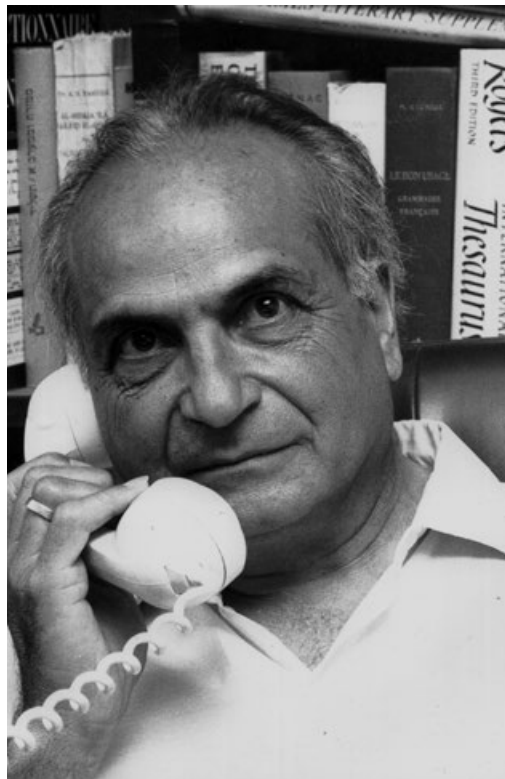
Aquest és Amós, un pagès, un ramader, picador de sicòmors i pastor, del regne del Sud, Judà, d'un llogarret ben concret, Tecoa, uns quilòmetres al sud de Betlem, en el desert de Judà. Déu el crida a portar la seva paraula al poderós regne del Nord, Israel, que en el nostre text és designat amb el nom d'un dels dotze patriarques, Josep.

Predicarà a Israel durant el regnat de Jeroboam II (783-743), en un moment d'espendor per al país, moment d'expansió territorial i d'enriquiment de les classes altes en detriment dels oprimits. Un moment també d'una certa inconsciència política, durant la qual ningú no s'adona, per la ceguesa que dona l'eufòria, de l'amenaça creixent de l'imperi assiri, el qual finalment acabarà engolint la casa de Josep l'any 721 abans de Crist.

Amós mateix, amb la seva resposta a la reprovació que li fa Amassià, sacerdot de Betel, el santuari del Nord, ens deixa entrar

El profeta Amós de Giuliano Melzi.

André Chouraqui el 1979 a Jerusalem.

en el nucli més profund del misteri i del sentit de la seva vocació profètica, una vocació no volguda, certament, que el ve a trobar en la seva quotidianitat i l'empeny vers una missió divina i alhora humana: *Jo no era pas profeta ni formava part de cap comunitat de profetes. Era ramader i em dedicava a recollir figues de sicòmor, però el Senyor em va prendre de darrere els ramats i em va dir: "Vés a profetitzar al meu poble d'Israel." Ara, doncs, escolta la paraula del Senyor! Tu em dius que no profetitzis més contra la gent d'Israel, que no vaticini contra els descendents d'Isaac. Doncs això et fa saber el Senyor: "La teva dona farà de prostituta per la ciutat, els teus fills i les teves filles cauran víctimes de l'espasa, les teves terres seran repartides, tu moriràs en un país impur, i el poble d'Israel serà deportat lluny de la seva pàtria."* (Amós 7,14-17). Ens recorda David, a qui el Senyor prengué també de darrere els ramats per constituir-lo pastor del seu poble.

El text: Amós 5,1-27

1 Escolta la paraula que t'adrego, la com-
planta que entono per tu, poble d'Israel! 2 Israel
ha caigut i no s'alçarà més. Jeu a terra, aban-
donat, i ningú no l'ajuda a aixecar-se. 3 Això
diu el Senyor Déu: «A Israel, de mil homes que
una ciutat envia a la guerra, en quedaran cent
i prou, i de cent que l'altra n'envia, només en
quedaran deu.» 4 Això diu el Senyor a Israel:
«Cerqueu-me, si voleu viure, 5 però no busqueu
res en el santuari de Betel ni aneu més a Guilgal.
No pelegrineu a Beerxeba. Perquè els habitants
de Guilgal seran tots deportats i Betel serà un
cau de malefics.» 6 Cerqueu el Senyor, si voleu
viure, si no, envairà com un foc el casal de Josep,
el consumirà, i a Betel no hi haurà qui l'apa-
gui. 7 Perquè converteixen el dret en absentia,
l'herba amarga, i llancen per terra la justícia.
8 Ell és qui ha fet les Plèiades i Orió, el qui treu
l'alba de la fosca i fa del dia negra nit; el qui
cria les aigües de la mar i les aboca sobre la
terra. El seu nom és «el Senyor». 9 Ell, davant
els poderosos, defensa el qui ha estat espoliat, i
espolia les ciutats fortificades. 10 Vosaltres odieu
el qui exigeix judicis justos, avorriu el qui diu
la veritat. 11 Trepitgeu els febles i els preneu la
seva part de gra. Per això no habitareu pas les
luxoses cases que heu construït ni beureu el vi de
les vinyes selectes que heu plantat. 12 Jo sé que
amuntegueu les culpes, que són molts els vostres
pecats: maltracteu l'innocent, accepteu suborns,
no feu justícia als pobres. 13 Per això, en aquest
temps de dissort, l'home assenyat ha de callar.
14 Cerqueu el bé i no el mal, si voleu viure; així
el Senyor, Déu de l'univers, serà amb vosaltres,
tal com ara preteu. 15 Avorriu el mal i estimeu
el bé, defenseu la justícia als tribunals, potser
llavors el Senyor, Déu de l'univers, s'apiadarà
dels supervivents de Josep. 16 Això diu el Senyor,
Déu de l'univers: «Hi haurà planyes per tots els
carrers, cridaràn ais per totes les places. Convo-
caran al dol la gent del camp, i a plànyer-se, els
ploraners d'ofici. 17 Quan passaré entre vosaltres

hi haurà planys per totes les vinyes.» Ho diu el Senyor. 18 Ai dels qui anhelan el dia del Senyor! Què n'espereu, d'aquell dia? Serà un dia de fosca i no de llum. 19 Serà com l'home que fuig d'un lleó i es troba amb un os, es refugia a casa, repenja la mà a la paret, i el pica una serp. 20 «No serà, doncs, fosca, i no pas llum, el dia del Senyor? Serà un dia de tenebres, sense gens de claror. 21 Diu el Senyor: «Detesto i refuso les vostres festes, els vostres aplecs sagrats, no els puc veure. 22 Ni que m'oferiu holocaustos i ofrenes, no m'hi complac, els sacrificis de comunió, ni tan sols me'ls miro. 23 No em molesteu més amb el xivarri dels vostres cants. No vull sentir el so de les vostres arpes. 24 Deixeu que el dret brolli com l'aigua i la justícia ragi com un torrent inestroncable. 25 Durant els quaranta anys que vau passar al desert, gent d'Israel, ¿em vau presentar mai sacrificis i ofrenes? 26 Però ara heu portat en processó les estàtues de Sicut, el vostre déu-rei, i de Quivun, el vostre déu astral. Són les estàtues que vosaltres mateixos us heu fet. 27 Per això us deportaré més lluny de Damasc.» Ho diu el Senyor. «Déu de l'univers» és el seu nom.

El profeta Amós segons un dibuix de Gustave Doré.

He triat un fragment potser una mica llarg. Caldrà llegir-lo atentament, sense presses. Reflecteix els aspectes essencials del que serà tota la predicació profètica a Israel. Els llibres profètics, al bell mig de la Bíblia, no fan altra cosa que recordar la primàcia, la vigència, el valor de la Torà i, per tant, en remarquen els aspectes més essencials. Allò que sempre és vigent en el pacte entre Déu i el seu poble: el dret i la justícia com a garantia d'una relació correcta amb els altres (ètica), i amb Déu (culte), i el perill que comporta separar aquestes dues dimensions, el culte i l'ètica. Ètica, tanmateix, és una paraula que no trobarem a la Bíblia.

Amós és un dels dotze profetes, anomenats també menors, en comparació amb els tres grans profetes majors, que són Isaïes, Jeremies i Ezequiel. De tots tres n'hem fet *lectio divina* en la nostra revista. Dels dotze profetes n'escolliré segurament només dos, Amós, del qual ens ocupem ara mateix, i potser, en una propera lectura, Jonàs. Al costat dels tres rotlles dels tres profetes majors, hi havia sempre un altre rotlle, un sol rotlle, que contenia tots dotze profetes (pel fet de ser incomparablement més breus), i per això, tradicionalment, sempre se'n fa una lectura i una consideració conjunta. Són: Osees, Joel, Amós, Abdies, Jonàs, Miquees, Nahum, Habacuc, Sofonies, Ageu, Zacaries i Malaquies.

Lectio

El profeta s'adreça a Israel. Aquest és el seu interlocutor. Israel designa aquí el regne del Nord, com a subjecte polític. Quan vulgui posar l'accent en la seva identitat teològica, en la seva pertinença al Senyor, el profeta es referirà a la casa, al casal de Josep, o a Josep simplement. En tot cas, no podem separar excessivament la identitat política de la teològica quan parlem d'Israel.

El fruit del sicòmor és una figa grossa que quan madura és groga o vermella. Floreix i fructifica al llarg de tot l'any.

Què li adreça? Una paraula (*dabar*) i un plany (*quinab*). El profeta és el portador d'una paraula de part de Déu. Una paraula creadora, que fa el que diu, que actualitza enmig del poble la presència i l'obra de Déu. El plany o lamentació designa un gènere literari, molt vinculat al profetisme, en el qual es parteix de la situació desastrosa actual del poble —*Israel ha caigut i no s'alçarà més. Jeu a terra, abandonat, i ningú no l'ajuda a aixecar-se* (v. 2)— i se'n treu una crida a la conversió, un oracle de condemna, un anunci d'esperança.

Noteu, en la lectura, que el profeta, el portaveu, s'amaga darrere aquesta paraula, aquest plany, fins al punt que, quan avancem en la lectura, escoltem ja només la veu del Senyor. El profeta s'ha fet fonedís rere la paraula divina, ha esdevingut ell mateix «paraula».

La primera paraula del text és un verb en imperatiu: «Escolta!» (*sbma*). Una invitació a escoltar, la paraula, el plany, la veu del Senyor en definitiva. Israel és el poble de l'escolta, que creix i es constitueix com a tal en l'escolta i l'acolliment de la paraula.

La darrera paraula del text és «nom» (*sbem*). El nom del Senyor és «Déu dels exèrcits (o de l'univers)», és a dir, Déu de la història i del camí del poble. El nom conté sempre una identitat, també la de Déu, per això a Israel el seu nom no es pot pronunciar. En tot cas, la lectura del text, des del verb inicial «escoltar» fins al darrer mot «nom», ens permet construir la identitat de Déu, un Déu que sempre es troba en el text i que no podem trobar al marge del text; i el seu nom omple de contingut i d'identitat el camí, la història, la vida del poble. Fixeu-vos, Déu sempre es troba en la paraula, i, per tant, en l'escolta. El seu nom prové de l'escolta. De fet, en hebreu, *sbma* (escoltar) i *sbem* (nom) participen de la mateixa arrel significativa. Llegir, escoltar, obeir com a resposta a l'exigència significativa del nom. Ho farem ara en la nostra lectura profunda del text.

Meditatio

Què diu el Senyor a Israel? *Cerqueu-me, si voleu viure*. Cercar per viure, per viure en plenitud. Podríem resumir així el missatge, la crida del profeta. La crida de Déu. Cercar (*daraix*) és un altre verb molt important en l'articulació de la Torà com a aliança amb el poble. La Llei que Déu dona al poble és en primer lloc un camí que cal seguir, un tresor que cal cercar. Aquesta recerca és la lletra de canvi de la vida, de la vera vida.

Cal cercar, però, en el lloc correcte. En el text, els santuaris de Betel, Guilgal i Berxeba, tot i que vinculats a la història dels patriarques, designen el culte idolàtric, en oposició a Jerusalem, seu de l'únic temple autoritzat. Designen la litúrgia incorrecta, el

El llibre d'Amós.

lloc on no s'ha de cercar Déu perquè, senzillament, no se li pot trobar. El text, però, fa aquí un gir sorprenent. Per què és idolàtric aquest culte? Fixeu-vos en la resposta: *Perquè converteixen el dret en absentia, l'herba amarga, i llancen per terra la justícia* (v. 7). El dret i la justícia, que són els pilars de la teologia d'Israel, garantia de vida i de felicitat en la fe del poble, ací s'han tornat mort i amargor (absentia, herba amarga, verí). El poble, amb la seva infidelitat, ha capgirat els valors —dret i justícia— que, al capdavant, verifiquen l'autenticitat i la sinceritat de tot culte tributat a Déu. Capgirar aquests valors, és, fet i fet, capgirar tot el projecte de Déu, el sentit del seu pla creador. Per això el verset següent (8) fa un excurs inesperat al Déu creador i ordenador del cosmos, i apel·la per primera vegada al seu nom, com a portador d'ordre i d'identitat per al cosmos.

Aquest Déu garant del dret i la justícia, garant de l'ordre veritable de la creació, s'identifica amb els espoliats, amb els febles, amb les víctimes. No amb els destinataris concrets de la paraula i del plany d'Amós que són els poderosos, els qui cometten injustícies, els qui, amb la seva depredació, vulneren l'ordre «just» volgut pel Senyor.

Afinem, doncs, una mica més, el contingut del terme «Israel» que trobàvem al començament com a destinatari de l'oracle

profètic: *Vosaltres odieu el qui exigeix judicis justos, avorriu el qui diu la veritat. Trepitgeu els febles i els preneu la seva part de gra. Per això no habitareu pas les luxoses cases que heu construït ni beureu el vi de les vinyes selectes que heu plantat. Jo sé que amuntegueu les culpes, que són molts els vostres pecats: maltracteu l'innocent, accepteu suborns, no feu justícia als pobres* (Am 5,10-12). L'Israel a qui Amós s'adreça, en efecte, és un poble pecador, un poble culpable.

A aquest poble culpable, el profeta crida: «cerqueu el bé (*tob*), i no el mal (*ra*)!» (14). I repeteix: «Avorriu el mal i estimeu el bé» (15). És a dir, l'invita a restablir el veritable ordre de la creació, l'ordre volgut pel Déu creador en el seu projecte.

Per això, perquè en el fons es tracta del sentit de la creació i de la història, l'oracle profètic evoca el dia del judici, un altre dels temes recurrents en tot el profetisme. Serà un dia terrible, el dia que el Senyor passarà enmig del seu poble per posar en evidència la veritat i la mentida de les opcions i de les accions humanes. Les imatges són molt suggestives, molt vives, molt plàstiques: *Què n'espereu, d'aquell dia? Serà un dia de fosca i no de llum. Serà com l'home que fuig d'un lleó i es troba amb un os, es refugia a casa, repenja la mà a la paret, i el pica una serp. ¿No serà, doncs, fosca, i no pas llum, el dia del Senyor? Serà un dia de tenebres, sense gens de claror* (Am 5,18-20).

Els darrers versets del nostre text desvelen el sentit de tot plegat, d'una manera diàfana: *Diu el Senyor: Detesto i refuso les vostres festes, els vostres aplecs sagrats, no els puc veure. Ni que m'oferiu holocaustos i ofrenes, no m'hi complac, els sacrificis de comunió, ni tan sols me'ls miro. No em molesteu més amb el xivarri dels vostres cants. No vull sentir el so de les vostres arpes. Deixeu que el dret brolli com l'aigua i la justícia ragi com un torrent inestroncable* (Am 5,21-24). Perquè en el fons es tracta d'un problema teològic que compromet la identitat, el nom de Déu mateix. El Senyor, diu, detesta i refusa les nostres festes,

Assentament arqueològic de l'antiga Guilgal, a la vora de Jericó. Fou una de les tres ciutats on Samuel va establir l'administració de justícia. Posteriorment va ser un lloc on es practicaven cultes idolàtrics.

el nostre culte. I els nostres sacrificis ni tan sols se'ls mira. Li són totalment indiferents. Per què? Quin és el veritable culte? Quina és la rectitud, l'ortodòxia del culte? El profeta ho diu amb aquesta frase bellíssima, que no hauríem d'oblidar mai, que hauríem de portar gravada sempre en el nostre cor i en la nostra raó: *Deixeu que el dret brolli com l'aigua i la justícia ragi com un torrent inestroncable.*

Si del culte que tributem a Déu com a exercici de la nostra identitat no en brolla el dret i la justícia, és a dir, un ordre correcte per a la creació, entesa com a natura i humanitat, com a casa de Déu i casa de l'home, aquest culte és idolàtric, és va, és fals, és, fins i tot, pervers, perquè als ulls dels homes i del món desfigura el rostre de Déu i capgira les lletres del seu nom.

Perquè aquest és el nom del Déu de l'univers, del Déu dels exèrcits, del Déu de la història: «dret i justícia» com a concreció

del seu amor fidel, de la seva misericòrdia entranyable.

Contemplatio

Voldria fer-vos anar una mica més enllà del text —no oblideu, però, que a Déu sempre se'l troba en el text—, seguint el fil de dues paraules oposades que hem trobat en el text, i repetides a més dues vegades, en positiu i en negatiu, als versets 14 i 15. Són «*tob*» (bondat) i «*ra*» (malícia, maldat). En realitat en el text estan usades com a adjectius, ja que en la creació, el bé i el mal, en abstracte, no existeixen, sempre s'encarnen, sempre qualifiquen la realitat. I la qualifiquen en relació a Déu, en positiu (el bé) i en negatiu (el mal).

Em sembla un punt interessant per a la nostra contemplació a partir del text. Per provar d'anar una mica més enllà del text, fins a Déu mateix. Diria que aquest és el nu-

cli de la predicació profètica: salvaguardar el bé de la creació, com a projecte volgut per Déu, com a cosmos, de l'embat del mal com a desordre, com a caos, com a negació del projecte de Déu. Fixeu-vos que la paraula «*tob*» remet al relat de la Creació (Gn 1), on el narrador va repetint: «Déu veié que tot això era bo». La bondat de la creació, que tenim la responsabilitat de salvaguardar i de concretar en el dret i la justícia que brollen de la Torà del Senyor, és el que, en definitiva, es posa en entredit en el nostre text, per la conducta injusta i opressora, contrària al dret, dels poderosos d'Israel, dels poderosos de sempre.

Tota la Bíblia, en particular el llibre dels Salms, és la dramatització de la lluita, còsmica, entre aquests oposats, el bé i el mal, el just i l'injust, com a encarnació concreta del bé i el mal. I sempre s'entén el bé com a fidelitat al projecte de Déu, i el mal com a

infidelitat a aquest projecte, com a negació pura i simple de Déu. Sempre en concret, repeteixo: hi ha el just, que segueix la Llei del Senyor, i l'injust, que n'ignora el projecte. I aquest projecte es troba en la Torà, en la paraula del Senyor, que el profeta rep la missió irrecusable de desvetllar, actualitzar, interpretar. És per la mediació del profeta i en tant que es restableixi l'ordre de la creació com a dret i justícia, que el culte tornarà a ser el lloc de la identitat del poble, el lloc on ressona el nom de Déu, i on el poble en fa també el seu nom, el contingut de la seva pròpia identitat.

Voldria acabar amb aquesta frase, amb aquesta pregunta del Senyor al seu poble per mediació del seu profeta: *Durant els quaranta anys que vau passar al desert, gent d'Israel, cem vau presentar mai sacrificis i ofrenes?* (v. 25). Una pregunta de doble sentit, certament. Perquè, quins van ser els sacrificis i les ofrenes del

La versió hebrea Tehillim (Llibre dels salms).

poble, durant quaranta anys, en el desert, en un lloc erm, solitari i ple de silencis? L'escolta de la paraula de Déu, de la seva Torà! I ací hi ha un matís preciós del lèxic hebreu que cal subratllar: el terme que designa desert (*midbar*) en hebreu, participa de la mateixa arrel de la paraula (*dabar*). El desert, com a lloc silenciós, com a lloc de l'escolta, és, per antonomàsia, el lloc de la paraula!

Per tant, quin és el veritable culte per a Israel, i per a tu i per a mi? L'escolta de la Torà, l'acolliment del seu Projecte, i la seva concreció, com a bondat en la creació per la pràctica del dret i la justícia. Tota la resta és pura idolatria, és el culte i la glorificació del mal com a desordre de la creació: *Però ara heu portat en processó les estàtues de Sicut, el vostre déu-rei, i de Quivun, el vostre déu astral. Són les estàtues que vosaltres mateixos us heu fet* (v. 26).

Les estàtues que nosaltres mateixos ens hem fet.

Oratio

Com a text de pregària, per a articular el nostre diàleg amb Déu a partir de la *lectio divina* que acabem de fer, us deixo un text més amable, un text ple de ressons de l'oracle d'Amós que hem comentat, i que ens permet potser d'apropar-nos més al cor de Déu, a la seva intimitat, a la seva tendresa plena de lleialtat, i això amb molta confiança. Preguem-lo, doncs, deixant que aflorin, de les paraules del salm, el dret i la justícia, com l'aigua que tot ho vivifica i purifica. I aquesta aigua, que brolla del cor de Déu literalment traspassat a la creu, serà també el nostre càntic nou, el nostre culte nou, veritable i sincer.

Salm 33

1 Justos, aclameu el Senyor, fareu bé de lloar-lo, homes rectes.

2 Celebreu el Senyor amb la lira, canteu-li amb l'arpa de deu cordes,

3 dediqueu-li un càntic nou, toqueu acompanyant l'aclamació.

4 Perquè la paraula del Senyor és certa, es manté fidel en tot el que fa.

5 Estima el dret i la justícia, la terra és plena del seu amor.

6 Amb la paraula el Senyor ha fet el cel, amb l'alè de la boca ha creat l'estelada.

7 Com dins un odre, recull l'aigua dels mars, reté els oceans en el seu llit.

8 Que tota la terra veneri el Senyor, que el temin els habitants del món.

9 A una paraula seva, tot començà; a una ordre d'ell, tot existí.

10 El Senyor desfà els plans de les nacions, tira a terra els propòsits dels pobles;

11 però els plans del Senyor persisteixen, manté per sempre els propòsits del seu cor.

12 Feliç la nació que té el Senyor per Déu, el poble que ell ha escollit per heretat.

13 El Senyor guaita des del cel, observa un per un tots els homes.

14 Des del lloc on resideix es fixa en els qui poblen la terra,

15 ell, que ha modelat un per un tots els cors, penetra totes les seves accions.

16 No és un gran exèrcit el que salva els reis, ni tenir molta força allibera el valent;

17 els cavalls no valen res per a guanyar una victòria, la seva envestida no salva ningú.

18 Els ulls del Senyor vetllen els qui el veneren, els qui esperen en l'amor que els té,

19 ell rescata de la mort la seva vida i els retorna en temps de fam.

20 La nostra ànima es deixa pel Senyor, auxili nostre i escut que ens protegeix.

21 És l'alegria del nostre cor, i el seu sant nom ens dona confiança.

22 Que el teu amor, Senyor, no ens deixi mai; aquesta és l'esperança que posen en tu.

El teu sant nom, Senyor, ens dona confiança!

Lluís Solà

L'OBEDIÈNCIA, UN VALOR CONTRACULTURAL

El doctor Francesc Torralba, membre de la Germandat i catedràtic de la Universitat Ramon Llull, reflexiona a continuació sobre el sentit de l'obediència en la Regla de sant Benet.

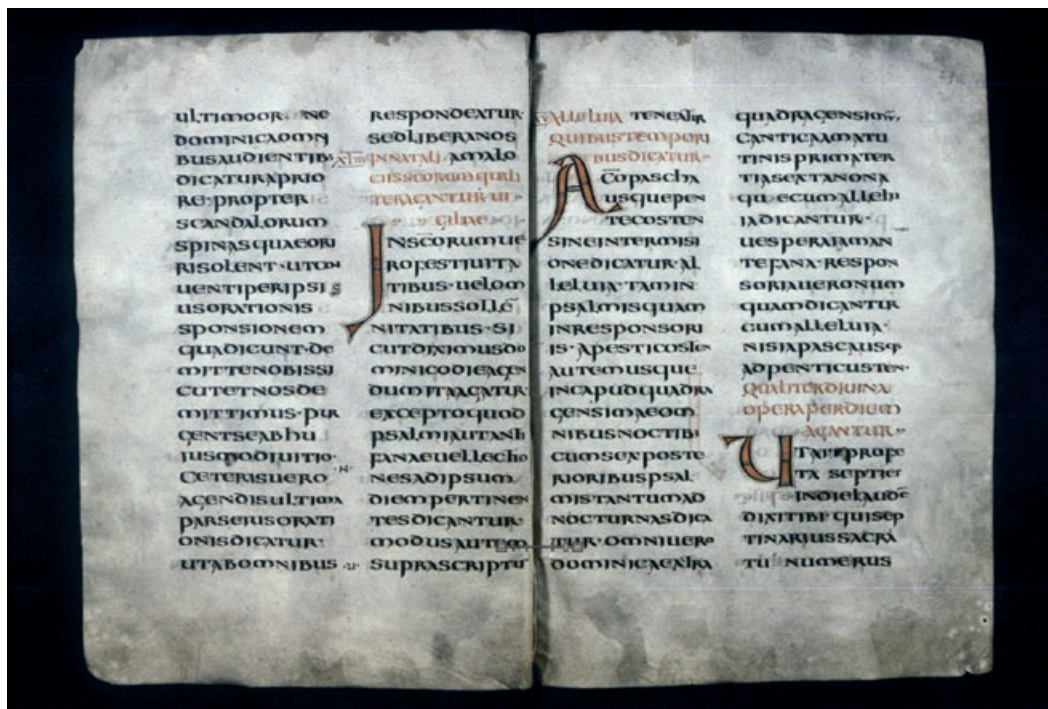
La humilitat

La humilitat és la mare de les virtuts segons sant Agustí. En la vida monàstica juga un rol preminent. S'espera que el monjo sigui humil i que progressi en els diferents graons de la humilitat.

La humilitat és el reconeixement dels propis límits, la constatació de la irrellevància còsmica del propi ésser, de la infinita distància que hi ha entre Déu i l'ésser humà, en paraules de Søren Kierkegaard. Hom sent la humilitat ontològica quan està malalt, quan

pateix, quan fracassa, quan es frustra, quan es fatiga, quan experimenta la seva impotència tant en l'ordre intel·lectual com en l'ordre físic, però, sobretot, quan s'adona que es mor.

El contrari de la humilitat és la supèrbia que consisteix a creure's absolut, infinit i omnipotent, en arribar a creure's que hom és Déu. És un error de percepció, un problema de miopia intel·lectual. En la joventut és possible sucumbir a aquest error de percepció, però en la maduresa de la vida o

Regla de Sant Benet, foli 28, capítol XIII. Probablement del segle VIII.

El filòsof danès Søren Kierkegaard (1813-1855).

bé en l'ancianitat és molt més difícil, perquè hom ha constatat, en la seva pròpia persona i al llarg de la seva vida, la fragilitat del seu ésser i tot el que ha construït al llarg del seu períple vital.

L'obediència: un valor contracultural

La Regla exigeix obediència. L'obediència és un valor inherent a la vida monàstica i no solament en la tradició benedictina. Pressuposa la negació del propi ego i la donació d'un mateix a una entitat superior. Aquesta autodonació exigeix molta generositat, però, també molta humilitat. També demana el reconeixement a una autoritat. Quan no es reconeix ningú, tampoc té sentit l'obediència. L'autoritat, a la vegada, cal que s'examini a si mateixa i que faci un ús acurat i adient del seu paper en el marc de la comunitat. L'autoritat que s'imposa per la via de l'exemplaritat no ha de fer mai ús de la coacció o de la força.

L'obediència és un valor contracultural en el nostre temps i, més encara, l'obediència incondicional. Tal com diu la Regla, el monjo ha d'obeir el seu superior i, a més a més, ho ha de fer amb agilitat i diligència. En un món com el nostre, la virtut de l'obediència és sistemàticament posada en

qüestió. Vivim en un context en el qual les jerarquies institucionals han fet fallida, com també els cànons ètics, estètics i religiosos. Els esquemes piramidals donen pas a un model de comunitat interdependent, a formes de corresponsabilitat en l'exercici del govern i creació de xarxes que comparteixen objectius i propòsits.

L'autonomia ha esdevingut el valor axial de la societat postmoderna. Obeir l'altre, viure de manera heterònoma és acceptat culturalment quan hom és un infant o bé no està capacitat per prendre decisions, però la majoria d'edat, en termes kantians, es relaciona directament amb l'exercici de l'autonomia, que consisteix a pensar per un mateix i a obrar mogut per la pròpia voluntat. Ser coherent amb un mateix és l'autenticitat, valor especialment subratllat per les joves generacions.

Hom reivindica el dret a viure lliurement, a decidir en primera persona, a fer de la pròpia vida un projecte singular. En aquest sentit, qualsevol forma d'obediència a una entitat suposadament superior, és viscuda com una mutilació dels propis anhels d'autorealització. Necessitem els altres per fer realitat els nostres objectius, per això ens vinculem i ens associem, però l'obediència és interpretada com una renúncia a la pròpia voluntat, com una negació del propi ésser.

Humilitat i obediència

El capítol cinquè relaciona estretament la virtut de la humilitat amb la pràctica de l'obediència. S'hi pot llegir: *El primer grau d'humilitat és una obediència sense espera*. Una obediència sense espera significa sense retorn, sense expectatives. Hi pot haver retorn, reconeixement, però això no és el motor de l'obediència sense espera.

Es tracta de fer el que l'autoritat exigeix, sense demanar-li comptes a posteriori, sense exigir-li res a canvi. L'entrega generosa no

La Mareddéu de la Humilitat, de Fra Angelico (segle XV).

coneix la lògica mercantil: és do que s'entrega generós, que es volca a favor de l'altre sense espera de retribució. El *sense espera* és l'arrel de la gratuïtat. Quan hom espera reconeixement, premi o contraprestacions a l'acció que fa, la gratuïtat, valor evangèlic per definició, empal·lideix.

La vida del cristià consisteix a escoltar la voluntat de Déu i a fer-la realitat en la pròpia existència. Això pressuposa un acte d'escolta i de discerniment a la vegada, però també requereix audàcia per encarnar, en la vida pràctica, el contingut d'aquesta voluntat.

Fer la voluntat de Déu pressuposa, d'entrada, una negació de la pròpia voluntat, dels propis desigs i apetències. En la pregària del Parnostre, el cristià suplica: *Faci's la vostra voluntat*.

Vist així, la vida cristiana és pura heteronomia. No obstant això, una lectura més profunda del cor de la fe cristiana ens condueix a un altre desenllaç. Déu habita en la interioritat més profunda de cada ésser humà. Déu em coneix millor del que jo pugui arribar a conèixer-me mai. Sap el que jo vull, el que jo anhele abans que jo en sigui conscient i sigui capaç de formular-ho.

Fer la seva Voluntat, doncs, no és obeir la veu d'un element extern, d'un tirà que actua des de fora, d'un altre que imposa la seva llei. És fer-se eco de la Veu que parla dins del propi ésser, és viure segons l'imperatiu que emana de la interioritat més pregona. Déu només pot voler el meu bé, el meu creixement, el meu desenvolupament com a ésser humà, el desplegament total de les meves potències; per assolir aquesta fita, però, cal que sigui capaç de negar les meves apetències, els meus desigs efímers, les meves il·lusions, a fi que posi tot el meu potencial i tota la meva energia vital al servei de Déu.

La negació de la pròpia voluntat

La negació de la pròpia voluntat no és la negació del jo. Déu crea cada ésser humà com una entitat única i irrepetible, que està cridada a aportar el seu talent i la seva força vital per construir el Regne de Déu. Ningú no pot reemplaçar un altre ésser humà. Es pot reemplaçar la funció que feia, però no la seva personalitat, perquè és única i irrepetible. La negació de la voluntat, doncs, no és la negació del jo, perquè això fora contradictori amb l'acte creador de Déu. La negació de la pròpia voluntat significa la negació del propi ego, de les apetències

i desigs egocèntrics que no permeten que hom creixi com a persona en el món, que es desenvolupi totalment.

El do entregat generosament, la resposta a la crida que s'articula sense vacil·lació, ni retard, ni desgana, sense murmurar, ni protestar, és la que realment té valor. La resposta que es produeix a contracor, amb lentitud, o fins i tot, amb violència interior, està massa aferrada a l'ego per esdevenir un signe visible de la gratuïtat evangèlica.

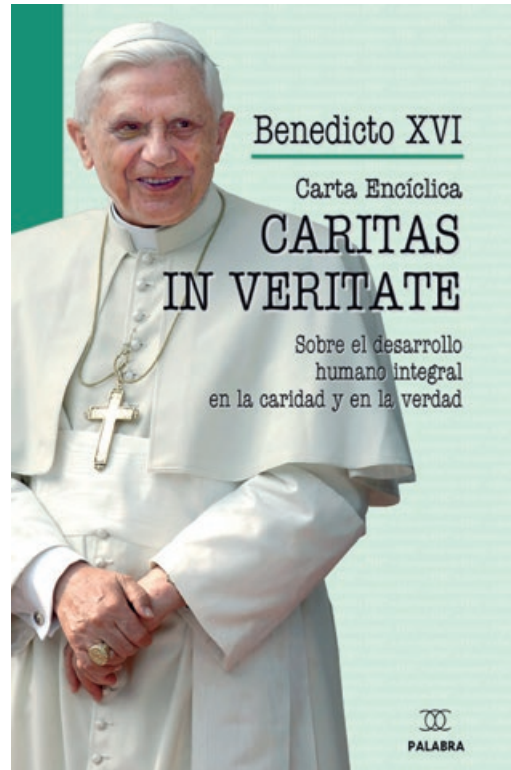
Es pot llegir en el capítol cinquè: *Si el deïxeble obeeix de mal grat i murmura, no ja amb la boca sinó dins el cor, encara que compleixi el manament, amb tot, ja no serà agradable a Déu, que veu el seu cor que murmura.*

El capítol cinquè és, al capdavall, una crida a practicar el que Benet XVI anomena la "lògica del do". Déu estima el qui dona amb alegria. La qüestió no és la quantitat de béns que hom ha donat, la quantitat de temps que ha cedit als altres; la qüestió és com ha donat el que ha donat, ja sigui molt o sigui poc. El com ho ha fet és decisiu.

Donar amb alegria

L'exigència és donar amb alegria. Quan hom dona a contracor, quan hom dona esperant rebre el mateix que ha donat, no dona en clau evangèlica. Escriu Benet XVI en la darrera encíclica, "*Caritas in veritate*": *Som do i estem fets per al do. Som do perquè no ens hem donat a nosaltres mateixos la vida. Ens ha estat donada. Podem rebre-la amb goig o podem rebre-la amb desídia, però no hem triat l'existència. Tampoc no hem triat la naturalesa, els talents rebuts.*

Estar fets per al do significa que la nostra missió més profunda, la teleologia immanent de l'existència humana rau a donar, a treballar els talents rebuts per donar-los al món. En aquesta pràctica de l'autodonació hi ha el camí de la felicitat. Ningú no pot donar, però, el que no té. Per exercir el do,

L'encíclica de Benet XVI Caritas in veritate.

cal, en primer lloc, ser conscient del do rebut i, en segon lloc, desaferrar-se d'un mateix per lliurar-lo als altres.

La dificultat rau en l'ego que s'aferra a tot i li és difícil donar-se, entregar-se, regalar-se als altres. Solament resta de nosaltres allò que donem als altres. Allò que preservem per a nosaltres mateixos a fi de no perdre-ho, ho perdem definitivament. Estem fets per donar-nos, però la perfecció consisteix a donar-nos amb alegria, sense experimentar la pena pel do que oferim.

És, justament, el do que oferim el que ens fa créixer, el que ens permet deixar rastre en el món. El do regalat dona sentit a la vida, fa que no hagi estat una successió d'instantes efímers.

Francesc Torralba

EL FENOMEN HUMÀ, ENTRE LA RACIONALITAT CÒSMICA I LA INTEL·LIGÈNCIA ARTIFICIAL

Sovint ens preguntem per les relacions entre l'Univers, Déu i els humans. Darrerament l'anomenada intel·ligència artificial s'ha desenvolupat ja prou com per meditar la seva relació amb la teologia. Ens en parla el doctor David Jou Mirabet, catedràtic de Física a la Universitat Autònoma de Barcelona.

Introducció

En les reflexions sobre ciència i fe ens preguntem —entre moltes altres coses— per les relacions entre l'Univers, els humans i Déu i, en particular, per la relació entre raó cosmològica, raó humana i raó divina. En els darrers anys, es va obrint pas entre el públic l'interès per l'anomenada intel·ligència artificial. Em sembla convenient examinar què ens comença a aportar conceptualment aquest nou element, relativament incipient però ja prou espectacular, pel que fa a una meditació de caràcter teològic. En concret, en aquest escrit intento situar la raó humana entre la racionalitat còsmica i la intel·ligència artificial, en el context de la reflexió sobre ciència i fe.

El tema de racionalitat còsmica i raó humana, molt explorat però inacabable, suggereix la idea de la raó humana dintre d'una raó molt més gran i subtil, abstracta i material alhora, físicomatemàtica —i potser divina—, prèvia a la raó humana i que sobreviurà a la humanitat i a totes les seves possibles descendències. En altres paraules, una raó còsmica que, pel que fa als continguts de l'univers en general i pel que fa a la vida —i a la vida humana en particular— pot ser considerada com a raó creadora —o, com a mínim,

com a base imprescindible de tot allò que en sorgeix.

El tema de la intel·ligència artificial, en les seves diverses concrecions sorprenents i enlluernadores —i en les dificultats encara molt grans d'aconseguir una intel·ligència general, no especialitzada—, suggereix en canvi la idea d'una raó creada per nosaltres. Així, la consideració de la raó humana entre la racionalitat còsmica i la intel·ligència artificial invita a considerar la raó humana com a raó creada i com a raó creadora alhora, i a reflexionar sobre aquesta doble faceta.

La revolució actual respecte dels progressos de fa trenta anys en intel·ligència artificial es podria resumir en el fet que passem dels sistemes experts —ordinadors programats perquè el sistema reconegui i avalui una sèrie de casos, com ara jocs d'escacs, radiografies de tumors, resultats d'anàlisis de sang, cotitzacions d'accions a borsa— a ordinadors (o robots) que aprenen per si mateixos a reconèixer i avaluar aquestes i d'altres qüestions. En el primer cas, es programa l'ordinador de manera que incorpori l'experiència d'un cert nombre d'especialistes reputats en el seu camp concret. En el segon cas, es va mostrant a la màquina una sèrie d'exemples concrets del camp que

ens interessa –els quatre que he esmentat abans, per exemple– i se la informa de les característiques que ens interessin. A base de mostrar-li molts exemples, la màquina va aprenent fins al punt d'adquirir noves capacitats, com ara classificar i predir. Cal dir que l'objectiu més ambiciós de la intel·ligència artificial va més enllà d'això, i pretén aconseguir una intel·ligència general mentre que les màquines esmentades, en canvi, són molt especialitzades: una màquina campiona d'escacs és incapaç de jugar a dames.

El campió mundial d'escacs, Garri Kasparov, va ser guanyat per primera vegada l'any 1995 per la computadora Deep blue.

La idea cristiana de Creador que crea creadors em sembla bella i poderosa. Posa èmfasi en la llibertat i la novetat d'allò creat, i en la generositat i grandesa d'allò creador, amb un dinamisme particularment ric, ben allunyat d'uns automatismes deterministes. Podem reflexionar sobre la idea de Creació tant quan ens considerem creats com quan aspirem a ser creadors. Pensar-ho des d'aquestes dues perspectives diferents pot aportar elements nous a la reflexió sobre el paper dels humans en el món. En concret, més que no pas en els detalls i mecanismes d'aquestes diverses racionalitats, ens interessa aquí la relació entre elles, pel que fa al mutu reconeixement i als valors que convindria que inspiressin i impregnassin aquesta relació.

Tres idees sobre la racionalitat còsmica

Per a la reflexió que ens proposem en aquest article, convé tenir especialment presents tres idees concretes sobre la racionalitat còsmica de la qual depenem tan crucialment, i que regeix l'Univers des de molt abans que hi hagi cap galàxia, cap estrella ni cap mena de vida, i que actua –sense necessitat que la coneguem– en cadascuna de les cèl·lules del nostre cos i de totes les criatures. Aquestes idees són:

a) *Matemàtica i matèria.* Cal una estructura matemàtica molt particular i una grandària vertiginosament gran perquè un univers pugui contenir vida. Pel que fa a l'estructura matemàtica, cal un conjunt de valors molt ben sintonitzats de les constants físiques universals perquè hi pugui haver carboni; cal ruptures de simetria subtils –per exemple, entre matèria i antimatèria– perquè pugui subsistir matèria en lloc d'haver-se transformat completament en llum en reaccionar amb l'antimatèria; i cal un univers bastant vell –i, per tant, força gran– perquè hi hagi prou temps per formar-se els elements en les estrelles, escampar-se per la galàxia després de l'explosió estel·lar, tornar a formar estrelles amb planetes capaços de contenir vida, i començar una evolució prebiòtica que dugui a la vida.

b) *Evolució i emergència.* La racionalitat a què ens referim abasta també la bioquímica i la biologia. Passar dels àtoms fins a la diversitat i complexitat de la vida no és gens obvi. Passar d'àtoms a macromolècules que es reconeixen mútuament i capaces de formar estructures dinàmiques supramoleculares i cel·lulars ja és tota una sorpresa. Passar de les cèl·lules procariotes més primitives a les primeres cèl·lules eucariotes, i d'aquestes als primers organismes pluricel·lulars diferenciats han estat fites difícils, que han costat més de mil milions d'anys cadascuna. Arribar fins a la vida i la consciència actuals

ha suposat no pas un camí còsmic lineal i directe sinó ple d'atzucacs, ramificacions, sorpreses i catàstrofes, no tan sols sobre la Terra, sinó, en major o menor grau, en molts altres planetes.

c) *Informació i coneixement.* Podem interpretar les grans lleis físiques com el programari de l'Univers com a ordinador, si tenim en compte no tan sols la matèria i l'energia sinó també la informació com a constituent bàsic d'una descripció física de l'Univers. Actualment, el paper de la informació va ocupant un lloc cada vegada més rellevant en la ciència: en informàtica, en simulacions per ordinador, en biologia molecular i biologia sintètica, en neurobiologia, en bioinformàtica, i en ciències humanes en general (*big data*). L'augment de la complexitat permet l'augment de la capacitat de processament d'informació i, en algunes espècies, arribar a nous nivells de coneixement.

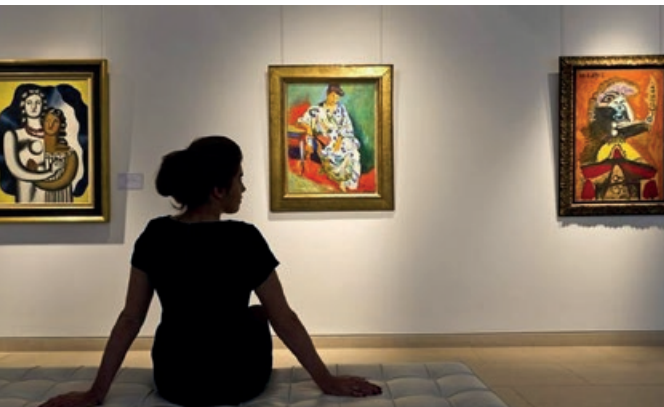
La imatge de llum visible més profunda de l'univers obtinguda pel Hubble emesa fa 13.000 milions d'anys quan l'espai només tenia 800 milions d'anys d'existència. Cal un univers bastant vell per començar una evolució prebiòtica que duguí a la vida.

Prioritzar la informació —per sobre de la matèria i de l'energia— pot situar-nos més a prop de la plausibilitat de l'existència d'un sentit de la vida i de la possibilitat de vida després de la mort, i pot situar la reflexió científico-teològica sobre el món en una proximitat més gran amb la teologia de la Paraula.

Tres idees sobre la racionalitat humana

En la seva radicalitat, la idea profunda de Creació des del no-res no s'aplica a la nostra capacitat creadora, força més modesta, però que implica elements prou interessants per a no menystenir-la. En alguns aspectes, tan sols modifiquem més o menys lleugerament una realitat donada per conferir-li noves capacitats útils. Però en altres aspectes anem més enllà i creem novetat, bellesa i sentit. És des d'aquesta perspectiva que apunto aquí tres aspectes de la raó humana —sempre més o menys encadellats amb l'emoció— referits a la creativitat i al reconeixement de la realitat. En concret, ara ja ens considerem, en certa manera, creadors —d'instruments, d'obres d'art, de lleis positives, d'estructures polítiques...—, i ja tenim la impressió que les nostres creacions poden girar-se contra nosaltres, com en política o en tecnologia, per exemple: idees desenvolupades amb un objectiu positiu, tenen aspectes que no havíem previst i que de mica en mica posen en perill la nostra existència.

a) *Paraula.* La paraula afegeix elements nous enllà dels purament evolutius i obre una perspectiva desbordant respecte de la pura supervivència biològica: amor, poesia, religió, filosofia, història, justícia, música, matemàtica, ciències experimentals, economia... L'evolució ens té acostumats a la sorpresa del desbordament, però en el cas humà aquest desbordament adquireix categoria i espectacularitat de luxe cognitiu i ontològic.

L'obra d'art comunica l'autor amb els contempladors de l'obra.

b) *Art.* L'art és una forma de creació especialment reputada i apreciada: considerem creació la capacitat artística a causa de la seva novetat radical en combinar uns elements donant un resultat completament nou que no s'exhaureix en la seva novetat concreta, sinó que obre camins nous i dimensions noves a la nostra existència. L'obra d'art comunica l'autor amb els contempladors de l'obra. Ser creador, en l'art, suposa sovint l'exaltació del jo —a diferència de l'artesà. L'artilugi tècnic, en canvi, dilueix o esborra la presència del seu autor i és pura possibilitat d'ús. La nevera, el cotxe, el televisor, l'ordinador, el telèfon mòbil són possibilitats que se'ns obren sense que sapiguem qui els ha ideat, desenvolupat i realitzat. L'obra d'art proposa un sentit; l'obra tècnica és en principi metafísicament neutra —però no pas culturalment neutra— i proposa un mitjà sense necessàriament un sentit.

c) *Tecnologia.* La tècnica en general i la tecnologia moderna en particular és una altra forma de creació, d'inventiva, d'obertura de camins que transitem de forma més multitudinària encara que els camins de l'art. En una pintura combinem una sèrie de pigments de colors sobre una superfície i donem al conjunt un significat nou: un rostre, un paisatge, una reinterpretació de la realitat que

la fa esdevenir més intensa. En un ordinador o un telèfon mòbil, també combinem d'una manera nova una sèrie d'elements materials —semiconductors, transistors, xips— i en fem una cosa completament nova, capaç de posar-nos en contacte a distància, de proporcionar-nos informacions, de dir-nos on som, i ens permet dir-nos els uns als altres com estem, què ens està passant o, fins i tot, com ens estimem i com ens desitgem. Però la tecnologia ha anat superant la tècnica: ja no fem només instruments, sinó instruments que fan instruments, i les possibilitats que obren aquests instruments esdevenen una atmosfera de coneixement i d'acció, fora de la qual es fa difícil existir.

Tres idees sobre la intel·ligència artificial

Amb la intel·ligència artificial entrem en una fase nova, tot i les seves limitacions actuals. La potència aconseguida en algunes de les seves aplicacions la fan prou sorprenent i inquietant per a fer-nos plantejar un bon nombre de preguntes pràctiques i conceptuals. La diferència fonamental entre ser programada i aprendre per si mateixa pot ser aconseguida tot imitant de la biologia xarxes neuronals (maquinari connexionista) i algorismes genètics (programari evolutiu), els quals caldrà anar completant amb elements de percepció i actuació diversos. En paral·lel a les tres idees que he destacat sobre la racionalitat còsmica, destacaré aquí tres aspectes relacionats amb la intel·ligència artificial: l'aspecte material (xarxes neuronals), evolutiu (mecanismes d'aprenentatge i algorismes genètics) i de coneixement i valors.

a) *Maquinari connexionista: xarxes neuronals.* Les neurones biològiques reben de les altres neurones senyals químics (neurotransmissors) a través de les sinapsis que connecten les diverses ramificacions dels axons de les respectives neurones amb

Una xarxa neuronal. L'acció de les xarxes neuronals pot ser imitada amb neurones artificials.

les dendrites de la neurona considerada. Aquests senyals químics es converteixen en senyals elèctrics positius (activadors) o negatius (inhibidors), de més o menys intensitat, segons el nombre de ions que deixin entrar a la neurona. Aquests ions modifiquen el voltatge interior de la neurona des del potencial de repòs a un cert potencial final. Si aquest potencial final supera un cert valor crític, la neurona dispara un senyal al llarg del seu axó, que anirà, a través de les seves ramificacions, fins a un cert nombre d'altres neurones. Aquesta acció pot ser imitada amb neurones artificials, consistents en elements electrònics (o optoelectrònics) que reben càrregues elèctriques d'altres elements anàlegs i que dispatchen un senyal si el voltatge assolit supera un valor crític.

b) *Programari evolutiu: aprenentatge de màquines.* Les xarxes neuronals associen uns certs estímuls o entrades amb unes certes respostes o sortides. Per exemple, poden associar una cara amb un nom, o un estímulo gustatiu amb una secreció de saliva, o una certa imatge de depredadors en una acció muscular relacionada amb fugida o amb lluita. La relació entre entrades i sortides

s'estableix a través de les intensitats de les connexions entre les neurones de la xarxa. Una xarxa aprèn a relacionar nous estímuls amb noves sortides modificant de manera adient les intensitats de les connexions. El punt important és que no cal que controlem externament cadascuna de les sinapsis. És suficient donar unes certes regles d'aprenentatge, per exemple, que una sinapsi es reforci (augmenti la seva intensitat) si és molt utilitzada, i s'afebleixi si és poc utilitzada.

Amb aquestes regles d'aprenentatge, la xarxa neuronal pot anar modificant les seves actuacions, tot incorporant noves entrades o noves sortides o establint noves connexions entre entrades i sortides. Aquest aprenentatge de màquina és un dels temes centrals de la intel·ligència artificial, i pot tenir més o menys capacitats segons el nombre de capes de neurones que hi hagi entre les neurones d'entrada i les de sortida. Es pot distingir entre un aprenentatge supervisat, un aprenentatge no supervisat o un aprenentatge de reforçament. Per exemple, podem mostrar a la màquina un gran nombre de radiografies, i dir-li si hi ha un tumor o no. De mica en mica, la màquina va discernint els elements essencials dels tumors de

Robot amb intel·ligència artificial.

manera que, en mostrar-li noves radiografies és capaç de dictaminar si hi ha o no un tumor (o si cal comprar o vendre un determinat paquet d'accions, o fer una determinada jugada d'escacs).

Fins i tot, l'ordinador pot anar millorant els seus propis programes, tot modificant-ne algunes parts i aplicant els programes nous a la resolució d'una col·lecció de problemes concrets. Si el temps de resolució amb el nou programa és més curt o si la solució és millor la màquina adopta el nou programa; si no és així, continua funcionant amb el programa antic i assaja noves modificacions. Aquesta tècnica (anomenada d'algoritmes genètics) ha conduït a programes que superen els millors programes elaborats per programadors humans.

c) *Interacció i valors*: Aquestes possibilitats d'aprenentatge i superació plantegen una sèrie de consideracions generals, no especialitzades sobre la interacció de la màquina (o robot) amb el medi, amb altres robots, i amb nosaltres mateixos. Cadascuna d'aquestes interaccions comporta problemes conceptuals considerables. Per exemple, la interacció entre robots ajuda a experimentar i reflexionar sobre qüestions de comportament col·lectiu entre animals o persones, amb competicions i col·laboracions que es van modificant. I es planteja la qüestió dels marcs de valors en què hem d'ensinistrar la màquina (com a valors, ens referim aquí a funcions concretes que l'ordinador hagi d'optimitzar). Per exemple, en analitzar les cotitzacions d'accions d'una cartera de borsa, podem indicar a la màquina que optimitzi els guanys a curt termini, o que optimitzi altres tipus de valors, com ara la justícia en el sou dels treballadors de l'empresa, la qualitat del producte fabricat, o una reducció de la contaminació ambiental. A través d'aquests criteris introduïm en les màquines una certa consideració ètica.

Tres reflexions finals

El tema central sobre el qual hem pretès reflexionar en aquest escrit és la relació entre les racionalitats còsmica (fisicomatemàtica), humana (neurobiològica) i informàtica (algorítmica). Tot i que es desenvolupen a escales espacials i temporals diferents i sobre bases materials diferents ens interessen les relacions entre elles i, en particular, la possibilitat d'una harmonia entre elles. Hem situat aquesta relació en el camp de la informació, més que no pas de la matèria o de l'energia. És en aquesta perspectiva on es fa possible de comparar aquestes tres racionalitats, que són tan diferents en l'àmbit material i energètic. En particular, subratllem com a reflexions finals tres punts: a) llibertat, b) reconeixement, c) benvolença.

a) *Llibertat*: Fins a quin punt aquestes racionalitats tenen una certa entitat pròpia les unes respecte de les altres? Per exemple, fins a quin punt la raó humana té una certa llibertat respecte de la racionalitat còsmica, i anàlogament la intel·ligència artificial respecte de la raó humana? En aquest punt, cal notar que les relacions entre aquestes racionalitats no són purament deterministes, sinó obertes a ramificacions, incerteses, indeterminacions i novetats. En concret, si l'ordinador o el robot es pot anar reprogramant a si mateix, pot ser que en alguns casos passi a optimitzar altres tipus de valors que els que li havíem inculcat inicialment, i podria ser, fins i tot, que es girés contra els nostres valors, tal com nosaltres actuem, de vegades, contra l'harmonia amb la naturalesa.

b) *Reconeixement*: L'augment del processament d'informació pot dur de forma més o menys natural a que en un lloc o altre de l'univers –potser en molts llocs– aparegui una raó capaç de reconèixer-se com a creada, accedint així a la consciència de la seva singularitat específica i de la seva dependència i la seva alteritat respecte d'una raó que la

Pierre Teilhard de Chardin.

transcendeix. Anàlogament, potser la intel·ligència artificial arribarà a un grau de consciència de si mateixa i de reconeixement de la seva dependència respecte d'una raó que l'ha creada com potser nosaltres tendim a reconèixer la nostra dependència d'una raó superior a nosaltres –encara que sigui tan sols la raó físicomatemàtica i alguns no vegin o busquin enllà d'ella una raó divina.

c) *Benvolença*: El reconeixement entre aquestes racionalitats no significa necessàriament benvolença mútua i cooperació fructífera. Compartiran valors? Lluitaran entre elles o col·laboraran? Les tensions entre racionalitats són un dels aspectes del que religiosament anomenem pecat: una ruptura de l'harmonia entre racionalitat còsmica (o divina) i humana. Entre la raó humana i la intel·ligència artificial sorgeixen nombroses preguntes i tensions: hi haurà empatia entre els humans i les màquines? Hi haurà simbiosi? Augmentaran les màquines les nostres capacitats creatives, o bé les superaran pel

seu compte, de manera autònoma i pròpia? Tindran poder sobre nosaltres o les voldrem esclavitzar per tal que no sigui així? Seran capaces d'emocions i de consciència?

En definitiva, crec que intentar reflexionar sobre relacions entre aquests tres tipus de racionalitats, sobre possibles analogies i diferències entre elles, pot aportar perspectives més o menys noves. No es tracta tant d'examinar els detalls i mecanismes concrets de cadascuna d'aquestes racionalitats, sinó de considerar les relacions entre elles. Teilhard de Chardin, en la seva intuïció de la noosfera, potser s'hauria preguntat, com nosaltres ho fem, si aquestes noves màquines "intel·ligents" ens substituïran algun dia com a espècie i si desenvoluparan no tan sols consciència de si mateixes –cosa potser relativament fàcil si tenen diversos nivells de computació en relació recíproca entre si– sinó també una consciència "religiosa", és a dir, una consciència de la seva relació amb una raó més gran –no pas la raó humana, sinó la raó còsmica– i amb l'alteritat de les altres màquines com elles. O si aquestes màquines podran arribar a estimar –no necessàriament amb sentiment profund, sinó amb reconeixement, benvolença i col·laboració fecunda. Situada en aquest context, potser la racionalitat de la màquina podria dur a una harmonia de la qual nosaltres, ara com ara, no hem estat capaços.

David Jou

L'UNIVERS FEMENÍ FET PREGÀRIA EN CLARA D'ASSÍS

Les cartes de santa Clara d'Assís (1194-1253) a Agnès de Praga (1211-1282) constitueixen un testimoni de la sensibilitat religiosa femenina manifestada sense entrebancs. Ens en parla Maria Cambray i Amenós, doctora en medicina i franciscana seglar.

Introducció

Avui en dia, el silenci de les dones a l'Església clama fort; la seva veu apagada és rosec que no cessa. En nom de què o de qui, els responsables eclesials anul·len, menyspreen i bandegen la meitat de la humanitat? Però el cert és que mentre hi manqui la seva expressió, l'Església estarà amputada i incompleta.

Però les dones també en fan d'experiència religiosa. Davant Déu, l'ésser humà s'ha de despullar i, sense resistències, deixar que vagin aflorant en ell aquells ressorts que el purifiquen. S'obrirà un diàleg directe, proper, incisiu i difícilment s'expressarà amb termes, idees o figures que no formin part del bagatge personal més vivencial. No hi valen esquemes prestats, i les dones parlaran amb el seu propi llenguatge, malgrat que la coneixença de Déu, de manera oficial, té veu masculina.

Les cartes de Clara d'Assís a Agnès de Praga

El món franciscà disposa d'unes perles preuadíssimes per il·lustrar l'aproximació que les dones fan de l'experiència de Déu: Clara d'Assís és autora de 4 cartes destinades a Agnès de Praga, filla del rei de Bohèmia, Ottokar I, que refusa diversos matrimonis reials i decideix crear un monestir segons el model del de Clara, monestir on Agnès farà la seva professió religiosa.

Santa Clara, de Simone Martini (segle XIV).

La primera carta és de l'any 1234 (Agnès tenia 23 anys i Clara 40, amb 22 anys d'experiència de vida religiosa i en feia 8 de la mort de Francesc d'Assís). La segona l'escriu entre els anys 1235-1237, la tercera a principis del 1238 i la quarta el 1253, l'any de la mort de Clara que s'esdevé a l'agost.

Clara projecta sobre la destinatària, Agnès, tots els atributs i desitjos d'una unió íntima, sacramental, amb l'estimat, Jesucrist. En realitat Clara hi expressa la seva profunda experiència mística i relacional amb Déu.

El fet que autora i destinatària siguin dues dones (malauradament les missives d'Agnès no s'han conservat) ens indica que l'autora pot parlar el propi llenguatge, sense haver d'usar subterfugis forans a la seva condició de dona. Clara té fe i es recolza en la complexitat de la receptora, per tant, si hi ha una vivència i un llenguatge propi de les dones, aquest ha d'emergir en aquestes cartes.

Per a contextualitzar els textos de Clara hem de remarcar que el segle XII veu el sorgiment d'un moviment de dones místiques que expressen les seves vivències espirituals usant el llenguatge nupcial, amb moltes referències al poema bíblic del Càntic dels Càntics. Són les místiques del nord d'Europa, amb personalitats tan potents com Hildegarda de Bingen, Elisabeth von Schönau o Maria Oignies. Contemporànies de Clara d'Assís podem citar Margarida d'Yprès, Matilde de Magdeburg o Hadewijch d'Anvers. No deu ser cap casualitat que les dones quan volen expressar l'experiència personal més íntima, aquella que desitja intensament el

transcendent, ho facin usant els termes d'un esposori. Possiblement aquest significa, per a aquestes dones, una relació de donació i acollida absoluta i incondicional. I això és el que volien experimentar i viure.

Passem a descriure les imatges usades per Clara que volem significar.

Núpcies (enamoramnt, desig, perfum, bes)

Abraceu Crist pobre com una verge pobra. Contempleu-lo fet menyspreable per a vós i seguiu-lo fent-vos menyspreable per Ell en aquest món. Observeu, considereu i contempleu amb desig d'imitació —oh reina nobilíssima—, el vostre Espòs, el més bell dels fills del homes, trasmudat per a la vostra salvació en el més vil de tots, menystingut, bufetejat, flagel·lat per tot el cos i morint ple d'angoixes a la creu. Si sofriu amb Ell, regnareu també amb Ell, si amb Ell ploreu, amb Ell gaudireu, si moriu amb Ell a la creu de la tribulació, posseireu amb Ell les eternes estances en la resplendor dels sants i el vostre nom, inscrit al llibre de la vida, serà gloriós entre els homes (2Cta 18-22).

Francesc d'Assís ja concep la relació d'un creient amb Crist com una relació d'esposalles, però és Clara qui ho desenvolupa en tots els seus replecs i matisos i ho porta a l'expressió màxima. Per a ella l'amor d'uns esposoris il·lustra meravellosament la unió íntima amb Déu ja que plasma i conté tots els aspectes que comporten el seguiment fidel a Crist, però amb el plus d'un dinamisme fascinant i fecund. A l'igual que l'amor de Déu, l'amor dels esposos és bidireccional, és un donar i rebre conscient i constant que es va retroalimentant i recreant. Tot comença amb la força desbocada de l'enamorament, aquell desig apassionat i ardent d'estar a prop de la persona estimada per compartir-ho tot amb joia plena i ànsia. I Clara no s'està de descriure, pas a pas, les boneses de l'espòs, la noblesa del seu llinatge, la seva bellesa i elegància, les característiques del seu amor (delicat, generós, gentil), l'efecte

Santa Clara, segons Giotto di Bondone (segle XIV).

Sant Francesc i Santa Clara, de Gentile da Fabriano
(segles XIV-XV).

de la seva estimació que no desgasta ni corromp... Aquest enamorament porta l'esposa a encetar nous camins per buscar d'atreure, amb més subtileses, la resposta amorosa de l'amat, tot fent enfoc d'un compromís sense fissures, no desconeixent i fent ben avinent que l'aventura és àrdua i gens fàcil d'acomplir si no es compta amb la complicitat de l'Amor. Sí, està clar, fins les darreres conseqüències amb un Déu profundament compromès amb tota la humanitat, especialment la sofrent. El que Clara proposa a Agnès és d'una subtilitat molt profunda, al límit: és la fusió total de desitjos i projectes entre Crist i la criatura, sabent que aquesta unió ja pal-

pable i evident durant la vida biològica, no és sinó el preàmbul del que vindrà, on la comunió amb el Summe Bé serà plena.

Contempleu també les seves inefables delícies, les riqueses seves i els seus honors eters i exclameu sospirant amb un immens desig i un amor profund: atraieu-me darrere vostre. Correrem, espòs celestial, darrere la flaire dels vostres perfums. Correré sense defallir fins que em feu entrar al celler, fins que la vostra mà esquerra es posi sota el meu cap i la vostra dreta m'abraci felicitment i em beseu amb l'òscul plaent de la vostra boca (4Cta 28-32).

Aquí hi ha una evocació plena del Càntic dels Càntics que Clara reinterpreta i reviu. S'inicia amb "atraieu-me", prec que manifesta el desig ardent d'entrar en la dinàmica de l'amor d'un espòs que pren la iniciativa i sobreix l'afany de l'esposa de voler ser seduïda. Continua amb el *correré i no defalliré*, com a corroboració plena i conscient de la decisió presa, malgrat contratemps i adversitats. I Clara va complir amb escriu el propòsit de no defallir, perquè no va ser gens fàcil mantenir intacte el projecte iniciat amb Francesc d'Assís, quan ell ja no hi era i ho tenia gairebé tot en contra (tant l'orde masculí com el papat). Hem de tenir en compte que el verb "no defallir" no apareix en el text del Càntic dels Càntics que l'inspira. *Darrere la flaire dels vostres perfums*. Perfums que extasiaven, que formen un tot u amb l'amat, que indiquen la seva presència i olorar-los estremeix. *Em feu entrar en el celler*, l'esposa delita en ser presa, segrestada d'amor i portada en la intimitat més fonda del gaudi, per acabar amb la preciosa i delicada abraçada tan bellament descrita, com el preàmbul del *bes plaent de la vostra boca*. El BES. Tota una mística de l'abandó essencial per entrar en la comunió més pura amb el sagrat.

Bellesa (adornar-se, mirall)

Us heu unit de tot cor a Crist, la bellesa del qual admiren sense mai parar les milícies celestials. El seu amor

captiva, la seva contemplació nodreix, la benignitat seva emplena i la seva suavitat sacia, el seu dolç record il·lumina, el perfum seu farà reviure els morts i la seva visió gloriosa farà felïços tots els ciutadans de la Jerusalem celestial. Ell és l'esplendor de la glòria eterna, l'esclat de la llum perpètua i el mirall sense taca (4Cta 9-14).

A través de la bellesa, Déu s'expressa i es manifesta en el nostre món. Però a més, Clara encarna la bellesa en la persona de Jesús. En els seus escrits hi ha ressons del salm 44, per tant, a més d'una bellesa física hi ha la bellesa de la persona íntegra que estima la justícia i surt en defensa dels desfavorits.

Emmiralleu la vostra ment en el mirall de l'eternitat, poseu la vostra ànima en l'esplendor de la glòria i el vostre cor en la imatge de la substància divina i

Santa Agnès de Praga tenint cura d'un malalt, segons un mestre deconegut de Bohèmia.

transformeu-vos totalment per la contemplació en la imatge de la seva divinitat (3Cta 12-13).

Clara, en diverses ocasions, es valdrà del recurs del mirall per il·lustrar el seu pensament, això que ben pocs miralls, potser cap, hi deuria haver a Sant Damià, la petita església i el convent restaurat per Francesc on anaren a viure Clara i la comunitat de germanes pobres. Però Clara provenia de la noblesa, d'aquí la seva coneixença i familiaritat amb el mirall. L'usa com a esclatxa i punt de partida per entreveure el misteri, per descobrir i observar el profund, l'inabastable amb la mirada ordinària. Però Clara sap molt bé on enfocar l'espill, no en l'obsessió d'ella mateixa que tindria un curt recorregut amb regust narcisista, sinó en l'eternitat que dona àmplia volada. Llavors sí, pot mirar el seu rostre per observar la veritable transformació i com va esdevenint semblant a l'objecte del seu amor. Clara, en el mirall hi percep un joc de presències, l'espòs estimat, ella mateixa, Agnès, les seves germanes de comunitat i s'estableix el diàleg, on no hi manca el compromís. El mirall com a espai alternatiu per a projectar-hi la vida i des d'allí confrontar-la i resoldre-la. Tot amb la subtilesa de la mirada, il·luminada, només, per les efusions del cor, on compten poc els processos de la raó. Clara, esguard obert i cor batent per encalçar aquella veritat que se'ns pot escapar si ens obsessionem a raonar-la i la cerquem fora dels germans amb els que fem camí. En el mirall troba el mitjà on projectar la quotidianitat, però transcendida, i sobretot hi percep les raons profundes del seu ésser que la lliguen amb el Creador i amb tot el creat. I el rostre que tenim del Creador és el de Jesús i els fets que més ens fascinen, perquè en tenim coneixença i imatges, es relacionen amb l'encarnació del Fill. Jesús i el misteri de la seva encarnació, com a fruit de l'amor desbordant i que es vessa batega fort en l'espill clarià.

Mariana mirant-se al mirall, de John Waterhouse (segle XIX).

Conclusió

Avui en dia les dones, a més de l'accés al coneixement, han conquerit l'espai civil, han enderrocat els murs de la clausura de la llar i s'han fet un lloc en l'àmbit públic. Esdevingudes professionals en molts camps de l'activitat humana ja no són persones "mancades" que precisen la concurrència d'una altra persona (marit) per aconseguir donar àmplia projecció a la seva vida. Elles s'expliquen per elles mateixes. Són persones completes capaces d'assolir els seus propis objectius i propòsits. Amb tot això han desmitificat el concepte "espòs".

Per tant, el llenguatge usat per les dones en el segle XII o XIII no pot ser idèntic al que utilitzen avui en dia i no només en el concepte "espòs", ja que el fet d'haver entrat en mons abans prohibits ha de provocar

canvis en els punts de vista, en com processeu la informació i en com ho exterioritzen. De totes maneres, el fet diferencial en homes i dones és una realitat inqüestionable i els camins per on van els pensaments, les vivències i les apreciacions del món femení han de ser, per força, diversos i particulars.

Maria Cambray

Abreviacions:

1Cta: Clara d'Assís, primera carta a Agnès de Praga

2Cta: Clara d'Assís, segona carta a Agnès de Praga

3Cta: Clara d'Assís, tercera carta a Agnès de Praga

4Cta: Clara d'Assís, quarta carta a Agnès de Praga

BIBLIOGRAFIA

- *Els escrits de Sant Francesc d'Assís i de Santa Clara. Les Fonts Franciscanes.* Versió i notes de Francesc Gamissans, ofm, La Formiga d'Or, Barcelona, 1998.

- *Escritos de Santa Clara y documentos complementarios.* Introducciones, traducción y notas de Ignacio Omaechevarría, ofm, Biblioteca de autores cristianos, Madrid, 1982.

- F. RAURELL: *El Càntic dels Càntics en els segles XII-XIII. Lectura de Clara d'Assís,* Facultat de Teologia de Catalunya, Associació Bíblica de Catalunya, Barcelona, 1990.

- DELIR BRUNELLI: *Clara de Asís, camino y espejo,* Biblioteca de autores cristianos, Madrid, 2002.

- CHIARA AUGUSTA LAINATI: *Santa Clara de Asís,* Ediciones Encuentro, Madrid, 2004.

LA BIBLIOTECA DE POBLET

Una de los espacios más importantes de un monasterio, después de la iglesia y la sala capitular, es sin duda la biblioteca, lugar donde antaño se realizaron numerosas copias de manuscritos y donde se guardó durante siglos el saber de toda una civilización. Nos habla de la biblioteca de Poblet, Xabier Añoveros Trías de Bes, miembro de la Germanat, y doctor en Derecho, Económicas y Humanidades.

Sus distintas ubicaciones.

El primer espacio que en Poblet fue dedicado a guardar libros se encontraba en el claustro, como era habitual en el siglo XII en los conventos y monasterios. Según cita Guitert i Fontseré¹, Cock en su libro *Relación del viaje de Felipe II*, escribe sobre Poblet: *libros viejos había artos en derredor del claustro, más, muy inútiles y sin provecho*. En el siglo XII muchos de los libros se encadenaban para que los monjes interesados no pudiesen llevárselos a sus aposentos, o lugares de rezo o estudio. En algunos conventos estaban sujetos por una barra de hierro a los pupitres, de modo que se pudieran leer y consultar con cierta comodidad sin tener que mover los libros de sitio. Los pupitres solían ser largos, con sus correspondientes bancos, para que pudiesen sentarse varios monjes a la vez².

Con el tiempo, a causa de la difusión del uso de papel o por la aparición del comercio de libros y de la copia profesional de manuscritos, como nos comenta Altisent³, aumentó el número de volúmenes, y por ello resultaron insuficientes en los monasterios, los armarios claustrales, y aunque dichos armarios continuaron en uso durante muchos años, siglos incluso, otros lugares más apro-

piados fueron habilitándose, además del claustro, como incipientes bibliotecas.

No se sabe dónde se colocaron en Poblet los libros que no cabían en los armarios. Pudiera ser que en el siglo XV hubiese ya una sala dedicada a biblioteca en el lugar donde el padre Finestres, en el siglo XVIII, dice que estaba la *librería antigua*, es decir, en la sala norte, o parte de esta sala, donde en el siglo XVII se ubicaron los libros donados por Pedro Antonio de Aragón.

Realmente parece ser que cuando se decidió dedicar una zona concreta y permanente para destinarla a biblioteca se pensó en una dependencia donde antiguamente se encontraban los graneros y que se había dedicado también a almacén de los frutos de los huertos del monasterio.

El *armarium* de Poblet

En Poblet el *armarium* estaba situado en el claustro, cabe una de las puertas de la Iglesia. Esta ubicación tenía sentido ya que muchos de los libros que en él se guardaban servían para la liturgia y para la lectura comunitaria en alta voz que solía hacerse en el propio claustro.

El padre Jaume Fortuny a finales del siglo XVII⁴ dejó escrito en uno de sus jugosos

¹ GUITERT i FONTSERÉ, Joaquim, *Real Monasterio de Poblet*, Barcelona 1929, pág. 34.

² ALTISENT, Agustí, *Historia de Poblet*, 1974, pág. 90.

³ ALTISENT, A., *Historia...*, pág. 365.

⁴ Tomó el hábito benedictino el 1690.

Foto: Josep Maria Pòtan.

El armàrium de Poblet, lugar en el que se ubicó la primera biblioteca del monasterio.

cuadernos⁵, una descripción de cómo estaba la biblioteca en su época: *En el lienzo de la pared del claustro de monjes, que es el que hay un armario para tener los libros que se leen en el refectorio. En esta librería estaban las obras que con sus propias manos escribió el señor rey Don Jaime I, dicho el Conquistador, escribiendo los sucesos de las guerras, batallas y victorias, pero hoy no las tiene Poblet por habérselas llevado o quitado Monsieur de Marca, en tiempo que Cataluña estaba gobernada por Francia en el año 1640.*

Cuando los armariums dejaron de tener utilidad como lugar para guardar libros, si eran suficientemente grandes, en los monasterios cistercienses se dedicaron a capillas. En Poblet en el siglo XV todavía se utilizaban para la guarda de libros litúrgicos. Mucho más tarde, el armario de mayor tamaño, fue convertido en una capilla dedicada a san Jerónimo.

Se decidió entonces ubicar la biblioteca donde se encuentra en la actualidad, en dos salas, dispuestas longitudinalmente, una tras otra, (de sur a norte) situadas perpendicularmente al ala del claustro denominada locutorio y construidas en piedra de sille-

ría, cuyos muros fueron iniciados a finales del siglo XII, con fábrica aun románica y fue proseguida en la primera mitad del siglo XIII con estructuras originales. Se puede afirmar con seguridad que en 1243 estaba ya terminada⁶.

En la ubicación actual

El padre Finestres, según nos cuenta en su Historia sobre Poblet, descubrió documentalmente que el abad Pedro Virgili (1688-1692) durante su abadiazgo transformó el granero que era pieza harto capaz y hermosamente labrada para librería.

La primera sala mide 26 metros de longitud por 10,30 metros de anchura, partida en dos naves por cuatro columnas acabadas en capiteles ochavados, en donde descansan los nervios de sus bóvedas. Cuatro grandes ventanales, con sus consabidas vidrieras, dejan pasar la luz necesaria para iluminar suficientemente la estancia.

Cuando en 1691 aquel espacio, dejó de prestar el servicio de granero y almacén de frutos, antes indicado, fueron blanqueadas sus paredes y techos, y se pintaron, siguiendo la moda de la época, los nervios, columnas y capiteles, imitando mármol y cubiertas las claves de sus arcos con florones de madera pintados de color oro. Nos dice Toda al respecto⁷ en sus *Recorts de la Conca de Barberá*, en el curioso catalán de la época: *Se blanquejaren les parets, se pintaren de jaspi'ls archs y s'hi afegiren florers daurats. Lo gust barroch havia entrat a lo convent y governava quantas obras s'hi feyan.*

La segunda sala que se conoció como librería antigua, tiene unas medidas similares a la primera, 24,70 metros de largo por 10,30 metros de ancho, con dos ventanales y una puerta que comunica con el patio exterior

5 Recopilados por Guitert i Fontseré en su *Col·lecció de Manuscrits inèdits dels monjos del Monestir de Santa Maria de Poblet*, publicada en 1948 y 1947 en VII libros o fascículos.

6 "La biblioteca de Poblet" en *Memoria de la Hermandad del monasterio de Poblet 1970-1971*, pág. 57.

7 TODA i GÜELL, Eduard, *Poblet, recorts de la Conca de Barberá*, Barcelona, 1883, pág. 88.

Foto: Josep Maria Potau.

Vista general de la primera sala de la biblioteca.

y está partida igualmente en dos naves por tres columnas. Su nivel es sensiblemente inferior a la anterior sala en 1,70 metros.

Parece ser que comenzó a servir de *Librería* al mismo tiempo que la de Pedro Antonio de Aragón y que antes debió ser también granero y almacén anexo al mismo⁸. Su conjunto ofrece dos características distintas: el gran número de puertas que aún se distinguen en sus paredes (eran exactamente seis) y un acabado de calidad innegablemente inferior que el de la primera sala⁹, puesto que, por ejemplo, las estanterías eran de madera de pino pintadas imitando a nogal.

En la descripción que hizo en 1932 Jeroni Martorell en un informe titulado *Restauración de Poblet*, que se conserva en el Archivo del Servicio de Conservación y Cataloga-

ción de Monumentos de la Diputación de Barcelona decía: *Las salas de la biblioteca se caracterizan estructuralmente por tener una hilera de columnas en el centro, encima de las cuales, y en las paredes, descansa un doble sistema de bóvedas, con aristones en ojiva. Los muros de ventanales semicirculares son del siglo XII, columnas y bóvedas han de atribuirse a las postrimerías del siglo XII. En la primera sala, las cua-*

Foto: Josep Maria Potau.

La segunda sala de la biblioteca en la actualidad.

⁸ MARTINELL, Cèsar, *El Monestir de Poblet*, Editorial Barcino, Barcelona 1927, pág. 156

⁹ "La biblioteca de Poblet" en *Memoria de la Hermandad...* pág. 58.

tro columnas centrales son de fuste cilíndrico y tienen la base típicamente románica de tipo jónico, sobre un plinto cuadrado, el capitel, simplísimo, piramidal invertido, redondo abajo y ochavado arriba, adornado con una moldura. En la segunda sala, con tres columnas centrales, el fuste es ochavado, pero no se veía la base, indudablemente enterrada: los capiteles asemejan los de la sala anterior.¹⁰

La Memoria de Eduard Toda

En la Memoria que redactó Eduard Toda en 1935 sobre la reconstrucción de Poblet decía que gran parte de la colección de libros donados por Pedro Antonio de Aragón en el siglo XVII habían sido destruidos, por lo que consideraba que posiblemente no existían en aquel momento más de mil ejemplares y que además se encontraban dispersos. Vaticinaba en ese documento, y como se ha podido ver con el tiempo erróneamente, *dels quals tard o aviat se'n reuniran de set a vuit-cents a Poblet*. Como sabemos sólo se conservan en nuestra biblioteca 139 ejemplares.

Sigue diciendo Toda en la citada Memoria que la otra biblioteca, la que Finestres denominaba, como ya hemos indicado, *Antiga* y él llama *dels Monjos*, *devia contenir deu o dotze mil volums, dels quals avui se'n compta un nucli de cinc o sis-cents a la Biblioteca Provincial de Tarragona*.

Como en 1935, según nos cuenta Toda, no se había reunido un número suficiente de volúmenes para cubrir la capacidad de veinticinco o treinta mil que cabían en las salas de la antigua biblioteca, *no cal pensar en utilitzar aquell lloc i de moment els guardem en la sala major del vell Arxiu*¹¹

Comenta Toda, en la misma citada publicación, que además de las salas que formaban

¹⁰ Citado por Joan BASSEGODA NONELL en *Historia de la restauración de Poblet: destrucción y reconstrucción de Poblet*, Poblet, 1982, pág. 183.

¹¹ TODA, Eduard, *Memòria de la Reconstrucció de Poblet*, Barcelona, 1935, pág. 30.

la biblioteca principal, había en el monasterio otras bibliotecas menores, como la del abad que estaba ubicada en su palacio, la de la sacristía con los libros manuales de liturgia, la del coro con los de los cantos y música en general, y los tantas veces citados armarios, que eran tres, uno grande junto al sepulcro del abad Copons, llamado de la canturía porque en él se guardaban los gruesos cantorales y otros dos más pequeños destinados a guardar los manuales de rezo cotidianos.

La biblioteca de Poblet según Alejandro Laborde a principios del siglo XIX.

La biblioteca actual

Cuando se comenzaron las obras de restauración y volvió la vida monacal a Poblet en 1941, se decidió, por los arquitectos que dirigieron las obras, ubicar la biblioteca en el mismo lugar donde había estado antes de la debacle y por eso se ocuparon las dos salas que en los últimos siglos habían albergado las colecciones de libros pobletanos.

La biblioteca de Poblet durante los primeros años de la restauración monástica.

Al iniciarse la citada restauración monástica cien años después del desastre de la desamortización del nefasto ministro Juan Álvarez de Mendizábal y la exclaustración subsiguiente, se constituyó la Hermandad de Poblet (1945) bajo la presidencia de Felipe Bertran i Güell y se emprendió junto con la restauración del Locutorio, el Refectorio y la sala capitular, la de la Biblioteca y su mobiliario, que decidió ubicarse en el mismo lugar, bajo la dirección técnica del arquitecto Luis Bonet Garí¹². En las nuevas librerías de nogal se colocaban los libros que poco a poco se iban recuperando, los que se adquirían, con el escasísimo presupuesto que había para ello o los que se recibían de las donaciones particulares.

La primera sala de la biblioteca, restaurada, tal como hemos indicado siguiendo el proyecto de Bonet Garí, la realizó el con-

¹² El proyecto de la biblioteca fue redactado por el arquitecto Lluís Bonet Garí en el mes de abril de 1946 y en los planos están dibujadas las librerías a escala 1:10, la planta y la sección a 1:50 y los estantes a 1:10.º

tratista Lluís Pomar y tuvo un coste total de 160.000 pesetas. Las librerías y estanterías de nogal citadas y el pavimento de losas de piedra se hizo todo ello totalmente nuevo.

El 25 de agosto de 1965 falleció el presidente de la Hermandad don Felipe Bertran i Güell (1901-1965), gran benefactor del monasterio y, por ello, figura en la segunda biblioteca un retrato suyo en recuerdo y memoria de su dedicación a Poblet.

El año 1970 comenzó la restauración de la citada segunda biblioteca, también con proyecto de Bonet Garí, con un presupuesto de 1.318.567,40 pesetas. El proyecto comprendía el desescombro del relleno que levantó el pavimento original de 1,70 metros, la sustitución de los fustes de las tres columnas que se encontraban muy dañados, la reparación de la piedra de los muros y bóvedas, embaldosado, ventanas, cerrajería, electricidad y complementos. La Hermandad contribuyó con 48.636,20 pesetas. Porque como nos dice Jeroni Martorell en el informe de 1932 al que antes hemos hecho referencia: *La sala fue construida después de la más inmediata al locutorio, y si ésta se encuentra al nivel del claustro, no lo estaba la segunda, que se comunica por una escalera, cuya inclinación se evidencia en el arco o bóveda del grueso de la pared*¹³.

En 1971 se siguió trabajando en dichas obras de restauración y rehabilitación aprovechando la subvención anual de 300.000 pesetas de la Diputación de Tarragona. Por fin, el siguiente año de 1972 quedó definitivamente concluida la restauración de la totalidad de la Biblioteca y pudieron trasladarse a ella todos los volúmenes que se encontraban almacenados esperando que aquellos espacios estuviesen perfectamente acondicionados para albergar los fondos bibliográficos que por aquel entonces tenía el monasterio.

¹³ Citado por Bassegoda en "Historia...". Pág. 183

A principios de los años ochenta se construyeron unas nuevas librerías bajas de nogal en la primera biblioteca, en el espacio intercolumnas sin alterar la estructura de la sala. Se aisló una zona de lectura, en esa primera sala entrando en la parte derecha con nueve mesas, ocho para ser utilizadas por los investigadores y una donde se colocan las novedades recibidas en la biblioteca. Igualmente se instaló una calefacción de aire.

Un nuevo espacio

Toda vez que en las salas junto al claustro, donde históricamente ha estado ubicada desde hace siglos la biblioteca del monasterio, no cabían ya cómodamente ordenados más volúmenes, han tenido que ser colocados en un nuevo espacio, y para ello se ha utilizado durante un tiempo la imponente nave gótica que había sido hasta hace pocos años el dormitorio de los monjes, justo encima de la actual biblioteca. La nave resultante una vez derruidos los tabiques que separaban las celdas, es la nave diáfana gótica más grande del mundo, dado que tiene 88 metros de largo por 10 de ancho, de los que 56 están dedicados a biblioteca y los 32 restantes a una zona dispuesta para ser visitada y admirada, en toda su esplendidez, en las visitas turísticas al monasterio.

La nave consta de diecinueve arcos diafrámicos, muy elegantes y bien acabados, que descansan en médulas trabajadas prodigiosamente por un artesano que se dejó influenciar por el arte árabe o mudéjar. El dormitorio que estaba dividido en celdas individuales desde el siglo XVI, lo fue nuevamente cuando se restauró y retornó la vida monástica después de 1940. Más recientemente, en los años 2004 y 2005, cuando los monjes trasladaron sus habitaciones a otras dependencias más modernas del monasterio, además de derribar las celdas, como

Foto: Bernat Folerà.

El antiguo dormitorio de los monjes que durante un tiempo fue ampliación de la biblioteca. Hoy se utiliza como sala de conciertos.

antes hemos indicado, se rehizo el tejado, cambiando todas las vigas, se pavimentó la parte del suelo estropeado de las celdas con el mismo tipo de cerámica que ya había, dejando la gran nave diáfana en su estado

original, manteniendo solamente el muro de separación entre el espacio dedicado a biblioteca y la zona destinada a ser visitada en los recorridos turísticos¹⁴. Recientemente se ha trasladado la parte de la biblioteca que se había ubicado en el antiguo dormitorio —destinado a los conciertos de Jordi Savall y otros— a la nave de la antigua imprenta.

Respecto al contenido de la actual biblioteca, sus piezas principales siguen siendo los 139 volúmenes que se conservan de los 4.322, o los que realmente fueron, que donó Pedro Antonio de Aragón, 15 incunables, 30 libros raros del siglo XVI, la *Historiae biblicae Veteris et Novi Testamenti*, editada en Viena en el siglo XVII, obra de Stockman, con encuadernación actual de Brugalla, el Poblet de 1825 de Eduardo Toda, encuadernado así mismo por Brugalla, la *De vita et moribus Summarum Pontificum* Historia de Bautista Platina de Cremona, editado en París en 1530, que fue propiedad del padre Finestres, etc...

El actual bibliotecario es Fra Xavier Guanter, que también es el archivero del monasterio. Ocupa la plaza de bibliotecario desde 1985, cuando dejó el cargo el padre Alexandre Masoliver.

Es hoy en día la biblioteca de Poblet una buena biblioteca, ordenada, cuya informatización se inició en 1995, dedicada principalmente a los monjes de la comunidad y abierta a los investigadores que quieran consultar sus libros, especializada, lógicamente, en temas de espiritualidad, religión y monaquismo. Dispone de unos fondos de unos 100.000 volúmenes organizados en tres apartados principales: libros, revistas y

¹⁴ La nave del siglo XVI destinada a dormitorio, junto a la de Santes Creus, más o menos de la misma época, sirvieron de modelo a numerosas construcciones góticas, como las Atarazanas, el Hospital de San Pablo (hoy Biblioteca de Cataluña), la capilla de Santa Águeda y sobre todo las iglesias de los sucesores inmediatos de los cistercienses, como los franciscanos, dominicos y carmelitas.

Foto: Bernat Folcà.

Las mesas para uso de los monjes o de los investigadores.

artículos de revista. Además de las secciones de espiritualidad y monaquismo, patología, liturgia, teología, filosofía e Historia de la Iglesia, contiene un nutrido fondo de literatura e historia general.

Xabier Añoveros

TÉ JUSTIFICACIÓ

L'EMPRESONAMENT PROVISIONAL?

En els últims mesos l'empresonament provisional o preventiu com a conseqüència de decisions polítiques dels dirigents catalans ha estat una notícia reiterada i ocasió de debat entre la ciutadania. Hem demanat a l'advocat Eduard Ibàñez Pulido, director de Justícia i Pau de Barcelona, doctor en dret penal, que va fer la seva tesi sobre aquest tema, que ens en parli des del punt de vista jurídic.

1. Introducció: definició i panoràmica general

L'empresonament sense judici de líders polítics catalans situa en el debat públic la qüestió de la legitimitat ètica de la presó provisional i la seva possible instrumentalització com arma política.

La presó provisional, o també dita *preventiva*, és una pràctica habitual, històrica i universal de la justícia penal, prevista pràcticament en tots els ordenaments jurídics del món, que consisteix en la privació temporal de llibertat d'una persona en el marc d'un procés penal, motivada per l'existència d'una creença o sospita que aquesta persona ha comès una conducta penada per la llei, però sense que existeixi una decisió judicial definitiva de culpabilitat.

Si bé en els darrers anys el seu ús ha tendit a limitar-se, l'empresonament provisional afecta avui dia una part considerable de les persones objecte de procés penal i una proporció molt elevada de la població reclusa. En el moment d'escriure aquestes ratlles, a Espanya hi ha 10.440 persones en presó provisional, el que representa el 16% del total de reclusos (65.035)¹. En els països europeus del nostre entorn es donen tam-

bé proporcions semblants o superiors². Per exemple, a Alemanya representen el 20,9% del reclusos, a Bèlgica, 33,5%, a França, el 28,7%, a Itàlia: 34%, a Portugal 15,6%... Només en uns pocs països europeus es donen xifres més baixes, com ara Txèquia, amb el 7,8%, Polònia, amb 9,8%, o Regne Unit: 11,4%. Als EUA són el 20,3% i a Canadà 38%.

A la resta de continents, les proporcions són força més elevades. En termes generals, es pot afirmar que allà on els sistemes polí-

¹ Font: Pàgina web de la Direcció General de Institucions Penitenciàries: www.institucionpenitenciaria.es

² Les dades que ofereixo a continuació procedeixen del *World Prison Brief* publicat per l'Institut for criminal Policy Research: www.prisonstudies.org

tics són autoritaris o no ofereixen garanties democràtiques reals, o bé les institucions de l'Estat són febles i ineficients, les persones afectades per la presó provisional solen superar de llarg el 50% de la població reclusa. Les taxes més elevades del món es troben a països com Veneçuela, 71%, Haití, 71%, Paraguai, 77%, Filipines, 74%, RD Congo, 73%, Benín, 75%, Bangladesh, 77% i a Líbia, 90%, un Estat fallit.

El greu sofriment psíquic que comporta la presó provisional, que restringeix un dret humà fonamental com és la llibertat, sobre persones que no han estat formalment declarades culpables, l'ha fet sempre objecte d'una forta controvèrsia. Sobretot perquè moltes de les persones que la pateixen són posteriorment absoltes o exonerades de tota responsabilitat penal pels fets pels quals se les acusava. A més, molt sovint les condicions d'empresonament provisional són especialment dures: l'angoixa pròpia de les circumstàncies del procés penal, la incerta durada de l'empresonament, la reclusió en presons més massificades i degradades, amb menys activitats educatives o rehabilitadores i l'absència de mecanismes atenuants com els permisos de sortida o els règims de semi-llibertat, fan que l'empresonament provisional comporti sovint un sofriment més greu que la pròpia condemna de presó.

2. És legítim empresonar sense haver jutjat?

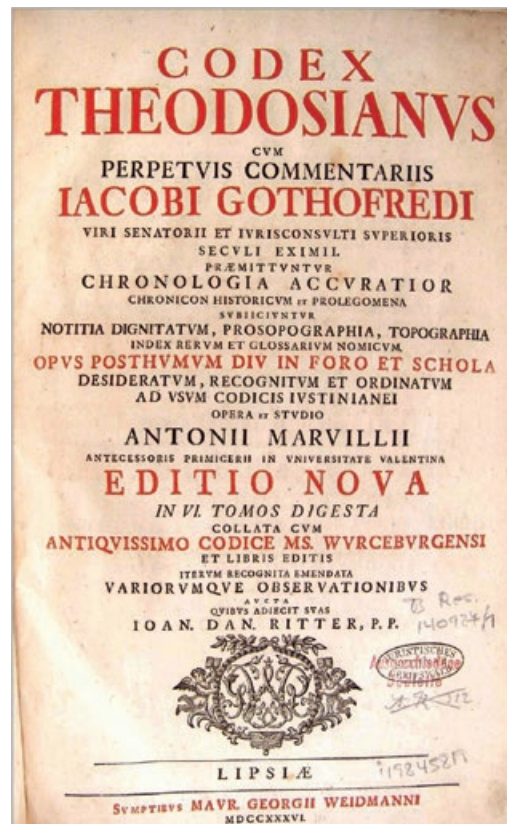
En realitat, avui hi ha una pregunta no resolta: és compatible l'empresonament provisional amb els principis d'un Estat democràtic i de dret? És èticament justificable empresonar una persona que no ha estat jutjada ni declarada culpable i que té dret a la presumpció d'innocència?

2.1 A l'Edat Antiga i a l'Edat Mitjana

Ja els juristes romans es varen qüestionar

aquesta situació, tot afirmant com a principi bàsic que l'empresonament de les persones objecte de procés penal no era ni podia ser un càstig, tal com expressava Ulpià: *Carcer enim ad continendos homines non ad puniendos esse* ("La presó és només per retenir els homes no per castigar-los"). Nombroses disposicions del dret romà establiren que, en aquests casos, el procés penal havia de ser com més ràpid millor. Una disposició de l'emperador Teodosi de l'any 380 prohibeix expressament l'encarcerament abans que s'hagi establert la convicció de culpabilitat: *Nullus in carcerem, priusquam convincatur, omnino vinciat* ("Codex Theodosianus", 9.2.3").

Durant l'Edat Mitjana, l'empresonament dels acusats es va convertir en pràctica habitual, amb l'agreujant de ser utilitzada com a recurs per pressionar l'acusat per tal d'obte-

Codex Theodosianus.

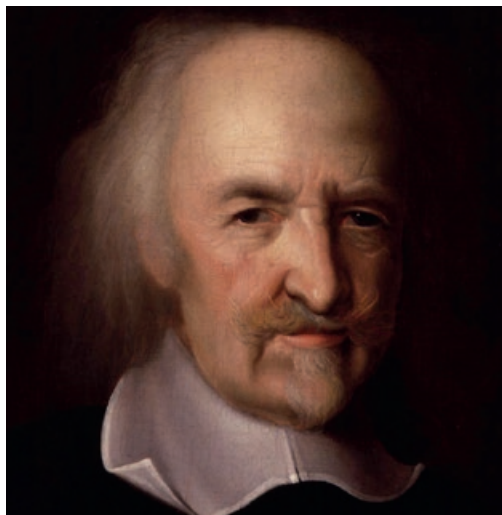

nir la seva confessió. Amb tot, la preocupació per les detencions arbitràries, les males condicions de l'empresonament, la seva llarga durada o els maltractaments dels presos van ser una preocupació constant i motiu de nombroses disposicions legals per posar-hi controls i límits, encara que normalment poc eficaços.

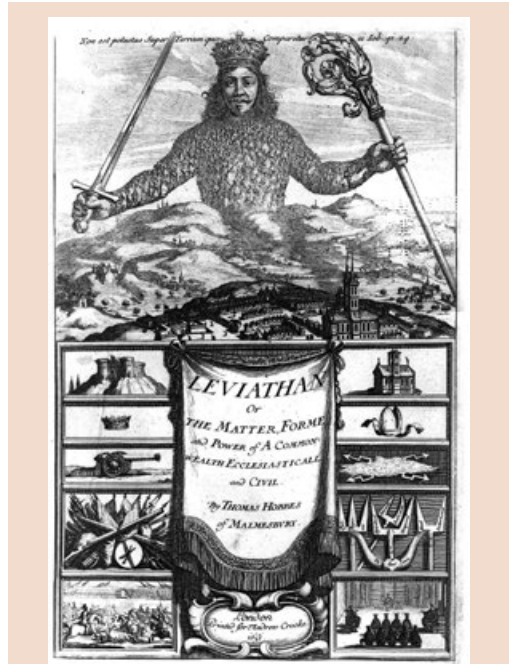
2.2 A l'Edat moderna

Amb l'adveniment de la Modernitat, sobretot a partir del segle XVIII, augmenta la consciència de la manca de legitimitat de la presó provisional. En aquell moment, els pensadors il·lustrats i liberals, moguts per una nova perspectiva de defensa del valor de l'individu i els seus drets enfront de l'Estat, comencen a formular els principis que haurien de regir una justícia penal més humana, que actuï racionalment i eviti els errors, els abusos i les arbitrarietats.

Es formula aleshores progressivament el que anomenem el model de *sistema penal garantista*, propi de l'Estat de dret i la democràcia. Aquest model exigeix el respecte d'un conjunt de principis i *garanties* penals i processals en la legislació penal i la pràctica judicial. Entre d'altres, els principis de *retri-*

Thomas Hobbes (1588-1769).

Portada del llibre *Leviathan* de Thomas Hobbes.

butivitat (només es poden castigar fets delictius concrets, no maneres de ser o pensar), *legalitat* (només és delicte allò que una llei anterior ha definit expressament com a tal), *jurisdiccionalitat* (només es pot condemnar per part d'un jutge independent i imparcial després d'un judici just), *presumpció d'innocència* (l'acusat es presumeix innocent fins que no es provi el delicte sense dubtes raonables, prova que correspon oferir a l'acusador) i *defensa* (l'acusat s'ha de poder defensar en igualtat de condicions amb l'acusació).

A mesura que aquesta nova visió del sistema penal es va anar consolidant, s'aixecaren múltiples veus que alerten de la incompatibilitat de la presó provisional amb aquests principis i dels enormes perills i terribles abusos comesos mitjançant aquesta pràctica judicial.

Ja l'any 1651, el cèlebre Thomas Hobbes, a l'obra *Leviathan* (1651), afirmà que la presó provisional no és una pena, sinó "un

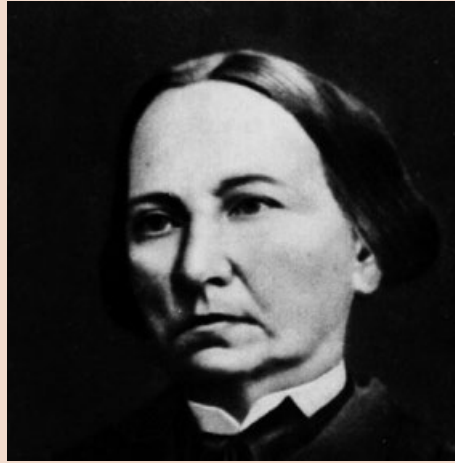
acte hostil" contra el ciutadà. En una línia similar, també Voltaire (1694-1778) afirmà que *la forma com s'arresta cautelarment un home en molts estats s'assembla massa a un assalt de bandolers*. Beccaria, en la seva influent obra *Dels delictes i les penes* (1764), veu en la presó provisional una "espècie de pena" que no ha de precedir la sentència sinó quan la necessitat hi obliga. Afirmà que la presó és solament la simple custòdia d'un ciutadà mentre no sigui declarat culpable i que aquesta custòdia, essent per la seva naturalesa penosa, ha de durar el mínim possible i ser el menys aflictiva possible. En la mateixa línia es pronuncien pensadors com Diderot, Filangieri, Condorcet, Pagano, Bentham, Constant, Lauzé di Peret o Carrara, que denuncien "l'atrocitat", la "barbàrie", la "injustícia" i la "immoralitat" de la presó provisional i demanen evitar l'arbitrarietat judicial, reparacions en cas de posterior absolució, separació dels detinguts de les presons ordinàries, terminis de durada més curts i que es limiti a allò imprescindible³.

A Espanya, anys més tard, l'escriptora gallega Concepción Arenal (1820-1893), gran defensora de la dignitat de les persones empresonades, ho va expressar d'una manera ben clara: *Imponer a un hombre una pena tan grande como es la privación de libertad, una mancha en su honra como es haber estado en la cárcel, y esto sin haber probado que es culpable y con la probabilidad de que sea inocente, es cosa que dista mucho de la justicia (...)* Si se escribiese la historia de las víctimas de la prisión preventiva se leería en ella una de las más temibles acusaciones contra la sociedad.

2.3 La presó preventiva al segle XX i XXI

Malgrat totes aquestes crítiques, la presó provisional es va mantenir en totes les

³ Luigi Ferrajoli ha descrit àmpliament aquesta història en la seva extensa i influent obra *Derecho y razón* (Ed. Trotta, 10^a ed. 2011) i d'ell extrec bon part de les cites.

Concepción Arenal (1820-1893).

legislacions i ha sobreviscut fins avui. La justificació doctrinal i legal apel·la, d'una banda, a la necessitat de garantir determinades necessitats del procés judicial, sense les quals aquest es podria veure frustrat: bàsicament, evitar que el sospitós o acusat amagui o destrueixi les proves del delictes i impedir la seva fuga i consegüent impunitat del delictes. D'una altra banda, se sol apel·lar a la necessitat d'assegurar que s'aconseguiran les finalitats per a les quals existeix la llei penal, com ara satisfer demandes socials de seguretat (per exemple apaivagar l'alarma social causada pel delictes o tranquil·litzar les víctimes), mostrar l'efectivitat de la llei penal o impedir la reiteració del delictes per part del culpable.

Més enllà d'aquests intents de justificació, el cert és que els règims dictatorials i autoritaris del segle XX en feren (i en fan encara avui) un instrument de primer ordre no solament contra la criminalitat ordinària sinó de repressió de la dissidència política. Així, a la Itàlia feixista, la legislació i la pràctica mostraren un clar abús de la presó provisional com a mesura de "seguretat processal", indispensable en cas que el de-

licte hagués causat "greu alarma pública", convertint-se en una mesura de prevenció davant dels perillosos o sospitosos. A l'Alemanya nazi s'atribuïren potestats il·limitades a les diferents forces policials (Gestapo, SS...) per a la pràctica de detencions arbitràries i indiscriminades i, fins i tot, l'eliminació física de qualsevol element considerat subversiu, perillós o desobedient. A la Unió Soviètica, els aparells de seguretat (la *Cheka* i el seus successors) reben atribucions per la pràctica de detencions indiscriminades i arbitràries (amb o sense procediment, amb o sense acusació formal), pas previ a la deportació, els camps de treball, i la pena de mort (o la simple eliminació física sense publicitat o secreta) dels adversaris polítics, desobedients, simples sospitosos (reals o imaginats), com a "enemics del poble". Ras i curt, la detenció com a instrument de terrorisme d'estat. Evidentment, pràctiques similars es poden trobar en altres règims de caràcter comunista, així com també en les dictadures d'Amèrica Llatina a la segona meitat del segle XX o en molts estats àrabs i africans.

Davant d'aquestes amargues experiències d'arbitrarietat i abús i tenint en compte les dificultats de justificar l'empresonament provisional en un sistema penal garantista, els estats democràtics han anat incorporant a les seves legislacions garanties i limitacions cada cop més estrictes. Es tendeix a una aplicació molt excepcional, amb terminis màxims cada cop més curts, d'acord amb els principis de necessitat i proporcionalitat, només quan hi ha proves sòlides de delictes violents o molt greus i quan és absolutament imprescindible (sense cap altra alternativa) per evitar la impunitat que suposaria la fuga del culpable.

2.4 Dubtes de legitimitat

Amb tot, la persistència d'aquest instrument legal continua oferint enormes dubtes

de legitimitat. El principal, la seva compatibilitat amb la presumpció d'innocència, atès que resulta difícil justificar que es pugui empresonar algú que podria ser innocent (fet no infreqüent). Més aviat la seva aplicació suposa l'estigmatització pública de l'acusat i, de fet, una pena anticipada, sobre la base d'una presumpció de culpabilitat. Això és particularment evident quan s'apel·la al perill de reincidència. D'altra banda, el principi de jurisdiccionalitat resta amenaçat, atès que s'empresona sense haver-se fet un judici just i, per tant, amb greu risc d'error sobre la real responsabilitat. També el dret de defensa queda seriosament dificultat en la situació d'empresonament i situa l'acusat en clar desavantatge en relació a l'acusació. A més, pot predisposar al tribunal sentenciador en favor de la culpabilitat.

Alhora, atès que les raons que legalment autoritzen l'empresonament són simples hipòtesis de futur (risc de fuga, obstaculització de la prova o reiteració delictiva)

Codi penal espanyol.

no tenen sentit en cas d'acusats innocents i permeten justificar qualsevol empresonament, no es poden ni provar ni contradir i obren marges enormes a l'arbitrarietat judicial, la discriminació i l'abús. El cas més greu és quan es pretén justificar per satisfer demandes socials o sentiments de la població, criteri que permet un ús completament subjectiu i il·limitat.

Per això, són cada cop més les veus que demanen l'abolició d'aquesta mesura o la seva limitació a situacions molt excepcionals i taxades. En aquest sentit, es tendeix a considerar vàlides únicament les justificacions processals (risc de destrucció de proves o risc de fuga), sempre i quan els indicis de culpabilitat siguin molt sòlids, els fets investigats siguin molt greus i notòriament delictius, i quan l'empresonament duri un període molt breu de temps, procurant que sigui el menys restrictiu possible de la llibertat i drets de l'afectat.

3. La il·legimitat de l'empresonament provisional dels dirigents catalans

Avui resulta oportú recordar tot això davant les resolucions d'empresonament provisional que afecten dirigents polítics i socials catalans, alguns dels quals porten molts mesos privats de llibertat en presons situades a centenars de kilòmetres del seu domicili.

A hores d'ara s'acumulen nombrosos pronunciaments d'experts, organismes internacionals i d'ONG de protecció de drets humans que dubten o directament qüestionen la legitimitat d'aquesta situació: L'Alt Comissionat de Nacions Unides pels Drets Humans, Amnistia Internacional, *Humans Rights Watch*, Federació Internacional de Cristians contra la Tortura, Síndic de Greuges de Catalunya... així com nombrosos juristes de reconegut prestigi, tant a Catalunya i Espanya com d'altres països. A això cal

afegir les diferents decisions de tribunals de països europeus (Alemanya, Bèlgica o Gran Bretanya) que han optat per mantenir en llibertat provisional als afectats per ordres de detenció internacional emeses per Espanya i (en el cas alemany), han qüestionat la viabilitat de l'acusació.

El cert és que, com ja han posat de manifest nombrosos juristes experts en dret penal de tota Espanya, les acusacions objecte del procés penal, sobre les quals es basen aquests empresonaments, són completament insostenibles jurídicament. Per això, el mínim que es pot dir és que es tracta d'un empresonament incompatible amb el principi de legalitat i la presumpció d'innocència.

3.1 Rebel·lió, sedició i malversació de cabals públics

Qualificar com a delictes de rebel·lió, sedició i malversació de cabals públics, unes actuacions governatives i parlamentàries (aprovar lleis i resolucions, organitzar un referèndum...) promogudes per la majoria absoluta d'un parlament democràtic, d'acord amb els programes electorals presentats a eleccions, és una aberració jurídica. I si l'acusació és aberrant, més ho és encara empresonar sense judici sobre aquesta base.

En tot cas, el fet que unes actuacions polítiques i parlamentàries siguin il·legals o inconstitucionals (extrem com a mínim discutible si aquestes actuacions són recolzades per un parlament democràtic i per una majoria social de la població d'una nacionalitat històrica) no les converteix en delictes penals. Existeix una via adequada i suficient per combatre aquestes actuacions: la seva anul·lació per part dels tribunals ordinaris o el Tribunal Constitucional.

Ja hem esmentat que un dels principis fonamentals en un dret penal democràtic és el principi de legalitat, en base al qual només es poden considerar delictius i castigar aquells

La presó de Soto del Real (Madrid).

fets expressament definits com a delictes per les lleis penals vigents en el moment de la seva comissió. Aquesta és una garantia bàsica de llibertat per al ciutadà, que pot saber així què és delictes i què no. Per això, no és admissible que els tribunals interpretin les paraules de la llei penal de manera extensiva, analògica o creativa, ampliant el seu significat, amb la intenció d'incloure-hi a caprici allò que es desitja castigar.

Això és el que succeeix quan, sobre la base d'un relat dels fets completament esbiaixat i artificiosos, es qualifiquen els comportaments objecte del procés com un "aixecament violent" o "aixecament tumultuari" (elements estrictament necessaris, segons el Codi Penal vigent, per a l'existència de rebel·lió o sedició). Per fer-ho, ha calgut recórrer a una argumentació imaginativa i forçada. Hi va haver "aixecament violent" i "tumultuari", es diu, pel fet que aquelles actuacions van rebre el suport de grans manifestacions ciutadanes, amb actes de resistència passiva enfront d'intervencions policials, que suposaven una "exhibició de força" equivalent a la violència i, a més, perquè els acusats "es varen representar

la possibilitat que es produïssin actes violents".

3.2 El concepte jurídic de "violència" i "tumult"

Ara bé, les paraules diuen el que diuen. "Violència", si no es vol pervertir el llenguatge i el sentit de la llei, és causar o intentar causar lesions a altres persones o, en tot cas, amenaçar directament de fer-ho. I en el cas del delictes de rebel·lió, castigat per la llei amb penes equivalents a les dels delictes de violència terrorista, ha de referir-se a un nivell de violència especialment intens i greu, que atempti contra la vida de les persones i capaç de coaccionar els poders d'un Estat. Afirmar que el Govern o la Mesa del Parlament van realitzar o promoure accions violentes d'aquesta gravetat senzillament no és veritat. Resulta igualment contrari a les garanties penals més elementals ja citades atribuir gratuïtament als acusats els actes individuals de violència que es varen donar en els enfrontaments entre la policia i les persones que pretenien votar en els col·legis electorals del dia 1-O.

D'altra banda, "aixecament tumultuari" no es pot entendre simplement com una

concentració de moltes persones que es manifesten i criden de forma massiva (ja que això, no solament no és il·lícit, sinó l'exercici de drets fonamentals en democràcia, com són les llibertats de reunió i expressió). "Aixecament tumultuari" s'ha d'entendre més aviat com l'acció d'un grup de persones amb intenció col·lectiva de cometre actes greus de violència, amenaça, coacció, intimidació o assetjament amb capacitat d'aturar les actuacions dels poders públics. I no sembla en cap cas, davant dels múltiples vídeos existents dels fets del 20 de setembre, que es pugui atribuir als líders d'ANC i Òmnium haver promogut res semblant, per molt que algunes persones causessin danys materials a alguns vehicles policials.

3.3 *Un moviment pacífic*

En realitat, un observador honest que hagi seguit de prop els fets haurà de reconèixer que les múltiples i immenses mobilitzacions del moviment independentista català, més enllà de quin sigui el seu grau de legitimitat, encert o error, van ser de naturalesa pacífica. Poden agradar o no, però el seu missatge va ser un missatge polític, en cap cas un aixecament violent. Això no ho canvia el fet que, en algun moment, algunes persones concretes actuessin individualment de forma agressiva, coactiva o irrespectuosa. El moviment independentista, més enllà de la seva legitimitat, ha estat i és un moviment essencialment pacífic, en el seu esperit, en les seves conviccions, en les seves consignes, en la seva estratègia i en els seus fets.

Una visió lúcida i realista difícilment pot deixar de veure el que és evident. Els tribunals responsables d'aquests empresonaments, davant d'una situació excepcional, s'han vist empesos (per la fiscalia, pels cosos policials estatals, pel relat mediàtic, pel context i potser també per conviccions) a

actuar amb una finalitat eminentment política, que els ha portat a forçar la interpretació de les lleis processals i penals. Aquesta finalitat política és òbvia: neutralitzar i reprimir de forma immediata i taxativa els líders polítics i socials que posaven en perill quelcom considerat essencial, la unitat d'Espanya. És a dir, aturar uns esdeveniments que podien conduir a la major part de la població a Catalunya a reconèixer una nova autoritat política alternativa a l'Estat espanyol.

Però la unitat d'Espanya no és un objectiu que sigui legítim defensar amb la coacció legal ni penal, ni amb la intimidació general, i encara menys forçant la interpretació de la llei o vulnerant les garanties processals. La unitat política d'un Estat és un fet instrumental, no és un fi en ell mateix, ni un bé absolut o immutable, sinó un fet relatiu a la voluntat dels ciutadans i els pobles que la integren. Per tant, en democràcia, no es pot imposar amb la coacció penal, sinó únicament per la via del diàleg, el debat racional, els arguments i la política.

Les conseqüències d'aquest ús il·legítim del dret penal, a més del sofriment que cruelment es causa als directament afectats i als seus familiars, tenen inevitablement un cost social molt elevat: poden justificar futures vulneracions de les garanties legals, generen el descrèdit dels tribunals, provoquen un enorme dolor i ressentiment a Catalunya i afegixen greus obstacles per trobar una solució negociada, única sortida possible d'aquest complex conflicte polític.

Eduard Ibàñez

LA VIDA CISTERCENCA AL BRASIL

Obrim en aquest article una finestra a la vida de les comunitats cistercenques al Brasil. Ens en parla el P. Lluc Torcal, procurador general de l'Orde Cistercenc i monjo de Poblet.

Panorama general

Al Brasil tenim en aquests moments vuit comunitats repartides en tres congregacions diferents: una que pertany a la de Sant Bernat d'Itàlia, una altra a la de Casamari i les altres sis configuren la Congregació del Brasil. Les dues primeres són, clarament, d'origen italià; les altres sis, en canvi, tenen el seu origen en l'àmbit austroalemany del nostre Orde, datat fonamentalment en el període d'entreguerres (1918-1939). Aquesta congregació compta amb tres monestirs masculins i tres de femenins.

En general aquests monestirs han viscut sota l'influx de les seves respectives cases mares fins no fa pas gaire. L'abat Esteve d'Itaporanga, abat president de la congregació del Brasil, d'origen alemany, va acabar el seu mandat al voltant del capítol general del 2005 amb gairebé 90 anys! També la fi del mandat d'algunes abadesses històriques del mateix origen se situa entre el 2005 i el 2010. Aquest canvi no només generacional sinó també nacional, ha marcat clarament la història més recent de la vida cistercenca al Brasil.

Simplificant una mica podem dir que el període de l'abat general actual és el que correspon al de comunitats amb superiors autòctons (i joves, en general); i el que va acabar amb la fi del mandat com a abat general de Maur Esteve, és el que tanca un període fundacional llarg amb superiors

provinents de les cases mares que van deixar el seu servei amb els cabells molt blancs, llevat del cas del monestir d'Itaporanga que el 2010 ja tenia un abat brasiler, que duraria tanmateix només fins al 2012.

L'abat Maur Esteve es va ocupar d'una manera molt intensa dels monestirs del Brasil, especialment dels de la Congregació brasilera. Era un dels seus destins constants. Les mancances d'aquelles comunitats van ser un dels impulsos que el van dur a crear els cursos de formació monàstica a la Casa General, cursos que des del seu inici van comptar –i compten encara– amb una important presència de monjos i monges provinents del Brasil.

Parlant en general encara, cal dir que els monestirs són edificis molt grans (un mica megalòmans) i dotats de força terres o *haciendas*, com en diuen ells, capaces de permetre la subsistència de les comunitats. És veritat que, actualment, els problemes econòmics del país es noten també en les comunitats, però és igualment cert que en la major part de les masculines no hi ha una cultura del treball que permeti fer rendir bé les terres de què disposen; això potser és a causa de la llarga dependència de l'exterior per viure.

Les comunitats femenines, en canvi, malgrat haver viscut també per molt temps en dependència de les respectives cases mares, en aquests moments són capaces, en

Comunitat del monestir de Campo Grande el dia de l'elecció de la nova abadessa.

diferents graus, de tirar endavant la pròpia vida amb el treball de les seves mans. Una d'elles, del tot agrícola, sobreviu millor; les altres dues, urbanes, tenen més dificultats.

L'abat general actual també ha dedicat molts esforços a ajudar aquestes comunitats, fins al punt que és, provisòriament, el Pro-President de la Congregació, ja que si bé Itaporanga, la seu de l'abat president, va escollir abat, aquest per raons d'edat va demanar a l'abat general que exercís ell de president de la Congregació. El seu treball principal ha estat orientat a consolidar les comunitats sota la guia dels superiors autòctons, i de la congregació mateixa. En aquest darrer punt, relatiu a la congregació, és on el seu esforç ha sigut més reeixit. Malgrat que encara ha de fer de Pro-President de la Congregació, l'ajut entre els superiors de les comunitats és evident, eficaç i generós.

Els problemes

Malauradament el treball que va més lent és el que es fa dins de les comunitats, que, reflex de la pròpia societat, estan molt desestructurades: els grans grups de pares i mares fundadors que formaven el gruix de

les comunitats han anat desapareixent per raons d'edat al llarg d'aquests darrers anys i les vocacions autòctones han estat (i encara ho són) poc estables; moltes d'elles presenten veritables problemes psicològics i, a més, molta manca de formació. Tampoc no hi ha ajudat massa el model d'algunes comunitats masculines que tenen encarregades tasques parroquials dins de les pròpies comunitats. A poc a poc, però, amb l'ajuda de l'abat general i dels propis superiors, les comunitats cistercenques del Brasil van trobant la seva identitat monàstica i van refent el seu camí.

a) *Sao José do Rio Pardo i Jequitibá*

En aquest sentit, hi ha dos monestirs que han de fer un camí més llarg: Sao José do Rio Pardo i Jequitibá. Des de la darrera visita feta als mesos de febrer i març d'enguany, tenen la recomanació expressa de reestructurar tota la vida monàstica al voltant del monestir i no al voltant de les respectives parròquies i vida pastoral, per tal de poder iniciar veritablement un camí cistercenc. Convé ajudar-los amb la nostra pregària perquè es prenguin seriosament aquesta recomanació.

La comunitat del monestir de de Sao José do Rio Pardo el dia del nomenament del nou prior administrador.

Comunitat del monestir de Jequitibá.

Sao José do Rio Pardo, fundada per la Congregació de Sant Bernat a Itàlia, és una comunitat que encara no ha fet cent anys. Un dels seus fundadors, un monjo de Chiaravalle de Milà, és encara viu i en bona salut mental. La fundació inicial es trobava als afores de la ciutat de Sao José, però avui dia ha quedat incorporada dins de la ciutat, de tal manera que pels quatre costats hi ha carrers habitats i el monestir ha esdevingut la parròquia d'aquesta barriada de la ciutat.

La comunitat va voler establir una fundació a Xile, però al final va haver de tancar i alguns dels monjos xilens formen part avui d'aquesta comunitat. La història d'aquesta comunitat també està molt lligada a la vida dels seus superiors. El seu primer abat autòcton, escollit a principis del mandat de l'abat general Maur Esteve, fou nomenat bisbe l'endemà de la seva elecció abacial. Avui és cardenal i arquebisbe de la diòcesi de Rio de Janeiro. El seu successor en l'abadiat també fou nomenat bisbe al cap de dos o tres anys de la seva elecció. A aquest abat l'han succeït dos altres més, amb mandats

breus, el darrer dels quals va acabar el març d'enguany. L'actual superior és un monjo d'origen mexicà, nomenat prior administrador per un any. En poques paraules, hi ha hagut massa canvis de superiors en aquests pocs anys que portem de segle XXI, cosa que no ha ajudat massa a consolidar la vida monàstica d'aquesta comunitat. Aquesta història ajuda a comprendre, almenys parcialment, la raó de la seva fragilitat.

b) *El monestir de Claravall*

Un cas a part el constitueix el monestir de Claravall de la Congregació de Casamari. El monestir té moltes vocacions joves i bones. No els falta treball i des de fa anys han enfocat molt bé la formació dels propis monjos, fins al punt que avui els dos que van al davant de la comunitat són dos joves monjos autòctons que compten no només amb tot el suport de l'abat president de Casamari sinó també amb el seu reconeixement i la seva estima. Aquesta comunitat ha col·laborat intensament amb l'Orde, enviant a Roma monjos per formar-se i després ajudant en les traduccions tant als cursos com

als capítols generals. És una comunitat generosa que ara com ara ofereix bons signes de salut monàstica i presenta, per tant, garanties de continuïtat. De l'entorn d'aquesta comunitat, cap a finals del segle XX en va sortir un petit grup de joves, que un mica radicalitzats i plens de les il·lusions pròpies de l'edat, van voler fer un nou monestir per viure el seu propi ideal de vida monàstica. Aquesta iniciativa es va veure molt marcada pel terrible accident de cotxe que van patir aquest grup de joves quan anaven a l'emplaçament del que seria la seva nova casa i que va acabar amb la vida de dos d'ells. Tot i així, sis van sobreviure i són aquests mateixos sis els qui avui formen aquest monestir d'inspiració cistercenca, que mai no ha acabat, però, d'entrar a l'Orde. Malauradament, les notícies més recents, no informen de noves entrades a la comunitat.

L'àmbit litúrgic i jurídic

En l'àmbit litúrgic, les comunitats s'estan posant d'acord per celebrar l'ofici amb els mateixos llibres, cosa que implica assumir el mateix esquema de distribució dels salms i usar els mateixos textos per part de totes les comunitats. Les diferents sensibilitats litúr-

Monestir d'Itatinga.

giques, els diferents contextos, les diferents províncies de les cases, es van superant per unificar una mica més la vida litúrgica de les comunitats brasileres. Les celebracions eucarístiques en general són animades i participades per la gent dels voltants. Naturalment que aquesta animació és de tipus brasiler, plena de músiques acolorides i de moviments corporals que deixen entrellucar les ganes de ballar inherents a la gent i a la cultura del país. Un bon exemple a seguir seria la litúrgia benedictina, molt més sòbria i elegant, que sense deixar de ser actual i autòctona, potser és més adequada per a la vida que s'espera dins del monestir.

Les comunitats també han fet un gran treball en l'àmbit jurídic redactant i adaptant les pròpies constitucions. Una altra iniciativa iniciada recentment són els cursos de formació per a les comunitats; a exemple dels cursos que es fan a Roma, estan fent a escala local i de forma més reduïda setmanes de formació monàstica que, a poc a poc, aniran donant els seus fruits.

En resum, un vida monàstica jove amb els problemes que té tot començament però que va encarant un futur que comença a ser esperançador.

Lluc Torcal

Monestir de Monte Castelo.

LA MARE MONTSERRAT VIÑAS

ABADESSA EMÈRITA DEL MONESTIR DE SANT BENET DE MONTSERRAT

Aquest any la Mare Montserrat Viñas, monja benedictina, ha predicat els exercicis espirituals a la comunitat de Poblet. Aprofitant l'avinentosa l'entrevista per a nosaltres fra Bernat Folcrà, monjo de Poblet.

Quin va ser el teu entorn familiar, on vas néixer?

Vaig néixer a Tiana, el 1942, al costat de la muntanya i davant del mar. Vivíem la postguerra civil, un temps de molta pobresa. La meva família no era de Tiana. El meu pare era de Manlleu, va viure a Vic molts anys, i la mare era de Barcelona. Després de casats van anar a viure a Barcelona. Les arrels a Tiana no hi són, però a mi em va marcar molt viure la meva infantesa a Tiana fins als 19 anys.

A quina edat vas entrar al monestir?

Als 19 anys.

Tenies la cartoixa a prop...

Tenia la cartoixa molt a prop i també les carmelites descalces i el col·legi de les franciscanes. Al començament el meu desig no era pas fer-me monja. Em volia casar i tenir fills. M'agradava molt viure al dia i seguir les modes; un bon dia, però, quan tenia 15 anys, vaig sentir per dintre que Déu em demanava una altra cosa i em vaig enfadar moltíssim perquè, com he dit, em volia casar. Déu em va posar una exigència interior tan forta que vaig entendre que el meu camí de felicitat passava per fer-me monja i no per casar-me. Quan vaig entrar al monestir em vaig sentir com un peix a l'aigua; era realment el que jo desitjava.

On et vas educar?

El meu pare treballava amb les monges franciscanes. Per això jo vaig ser alumna d'aquest col·legi. Ara bé, als 14 anys em vaig haver de posar a treballar. A Tiana hi havia fàbriques de teixits... i jo vaig entrar a treballar en una d'aquestes fàbriques i hi vaig restar dos anys fins que em vaig posar malalta... jo no suportava fer dues coses iguals i cada dia era fer el mateix. En plegar vaig continuar treballant a casa amb una màquina de fer jerseis; la feina era més diversa i em permetia fer manualitats, que m'agradaven molt.

Mare Montserrat Viñas.

Tinc entès que tu vas ser la primera a iniciar la ceràmica a Sant Benet. L'havies après de jove abans d'entrar al monestir?

Al col·legi jo veia que tenia facilitat per dibuixar. Però un dia vaig fer un dibuix bonic i no van creure que l'havia fet jo... i no vaig tornar a dibuixar. Després, al monestir, vaig fer una felicitació per a una monja i les meves germanes van veure que hi tenia traça.

Com va ser la teva entrada al monestir?

Quan vaig entrar al monestir la mare abadessa em va preguntar si volia entrar per germana o per corista. Jo li vaig dir que a mi m'era igual. Aleshores les germanes eren les que feien la neteja i el menjar, i les coristes eren les que resaven al cor. Ella em va dir que per ser corista s'havia de tenir un dot, bona veu, i estudis. Jo no tenia res d'això. Aleshores em va dir que en el futur unificarien les dues classes de monges, de manera que la condició de germana desapareixeria. La condició per ser corista ja no seria tenir estudis o disposar d'un dot sinó tenir capacitat per estudiar. Estudiar havia sigut la meva il·lusió de tota la vida, perquè m'hauria agradat molt fer una carrera de psicologia o d'infermeria, però no havia sigut possible. Així, doncs, vaig entrar per corista i vaig fer el batxillerat al monestir i després vaig estudiar teologia. Ho vaig fer tot al monestir perquè no sabia res. També vaig treballar fent ornaments litúrgics.

Crec que el monestir de Sant Benet és la unió de dues comunitats diferents. Explica'ns una mica la història del monestir.

La nostra fundadora era una cosina de santa Clara d'Assís, que segons la llegenda va ser enviada en una barqueta i allà on parés la barqueta havia de fer la fundació. La barqueta va parar a Barcelona, on van aixecar un monestir gòtic. Eren clarisses i van viure a Barcelona fins a la guerra civil. Simultàni-

ament hi havia una comunitat a Mataró, una comunitat més petita, que també es va dispersar a causa de la guerra civil. Dues monges d'allí tenien un germà monjo a Montserrat, i per això les van acollir a Santa Cecília, un monestir romànic dels monjos. A l'època de l'abat Aureli Escarré es va comprar l'hotel Marçet i allí ens vam unir les monges de Santa Cecília i nosaltres i vam edificar el nou monestir de Sant Benet. Això passava cap al 1959.

Després del Concili Vaticà II vam viure una greu crisi econòmica al monestir. No arribàvem a sufragar les despeses.

Un monjo de Montserrat, el germà Paulí, que després va sortir i ara és mort, va començar la ceràmica amb els monjos. I a mi em va dir la mare Cecília, la nostra abadessa, que juntament amb altres germanes, féssim ceràmica. Les primeres monges ceramistes van anar a l'escola Massana, i jo vaig anar a un monestir de França, on tenien un taller amb unes artistes molt bones. També vaig anar a Barcelona per veure com funcionava

---

« Després del Concili Vaticà II vam viure una greu crisi econòmica al monestir. No arribàvem a sufragar les despeses. »

« I a mi em va dir la mare Cecília, la nostra abadessa, que juntament amb altres germanes, féssim ceràmica. Les primeres monges ceramistes van anar a l'escola Massana, i jo vaig anar a un monestir de França, on tenien un taller amb unes artistes molt bones. També vaig anar a Barcelona per veure com funcionava un taller, i amb la Maria Regina Goberna vam començar el taller de ceràmica fa 53 anys. »

---

un taller, i amb la Maria Regina Goberna vam començar el taller de ceràmica fa 53 anys.

I aquest estil que us va donar tanta empenya?

L'estil ens el va donar l'escola Massana. Però el començament no va ser gaire fàcil, i vam pensar que hauríem de tancar. Per això vam començar a fer peces molt senzilles: cendrers, copes de gelat i coses així. Després un comercial ens va ajudar a fer conèixer la nostra producció i vam aconseguir un client molt bo a Barcelona, Can Roses, que ara ja no existeix, una botiga religiosa. Els nostres quadres de ceràmica es van vendre allí i això ens va donar una publicitat molt gran, fins que vam poder ser ja autònomes. De mica en mica ens van conèixer, sobretot les comunitats religioses, les esglésies, les congregacions, que ens demanaven una ceràmica del seus fundadors. Això és el que més ens ha ajudat. Ara tenim murals pertot arreu.

Les vocacions que anaven entrant aprenien al taller del vostre monestir?

Quan vam començar la ceràmica en vam aprendre les que hi érem perquè vam estar vint anys sense que entrés cap monja. Ara tenim la germana Maria Eugènia, que és de Colòmbia i és la responsable del taller, de manera que treballem deu monges al taller, més una persona externa, també colombiana, que treballa fixa unes vuit hores.

Amb això sol no ens guanyaríem la vida: tenim també les pensions, l'hostatgeria, i els cursos i la confiança en la Providència.

Ens vas dir durant els exercicis que esteu treballant molt la línia del diàleg entre fe i cultura, sobretot perquè moltes de les que venen al vostre monestir tenen carreres universitàries, i això prioritza en bona mesura la formació. Com ho feu? Ho feu d'una manera conjunta amb els monjos de Montserrat?

Les monges que han entrat en els darrers anys van a estudiar la teologia amb els monjos de Montserrat. Tanmateix no és pas obligatori per a les monges que no vulguin estudiar teologia... En el

---

« Les monges que han entrat en els darrers anys van a estudiar la teologia amb els monjos de Montserrat. Tanmateix no és pas obligatori per a les monges que no vulguin estudiar teologia... En el cel no necessitem teologia! És clar que, si hi ha capacitat i ganes, val la pena que ho facin. »

---

cel no necessitem teologia! És clar que, si hi ha capacitat i ganes, val la pena que ho facin. I algunes, per raons familiars, estudien a través de l'ISCREB, perquè han d'atendre alguna necessitat de la família. Així, doncs, avui gairebé totes les monges han estudiat teologia, i algunes han anat a Roma. L'abadessa actual ha estudiat a Berkeley, per exemple, i ara la germana Natàlia anirà a Roma a estudiar litúrgia.

« Penso que la nostra responsabilitat rau a saber donar una paraula, a saber transmetre els valors de l'Evangeli i de la vida monàstica, però sobretot de l'Evangeli. Per això, com més formació es tingui, millor; i així evitem dir bestieses. »

¿Pot ser que el monacat del futur, pel que es pot veure pel vostre exemple, tendeixi a ser un punt de trobada amb els interrogants que té la gent d'avui sobre el

sentit de la vida? No fins al punt de donar respostes definitives, però sí tal vegada podem arribar a ser una llumeta per ajudar la gent de fora a trobar sentit.

Jo crec que tenim una gran responsabilitat de cara al nostre món, perquè hi ha molta set, molt desig amagat, encara que no t'ho diguin. Penso que la nostra responsabilitat rau a saber donar una paraula, a saber transmetre els valors de l'Evangeli i de la vida monàstica, però sobretot de l'Evangeli. Per això, com més formació es tingui, millor; i així evitem dir bestieses.

I més encara si tenim en compte que els monjos hem estat sempre com una mena de reserves d'espiritualitat al llarg de la història, on els monestirs han influït molt a

l'hora d'ajudar a fer una societat més justa i més humana, oi?

Sí, i avui som en un moment de la nostra història en què els monjos tenim un paper molt important de ser testimonis de fe, testimonis de valors essencials com no ho havíem sigut mai. Davant del món hem de saber manifestar allò que realment dona sentit a la vida. Jo penso que això és el que se'ns està demanant. Si la vida monàstica continua, i continuarà, és perquè hem de donar molt aquest plus d'espiritualitat, de profunditat de la vida, que el món no té. Vivim en un món que és una bombolla de superficialitat, una societat líquida, com diuen ara, que s'adapta fàcilment a tot, però al qual li falten els valors essencials de la vida. I on falta la fe, que és allò que et pot donar una vida en plenitud. Si no tens fe no pots viure una vida amb plenitud.

I diverses monges vostres ja ho han fet o ho esteu fent, d'una manera que arriba al

cor de molta gent. Tu mateixa ets un exemple d'això amb els exercicis que ens estàs donant aquesta setmana.

Amb una altra dimensió, perquè les monges d'abans, que eren unes santes dones, ja ho sentien, però d'una manera diferent, més amagada, perquè les dones no anaven a predicar. Això que estic fent jo aquesta setmana amb vosaltres era impensable fa ben poc, i encara menys a una comunitat d'homes.

Nosaltres estem realment meravellats i t'agraïm molt aquests exercicis, perquè les dones teniu una sensibilitat que els homes

no podem tenir o ens falta. Per això Déu va crear l'home i la dona.

Sí, és una dimensió diferent i ens complementem. Sempre que parlen de feminisme i de totes aquestes coses jo no sento la necessitat de reivindicar res, perquè he viscut el que he viscut i estic contenta d'haver-ho viscut. La veritat és que ens complementem.

És clar!

Perquè som diferents, però aquesta diferència és la que ens dona la força! Això el Papa Francesc ho està dient molt, que ens necessitem tots: homes i dones, laics i religiosos, cristians i no cristians. No és que els uns siguin més i els altres siguin menys, no, és que cadascú té la seva peculiaritat i cadascú aportem el que tenim. És preciós.

Què penses del papa Francesc en relació al monaquisme i al món actual?

Penso que el papa Francesc és un home de Déu, que és molt atrevit també, perquè

«Si la vida monàstica continua, i continuarà, és perquè hem de donar molt aquest plus d'espiritualitat, de profunditat de la vida, que el món no té. Vivim en un món que és una bombolla de superficialitat, una societat líquida, com diuen ara, que s'adapta fàcilment a tot, però al qual li falten els valors essencials de la vida. I on falta la fe, que és allò que et pot donar una vida en plenitud. Si no tens fe no pots viure una vida amb plenitud.»

Monestir de Sant Benet de Montserrat.

està dient coses que van molt enllà, que ell veu amb molta esperança. Quant al monaquisme, ell es jesuïta, però respecta molt cada carisma i valora molt la vida monàstica i espera que siguem autèntics. El papa Francesc és un regal de Déu.

Parlem ara de l'abadiat. Com vas viure l'experiència d'haver estat elegida abadessa? Com va ser el relleu amb la mare abadessa anterior? Ens en pots dir alguna cosa?

Quan la mare abadessa Cecília tenia ja 78 anys li va arribar el moment de preparar el relleu. Aleshores una monja em va dir que estaven pensant en mi. Jo li vaig dir que per favor no ho fessin, perquè jo tan sols sabia pastar fang, no tenia formació i no estava preparada per a una cosa així.

Però quan va arribar el dia de l'elecció, vas sortir tu.

Aleshores em vaig encomanar a Déu. Jo fins aleshores havia treballat en la ceràmica i tenia unes eines preferides. Vaig pensar ales-

hores que jo passaria a ser una eina en les mans de Déu, i seria Ell qui faria la feina, perquè jo no en tenia ni idea.

Quines van ser les primeres coses que vas començar a fer com a nova abadessa al monestir?

Em vaig abandonar totalment en les mans de Déu. La mare Cecília em va dir que al cap de deu anys ja podria plegar perquè feia vint anys que no havia entrat ningú. Aleshores vaig anar a fer un recés a Puiggraciós, per preparar-me per a la benedicció abacial. Era el moment en què se celebrava a Catalunya el Concili Provincial Tarraconense. I com que el cardenal Ricard Maria Carles volia fer la benedicció, es va haver d'esperar fins que passés el Concili; van passar cinc mesos des de l'elecció fins al moment de la benedicció. Estant a Puiggraciós vaig escriure una pregària demanant-li al Senyor que si creia que tenia sentit l'existència d'un monestir femení a la muntanya ens donés vocacions i que si no en tenia ens ajudés a plegar amb

dignitat. L'endemà va arribar una noia que va parlar amb el pare Josep M. Sanromà, de Montserrat; sentia vocació, però no sabia on anar. Quan va venir a Sant Benet va sentir, tot resant les vespres, que aquí era casa seva. La germana Coloma, que era l'hostatgera, la va convidar a la benedicció abacial, va venir i em va demanar per entrar. Va ser la primera petició després de la meua pregària, i partir d'aquí van anant venint i venint. Fins ara n'han passat trenta! Però, és clar!, no tothom es queda. Ara som 27.

« **Tota la comunitat tenia moltes ganes d'un canvi. L'estructura antiga era una estructura molt forta i no anava. Jo, en certa manera, ho vaig tenir fàcil, perquè la comunitat desitjava una obertura, les noves monges que anaven entrant era com tenir un motor que t'empeny.** »

I com va ser la teua experiència de l'evolució de la vida monàstica en aquests anys del teu abadiat?

Tota la comunitat tenia moltes ganes d'un canvi. L'estructura antiga era una estructura molt forta i no anava. Jo, en certa manera, ho vaig tenir fàcil, perquè la comunitat desitjava una obertura, les noves monges que anaven entrant era com tenir un motor que t'empeny. Si no t'entra ningú al monestir, no tens l'obligació de canviar res, però, en venir gent, et donaven una empenta per canviar allò que no anava, obrir portes i estar atenta als signes dels temps, sense caure, és cert, en una obertura excessiva, en allò contrari.

I veure què és el que demana la vida monàstica avui.

Jo em recordo que va venir una vegada l'Emili Turull, provincial dels maristes, i ens va dir al final de la seva molt interessant xerrada, que només han pogut persistir les

comunitats que han sigut capaces d'evolucionar. Si no ens adaptem, malament! Hem de tornar-nos a reinventar, hem de tornar a crear, posant en joc la nostra intel·ligència.

És a dir: proposar que l'Evangelí és viu i que la Regla de sant Benet és viva. I per tant hem de saber com viure en el moment present. I això és el que hem intentat fer, i encara tenim molta feina a fer, molta, perquè hi ha moltes maneres de fer.

I en aquest sentit tu ens deies en els exercicis que el valor d'una co-

munyat és el de ser com una orquestra, on cadascú té el seu propi instrument.

Sí, no som un cor professional, però hem de mirar d'afinar al màxim, sabent que de tant en tant desafinarem, acceptant la nostra feblesa i la nostra condició de pecadors, perquè allà on hi ha un grup humà hi ha dificultats.

El cultiu de la psicologia, per exemple, o d'alguna altra disciplina que estigui d'acord amb l'espiritualitat monàstica, pot

ser, en un moment donat, una bona ajuda per progressar en la vida comunitària?

Sí, a casa nostra estem treballant el tema de les relacions. Ja fa tres anys que treballem seriosament amb gent de fora que ens ajuden en la co-

municació. Jo crec que hem guanyat molt tot i que no és fàcil aprendre l'art d'una comunicació fluida, on es perdin les pors, on hi hagi confiança amb tothom.

« **Jo em recordo que va venir una vegada l'Emili Turull, provincial dels maristes, i ens va dir al final de la seva molt interessant xerrada, que només han pogut persistir les comunitats que han sigut capaces d'evolucionar.**

En una societat hiperconnectada com la nostra es troba a faltar molt l'escalf humà i el valor d'una veritable relació humana. És un món molt comunicatiu que viu la paradoxa de la incomunicació?

Hi ha molta comunicació però hi ha també molta solitud, com mai. Ho veus al metro, als autobusos, tot el dia el tema del whatsapp, és com una mena d'addicció, i això t'aïlla. Internet l'has de saber fer servir, és com tot. Jo sóc del parer que dintre les nostres comunitats cadascú ha de ser molt responsable amb l'ús d'internet; hem de ser gent madura, i si no, allà la teva consciència. Cadascú ha de saber perquè està en un monestir. És la responsabilitat de cadascú, perquè si no, no ajudem a fer gent madura. En la vida monàstica les imposicions no ajuden a fer gent madura, perquè el creixement ha de ser per dintre i no per fora. Si jo li hagués dit a una noia que venia amb la ràdio a treballar:

“al monestir no es fa servir la ràdio per anar a treballar”, hauria estat una imposició. En canvi si li dius: “Tu mateixa, ja ho descobriràs”, ah, com canvia, perquè llavors és una opció personal teva, lliure. És descobrir que jo no vull la ràdio perquè no la necessito, perquè necessito el silenci. No perquè m'ho han dit o perquè aquí es fa així, no. Aquesta actitud canvia moltes coses, perquè et permet créixer per dintre.

I també és molt bonic pensar que aquest procés d'aprenentatge és per a tota la vida, la formació no acaba amb el noviciat, sinó al contrari, es fa més forta.

Sí, l'altre dia vaig descobrir que ara començo a ser deixeble. Que tot ho tens per aprendre. Després de 56 anys d'estar al monestir, de cop i volta et dius: “Sóc deixeble”, i tant! I sant Benet ja ens ho diu, que és una escola el monestir. És per a tota la vida, això, fins que no ens cridin cap allà dalt, no se'ns haurà acabat l'aprenentatge.

I aquesta dimensió d'autoaprenentatge que tu assenyaless m'atreviria a dir que ens dona el goig de viure sempre amb reptes, veritat?

No, res no està mai fet del tot. Cada dia és nou. Aquella cançó que diu: “cada dia surt el sol i tot recomença”.

« Hi ha molta comunicació però hi ha també molta solitud, com mai. Ho veus al metro, als autobusos, tot el dia el tema del whatsapp, és com una mena d'addicció, i això t'aïlla. Internet l'has de saber fer servir, és com tot. »

Moltes gràcies, germana Montserrat. Ara, per anar finalitzant la nostra entrevista, com va ser el relleu amb l'abadessa actual, Maria del Mar Albajar, que, per cert, tinc entès que és la teva neboda?

Jo havia deixat la comunitat en un punt en el qual calia treballar molt les relacions fraternes, i jo pensava que

la Maria del Mar era una persona que podia realment fer aquest treball, perquè és una persona amb moltes eines i amb una gran capacitat d'escolta. Jo ja tenia moltes ganes d'acabar, perquè vint anys són molts i em sentia ja molt cansada, amb la necessitat d'un relleu. Per tant, tenia molt clar que el meu lloc era el d'estar en la comunitat, però ja amb un altre paper. La responsabilitat serà la mateixa, perquè seré abadessa tota la vida, però des d'una dimensió amagada.

Per mi ha sigut com un alliberament que no m'ha costat i que m'ha permès tornar al meu fang, amb la ceràmica, treballar i fer escultures. El canvi d'abadessa per a mi no ha sigut cap trauma sinó una alliberació immensa per tornar a començar.

L'abadessa Maria del Mar, en l'entrevista que li ha fet el doctor Cristòfol Trepant en el número anterior d'aquesta mateixa revista, ha definit el monestir com una "casa pairal". Què et sembla a tu?

Sí! És una família! El fet que l'abadessa no canviï cada tres anys, sinó que tingui el càrrec uns quants anys més és bo... no sé quants anys serà abadessa... La mare Cecília en va ser durant quaranta anys, jo vint, i fent

«El fet que l'abadessa no canviï cada tres anys, sinó que tingui el càrrec uns quants anys més és bo... no sé quants anys serà abadessa... La mare Cecília en va ser durant quaranta anys, jo vint, i fent broma diem que la Maria del Mar en farà deu... És una manera de fer broma.»

broma diem que la Maria del Mar en farà deu... És una manera de fer broma. Però això configura que el monestir tingui un caràcter familiar molt fort, perquè l'abat és el pare de família, la mare de família, és el que uneix, el que aglutina, és el pal de paller, i

això configura una comunitat. En canvi, en les altres comunitats, on cada tres anys canvien de priora, és una altra història, no és ni millor ni pitjor, però no és tant casa pairal.

Moltes gràcies, mare abadessa, per les seves paraules tan plenes de sensibilitat i de sentit per als nostres lectors de la revista Poblet, i moltes gràcies per l'immens regal que ens ha donat amb aquesta setmana d'exercicis espirituals.

Bernat Folcrà

Foto: Sam Soler

Un aspecte al qual sovint no es presta atenció quan es visita el monestir de Poblet, és la gran quantitat de ferro que es pot trobar en qualsevol indret i amb les formes més variades. L'origen de tota aquesta manifestació artística, que tan bé s'adiu a la sobrietat de la pedra cistercenca, el trobem en la nissaga de ferrers de «Cal Biel» de l'Espluga de Francolí. Ramon Martí en fou l'iniciador i és també l'autor de la major part de tota aquesta varietat de canelobres, llums, por-

tes, reixes, creus, canadelles i moltes coses més, fins i tot humils claus i forrellats. Quan va morir, no es va estroncar afortunadament la producció artística, que han continuat el seu fill Valentí i el seu net Enric. A la imatge veiem un petit, ferotge però simpàtic drac o sargantana que s'enfila per la barana que, al refetor, ajuda a pujar les feixugues escales de la trona del lector.

Jesús M. Oliver

CRÒNICA DE LA COMUNITAT

De novembre de 2017 a abril de 2018

NOVEMBRE

Dia 4, dissabte: A la nit, ha tingut lloc el primer concert del V Festival Internacional Orgues de Poblet. L'organista italiana Giulia Ricci ha interpretat un programa amb peces dels autors barrocs alemanys Vincent Lübeck, Georg Böhm, Nicolaus Bruhns i Johann Sebastian Bach.

Dia 7, dimarts: El P. Abat ha anat a Barcelona, a la seu de l'Institut d'Estudis Catalans, per assistir a l'acte d'homenatge a Mn. Ramon Muntanyola amb motiu del centenari del seu naixement. Hi ha fet un parlament amb el tema «Mossèn Ramon Muntanyola: un home d'Església».

Dia 11, dissabte: Hi ha hagut a Poblet la VII Trobada d'Intel·lectuals i Professionals Catòlics amb el tema «La ciència actual és compatible amb algunes de les formulacions de la fe cristiana?»

Dia 13, dilluns: Al matí, Josep Poblet, President de la Diputació de Tarragona, ha vingut a Poblet per veure els treballs que el Taller de Restauració de l'Escola d'Art de Tortosa està fent per al museu del monestir. Aprofitant l'avinentsa, el canal de televisió de Tarragona TAC12 TV ha gravat un programa sobre la remodelació del museu de Poblet, la restauració de les seves peces i la col·laboració de la Diputació de Tarragona.

Dia 14, dimarts: F. Borja Peyra ha anat al monestir trapenc castellà de Huerta per fer-hi uns dies de recés, preparatoris de l'ordenació diaconal.

Dia 16, dijous: A la tarda, Mn. Joan Torra ha donat una conferència dins del cicle sobre sant Agustí.

Dia 18, dissabte: El P. Abat ha anat al monestir de Huerta per recollir F. Borja Peyra. A la nit, ha tingut lloc el segon concert del V Festival Internacional Orgues de Poblet. L'organista danesa Hanne Kuhlmann ha interpretat un programa amb peces dels autors barrocs alemanys Georg Böhm, Carl Philipp Emanuel Bach i Johann Sebastian Bach.

Dia 25, dissabte: A la nit, ha tingut lloc el tercer concert del V Festival Internacional Orgues de Poblet. L'organista japonesa Hatsumi Miura ha interpretat un programa amb peces de Tarquinio Merula, Giovanni Salvatore, Antonio Carreira, Francisco Correa de Arauxo, Hina Sakamoto i Johann Sebastian Bach.

Dia 26, diumenge: Al migdia han arribat a Poblet el P. Mauro-Giuseppe Lepori, Abat general de l'Orde Cistercenc, i la M. Eugenia Pablo, abadessa del monestir de monges cistercenques de San Benito de Talavera de la Reina, per fer la visita regular al monestir.

Dia 29, dimecres: Al matí, el P. Abat amb alguns monjos ha anat a l'Asil del Sant Crist d'Igualada, on ha tingut lloc la missa exequial per Amàlia Pérez, de 101 anys, àvia del P. Salvador Batet, que ha presidit la celebració.

Dia 30, dijous: Acabada la visita regular, el P. Mauro-Giuseppe Lepori i la M. Eugenia Pablo han marxat de Poblet aquest matí.

DESEMBRE

Dia 2, dissabte: Ha tingut lloc el recés d'Advent de la Germandat de Poblet. La jornada ha començat amb la missa conventual, seguida d'una conferència a càrrec del F. Bernat Folcrà amb el tema «Advent: viure la saviesa de l'amor». A continuació, per grups, s'ha fet la *lectio divina*. Després de la Sexta, resada a l'església, ha tingut lloc el dinar a l'hostatgeria externa. A la tarda, s'han posat en comú les reflexions del matí i el P. Josep Alegre ha presentat el seu comentari a les antífofes de la O. La jornada ha acabat amb el res de les primeres Vespres del primer diumenge d'Advent.

Dia 6, dimecres: A la missa conventual, presidida per Mons. Jaume Pujol, arquebisbe de Tarragona, ha tingut lloc l'ordenació diaconal de F. Borja Peyra. L'arquebisbe, després, ha dinat amb la comunitat i ha participat a la recreació.

Dia 14, dijous: Al matí, el P. Abat ha anat a Tarragona per presidir la missa de la festa de sant Joan de la Creu al convent de les Carmelites Descalces. A la tarda, Mn. Joan Torra ha donat una conferència dins del cicle sobre sant Agustí.

Dia 17, diumenge: A la tarda, el P. Maties Prades ha anat al convent de Carmelites Descalces de Tarragona per predicar-hi uns dies d'exercicis espirituals.

Dia 26, dimarts: El P. Josep Alegre ha celebrat a la capella de Santa Caterina una missa en l'avinentsa de la celebració del 90è aniversari de Josepa Guiu, antiga mestra de l'escola per a nens de Poblet.

Dia 27, dimecres: Mons. Jaume Pujol, arquebisbe de Tarragona, ha vingut a Poblet per participar en el dia de passeig mensual. Junt amb alguns monjos ha anat a la casa de Castellfolli tot passant per la Pena i el barranc de l'Argentada. Tota la comunitat hi ha resat l'hora de Sexta i ha menjat una paella d'arròs.

ANY 2018

GENER

Dia 3, dimecres: Al matí, Mn. Cinto Busquets amb un grup de la parròquia de Santa Maria i Sant Nicolau de Calella ha visitat el monestir. També al matí, Mons. Salvador Cristau, bisbe auxiliar de Terrassa, ha vingut per passar uns dies a Poblet.

Dia 6, dissabte: Mons. Salvador Cristau ha presidit la missa conventual.

Dia 7, diumenge: Al matí, el P. Josep Alegre ha anat al monestir de monjos trapencs de Huerta, per predicar-hi els exercicis espirituals. A la tarda, el P. Abat i F. Josep Antoni Peramos han anat a Barcelona, on el P. Abat ha presidit la missa exequial per l'orguener Joan Carles Castro, que va construir l'orgue de cor de Poblet.

Dia 11, dijous: A la tarda, Mn. Joan Torra ha donat una conferència dins del cicle sobre sant Agustí.

Dia 16, dimarts: A la nit, el P. Abat ha anat a Vila-seca per pronunciar el pregó de la festa major d'hivern dedicada a sant Antoni.

Dia 19, divendres: El P. Abat ha anat al monestir de Lerins (França).

Dia 21, diumenge: El P. Maties Prades, sotsprior, F. Vianney Morell i F. Llorenç Villagrasa han anat al monestir de Solius per participar en els actes de clausura de la celebració del 50è aniversari de la fundació del monestir.

Dia 22, dilluns: El P. Abat ha tornat del monestir de Lerins.

Dia 23, dimarts: El P. Abat ha anat a Montserrat per visitar la comunitat de monjos i la comunitat de monges de Sant Benet.

Dia 29, dilluns: Jordi Sierra Viu, sotsdelegat del Govern d'Espanya a Tarragona, acompanyat de Rafael Luna, ha visitat el monestir, ha dinat amb la comunitat i ha visitat l'Arxiu del President Tarradellas. S'ha celebrat a l'hostatgeria externa el Seminari Interdiocesà de les Delegacions de Missions de Catalunya.

FEBRER

Dia 3, dissabte: Ha tingut lloc a Poblet la cloenda de la celebració del centenari del naixement de Mn. Ramon Muntanyola. Els actes han consistit en la missa conventual presidida pel P. Abat que ha fet servir el calze de Mn. Ramon Muntanyola. Tot seguit, a la mateixa església, s'ha estrenat l'obra «El Cardenal proscrit», amb lletra de Mn. Muntanyola i música de Mn. Valentí Miserachs, interpretada per l'Schola Cantorum de la Selva del Camp, sota la direcció de Joan M. Vilalta. Finalment s'ha presentat al Palau de l'abat una nova edició del llibre de Mn. Muntanyola «Vidal i Barraquer, cardenal de la pau». Als actes hi han assistit, entre altres, Josep Poblet, President de la Diputació de Tarragona, i David Rovira, alcalde de l'Espluga de Francolí.

Dia 12, dilluns: El P. Abat ha anat al monestir de Solius fins al dia 16.

Dia 15, dijous: A la tarda, Mn. Joan Torra ha donat una conferència dins del cicle sobre sant Agustí.

Dia 16, divendres: Marcos C. Mandojana, cònsol dels Estats Units a Barcelona, ha visitat el monestir.

Dia 18, diumenge: A la tarda, ha arribat la M. Montserrat Viñas, antiga abadessa de Sant Benet de Montserrat, que durant la setmana vinent predicarà els exercicis espirituals a la comunitat de Poblet.

Dia 25, diumenge: F. Marc Vallès, el P. Jesús M. Oliver i F. Antoni Mulet han anat a Barcelona per assistir a les exèquies del Dr. Gabriel Villegas, que durant molts anys ha visitat els monjos de la comunitat.

El P. Abat i F. Edwin Oblitas han marxat cap a Bolívia. Allí el P. Abat visitarà i donarà unes xerrades a les monges cistercenques de La Paz i Apolo. F. Edwin anirà a veure la seva família.

MARÇ

Dia 4, diumenge: Mons. Xavier Novell, bisbe de Solsona, i el seu secretari han vingut al monestir per fer-hi un recés fins al divendres.

Dia 5, dilluns: El P. Josep Alegre ha anat al monestir de monjos trapencs de la Oliva, Navarra, per predicar-hi una setmana d'exercicis espirituals.

Dia 8, dijous: A la tarda, Mn. Joan Torra ha donat una conferència dins del cicle sobre sant Agustí.

Dia 14, dimecres: El P. Abat i F. Edwin Oblitas han retornat de Bolívia.

Dia 15, dijous: El P. Rafel Barruè, prior, ha anat al Seminari Conciliar de Barcelona per assistir a 78a assemblea general de la Unió de Religiosos de Catalunya.

Dia 17, dissabte: A les 12 hores del migdia s'ha celebrat una missa a l'església de Poblet pel Dr. Gabriel Villegas, a la qual han assistit la seva família i molts monjos del monestir.

Dia 22, dijous: S'ha reunit a Poblet el Consell de l'Abat President de la Congregació de la Corona d'Aragó. Hi han assistit: El P. Abat de Poblet, President de la Congregació, la M. Anna M. Camprubí, abadesa de Vallbona, la M. Núria Illas, priora de Valldonzella, Sr. Sara Picher, de Vallbona, el P. Josep Peñarroya, prior de Solius, el P. Lluç Torcal, de Poblet, i F. Albert Fontanet, de Solius.

Dia 26, dilluns: El P. Abat, acompanyat de F. Bernat Folcrà, ha assistit a la missa crismal a la catedral de Tarragona.

Dia 28, dimecres: Ha visitat el monestir Mn. Marcus Vinicius Teixeira Araujo, rector de la parròquia de l'Espluga de Francolí.

Dia 30, divendres: F. Borja Peyra ha donat la conferència del Divendres Sant amb el títol «El Servent de Jahvè».

Dia 31, dissabte: F. Lluís Solà ha donat la conferència del Dissabte Sant amb el títol «Egèria, caminat vers la Pasqua».

ABRIL

Dia 1, diumenge: Després de la missa conventual del dia de Pasqua, la Coral Espluguina ha cantat algunes caramelles a la plaça del monestir.

Dia 3, dimarts: El P. Abat, acompanyat de F. Llorenç Villagrasa, ha anat al monestir de l'Escorial per assistir a una missa en el 25è aniversari de la mort de Don Joan de Borbó, avi del rei Felip VI, a la qual ha estat expressament convidat.

Dia 4, dimecres: El monjos de la cartoixa de Santa Maria de Montalegre (Tiana, prop de Barcelona) han vingut al monestir de Poblet. Han participat a la missa conventual, han visitat el monestir, han dinat amb la comunitat i han assistit a la recreació.

Dia 8, diumenge: Al refector de conversos ha tingut lloc un concert dels estudiants de guitarra del Conservatori de la Diputació de Tarragona.

Dia 11, dimecres: El P. Abat i el P. Prior han anat a Tarragona per parlar amb Jordi Sierra, sotsdelegat del Govern d'Espanya a Tarragona i visitar les instal·lacions esportives per als Jocs de la Mediterrània del 2018.

Dia 12, dijous: A la tarda, Mn. Joan Torra ha donat una conferència dins del cicle sobre sant Agustí.

Dia 15, diumenge: Després de la missa conventual, la Coral «La veu de la terra» de Vimbodí ha cantat algunes caramelles a la plaça del monestir.

Dia 17, dimarts: El P. Abat, acompanyat de F. Jurijus Savlinskis, ha anat al monestir de Piedra (Aragó) per participar al Congrés «Monasterio de Piedra, un legado de 800 años: historia, arte, naturaleza y jardín» celebrat amb motiu dels 800 anys de la seva fundació per part del monestir de Poblet. El P. Abat hi ha tingut la ponència titulada «San Bernardo y las reformas cistercienses».

Dia 18, dimecres: El P. Abat ha anat al monestir de Solius, on s'hi estarà fins al divendres.

Dia 22, diumenge: El P. Salvador Batet ha anat aquest vespre al convent de les Carmelites Descalces de Tarragona per donar una conferència sobre la Pasqua.

Dia 23, dilluns: En la festa de sant Jordi, patró de Catalunya, membres del Reial Cos de la Noblesa de Catalunya han vingut al monestir. Després de participar en una missa a la capella de Sant Jordi han dinat amb la comunitat.

Dia 24, dimarts: Han vingut a Poblet un grup d'una vintena d'abats i abadeses trapencs francesos pertanyents a la «Région Cistercienne Francophone» (Récif), que agrupa els monestirs trapencs de l'oest de França. S'estaran fins al dilluns 30 d'abril a l'hostatgeria externa on faran les seves reunions i menjaran, tot participant a la missa i als oficis amb la comunitat de Poblet.

Dia 26, dijous: Aquesta nit ha mort Josep Barruè, pare del P. Rafel Barruè, prior. Demà tindrà lloc el seu enterrament a Vila-real al qual assistirà el P. Josep Alegre en representació de la comunitat.

Dia 27, divendres: Els abats i abadeses trapencs hostatjats a Poblet han visitat el monestir, han dinat al refector amb la comunitat i han participat a la recreació.

A la tarda, ha arribat el P. Mauro-Giuseppe Lepori, abat general de l'Orde Cistercenc. També han arribat els membres del Consell de l'Abat General: P. Vladimir Gaudrat, abat de Lerins, P. Anselm van der Linde, abat de Mehrerau, P. Maximilian Heim, abat de Heiligenkreuz, M. Kandida Saratxaga, abadesa de Lazkao, M. Hildegard Brem, abadesa de Mariastern-Gwiggen, i el P. Lluç Torcal, procurador general.

Dia 28, dissabte: Ha tingut lloc a Poblet la reunió del Consell de l'Abat General de l'Orde Cistercenc.

Dia 29, diumenge: El grup «Amici» d'abats i abadeses francòfons de l'Orde Cistercenc es reuniran a Poblet a partir d'avui fins al proper diumenge 6 de maig. Formen part d'aquest grup l'Abat General i els abats i abadeses de Lerins, Boulaur i Castagniers (França), Hauterive, La Maigrage i Wurmsbach (Suïssa), Kismaros (Hongria), Mariastern-Gwiggen (Àustria), la Priora General de les Bernardines d'Esquermes. També l'abat de Poblet.

FESTIVAL INTERNACIONAL ORGUES DE POBLET. ENTREVISTA A LES DUES ORGANISTES PARTICIPANTS

Del 4 al 25 de novembre va tenir lloc el Vè Festival Internacional Orgues de Poblet que es va inaugurar amb un concert de l'organista italiana Giulia Ricci, en què la figura de Johann Sebastian Bach va ser protagonista especial. Els següents concerts van anar a càrrec de la danesa Hanne Kullmann (18 de novembre) i de la japonesa Hatsumi Miura (25 de novembre). Hem pogut parlar amb les organistes Hanne Kullmann i Hatsumi Miura, sobre l'experiència d'haver tocat l'orgue Metzler de Poblet i de la seva visita al monestir.

L'organista japonesa Hatsumi Miura.

L'organista italiana Giulia Ricci.

1. Ens podria donar les seves impressions respecte a la seva visita a Poblet?

Hatsumi Miura: M'ha meravellat aquest lloc tan espiritual, afable i tranquil, on els monjos han pregat durant gairebé un mil·lenni. Serà un record inesborrable en la meua vida haver assistit a la missa dominical. Tornaré a Poblet!

Hanne Kullmann: Ha estat una experiència increïble visitar un lloc tan ple de bellesa, espiritualitat i silenci. Quan sóc a casa sóc molt activa, i de fet vaig portar a Poblet la meua roba esportiva perquè imaginava que seria agradable córrer per allà. Però em vaig adonar que això hauria estat absurd. ¿Per què no gaudir de la calma i fer alguna cosa completament diferent, en lloc d'intentar mantenir l'estil de vida usual? Vaig intentar desaccelerar i fer alguna lectura i, per descomptat, tocar l'orgue, i a la posta de sol vaig fer un bonic passeig per les vinyes.

2. Què li ha semblat l'orgue Metzler del monestir?

H. M.: M'ha agradat moltíssim. Metzler és reconegut per construir orgues d'alta qualitat. Cada tub està ben harmonitzat. La seva ben pensada composició sonora permet interpretar un ampli repertori. La mida i l'harmonització de l'instrument s'ajusten perfectament a l'espai sonor de l'església.

H. K.: M'ha encantat. La transmissió mecànica és increïble; gairebé semblava que la Trio Sonata sonava sola! La transmissió

realment responia a la meva articulació d'una forma que no trobo en molts orgues. La seva composició sonora és rica i molt ben pensada. Semblava haver-hi un so per a tot el que jo estava buscant. I la forma en què està compost el cor de principals és simplement magistral! El so, la transmissió mecànica i l'acústica: tot va contribuir a fer que aquesta experiència fos única. Va ser un gran privilegi tocar al monestir!

3. Quina pensa que pot ser la contribució de la sensibilitat femenina al món de la música, i en particular a la interpretació organística?

H. M.: Crec que el músic necessita tant de feminitat com de masculinitat, ja que la música té ambdues dimensions. Mai no he pensat sobre sensibilitat femenina en la meva interpretació. Però la dona és físicament més feble que l'home, de manera que potser necessiti d'una habilitat diferent quan toca un gran orgue.

H. K.: Bé, crec que la resposta, almenys la meva, es troba a la mateixa pregunta. Si es tracta de sensibilitat femenina o simplement de sensibilitat en general, no ho sé, però de vegades desitjaria que hi hagués una major consciència pel que fa a la registració, a l'elecció que es fa dels sons de l'orgue. L'orgue de Poblet és força gran, però això no implica necessàriament que s'hagin de fer servir tots els registres a la vegada. Aquests van ser creats per a diferents propòsits, com les espècies que guardem a la cuina: fer-les servir totes no fa millor el sabor d'un plat. Per això és necessari escoltar molt acuradament els sons que escollim i descartar els que són innecessaris; això donarà un més bon resultat.

fra Josep Antoni Peramos i
fra Bernat Folcrà

VISITA A POBLET DELS MONJOS CARTOIXANS DE MONTALEGRE

El 4 d'abril els monjos cartoixans de Santa Maria de Montalegre (Tiana) van visitar la nostra comunitat. Les dues comunitats van gaudir d'una diada en què van compartir la joia del Senyor ressuscitat, ja que la visita es va realitzar el dimecres de l'octava de Pasqua. La comunitat cartoixana estava formada per deu monjos, set sacerdots i dos germans, presidida pel seu prior, el P. Josep Maria Canals; els acompanyava el bisbe emèrit de San Carlos de Veneçuela, Tomás Jesús Záraga, retirat actualment a la Cartoixa de Montalegre, on fa vida de cartoixà.

Després de l'Eucaristia, celebrada a les deu del matí, els monjos cartoixans van fer la visita del monestir; a la una vam pregar sexta i després vam dinar junts. Durant l'àpat, com és habitual, vam escoltar la lectura, i amb motiu de la visita, es van llegir algunes cartes que va escriure sant Bernat de Claravall a diversos monjos cartoixans. Es tracta de les cartes 11, 12, 153 i 154, en les quals el *doctor mel·liflu*, amb la dolçor típica del seu llenguatge, revela una extraordinària devoció i amistat amb els cartoixans. De fet, tant l'orde del Cister com l'orde de la Cartoixa van néixer al segle XII, van tenir molta

relació i van compartir un amor immens per la Mare de Déu.

Tant el Cister com l'orde cartoixà, tot i tenir una organització de la vida monàstica diferent, van fer de la recerca de l'Amor la tasca comuna, el sentit del seu carisma i de la seva missió. Guillem de Saint-Thierry, per exemple, biògraf, amic i admirador de sant Bernat –i també, com ell, monjo cistercenc– va escriure una llarga epístola als cartoixans de Mont-Dieu, l'anomenada *Carta d'Or*, un

tractat preciós sobre la vida monàstica com a recerca de l'Amor. La gran herència espiritual que ens lleguen els monjos benedictins, cistercencs, trapencs, cartoixans i camaldulencs consisteix, sens dubte, en l'art d'estimar sense mesura, ben conscients que l'amor no fa càlculs.

Després del dinar vam gaudir d'una estona de recreació amb cafè, on vam poder escoltar l'admirable saviesa dels monjos cartoixans. En aquest moment d'esbarjo el bisbe Tomás Jesús Záraga, bisbe emèrit de San Carlos de Veneçuela, ens va donar un colpidor testimoni de vida i ens va dir alguna paraula sobre Veneçuela. El bisbe Tomás Jesús Záraga és a la Cartoixa de Montalegre des de fa quatre anys, intercedint amb la seva pregària per una obra apostòlica i missionera amb els més pobres que va iniciar ell mateix a Veneçuela, i intercedint amb la seva pregària per la solució de la greu situació de crisi humanitària que s'està vivint en aquell estimat país. Va compartir amb nosaltres la seva experiència: que "la soledat no existeix", perquè Déu és comunió, Déu no és solitari. A la Cartoixa, on tot parla de Déu, la soledat no existeix. Tanmateix, ens va dir el bisbe veneçolà, des de la Cartoixa també s'estan fent esforços per fer arribar aliments a una població que està morint-se de fam i per la pràctica absència total de la medicació essencial. La Cartoixa ha obert un compte per rebre ajuda econòmica. Ajudeu-nos a pregar per la solució de la crisi humanitària en aquell país!

Bernat Folcrà

ORDENACIÓ DIACONAL DE F. BORJA PEYRA I ALMUNIA

6 de desembre de 2017

El Senyor vindrà, no trigarà, farà llum en les tenebres i es revelarà a totes les nacions (cant d'entrada de la missa del dimecres de la setmana primera d'Advent).

La litúrgia de l'Advent, amb el seu caràcter joiós, esperançat i expectant, donava el to d'aquest esdeveniment important en la vida de la comunitat de Poblet, l'ordenació com a nou diaca de fra Borja Peyra i Almunia.

Fra Borja, llicenciat en Filosofia, docent d'aquesta matèria abans d'entrar al monestir, va vestir l'hàbit el dia de sant Bernat de 2010, i el mateix dia de l'any següent va fer la professió com a monjo. Havent acabat els seus estudis de teologia, el P. Abat li ha demanat d'acceptar aquest nou servei, fonamentalment litúrgic, a la comunitat, com a servidor de l'altar i de la Paraula.

Va presidir la missa d'ordenació el Sr. Arquebisbe de Tarragona i Primat, monsenyor Jaume Pujol i Balcells, el qual, amb la imposició de les mans i la pregària d'ordenació, va conferir a fra Borja l'orde del diaconat. El van acompanyar, a més de la comunitat, els seus pares, germans, altres familiars i amics, i alguns preveres i diaques que van concelebrar amb la comunitat.

Les lectures corresponents al dimecres de la setmana primera d'Advent ajudaven a posar l'accent en la dimensió servicial —valgui la redundància— del diaconat. Dibuixaven, amb trets molt vius, una imatge de diaca com a dispensador del pa que Déu, en Jesús, multiplica per a tots els pobles en el seu banquet del consol, de la joia i del perdó. Una imatge de diaca com el qui reparteix, el qui fa compartir el do de Déu, l'abundància de la seva misericòrdia. El diaca com a icona de Jesús servidor que s'abaixa a rentar els peus dels deixebles.

Després de la cerimònia hi va haver un refresc a la sala dels cups, moment també de felicitar l'ordenat, i tot seguit, acabada la pregària de Sexta, el dinar festiu amb la comunitat al refector dels monjos.

L'ordenació de fra Borja ha fet més intensa l'espera joiosa de la nova vinguda del Senyor en l'Advent d'enguany, i ha estat una nova ocasió preciosa per renovar la nostra comunió amb l'església local en la persona del seu bisbe.

Amb paraules del Càntic de Zacaries, que va posar lletra i música a l'acció de gràcies final de la missa d'ordenació, desitgem a fra Borja que pugui servir el Senyor i els seus germans *amb santedat i justícia tots els dies de la seva vida* (Lc 1,75).

Lluís Solà

CLOENDA DEL CENTENARI DEL NAIXEMENT DE MN. RAMON MUNTANYOLA

El dissabte 3 de febrer es va realitzar al monestir l'acte de cloenda del centenari del naixement de Mn. Ramon Muntanyola, el capellà i literat nascut a l'Espluga de Francolí i vinculat a diverses poblacions del Camp de Tarragona com Salou, Vila-seca, La Selva del Camp, Reus o Tarragona. El P. Abat Octavi Vilà i Mayo, el Sr. David Rovira Minguella, alcalde de l'Espluga de Francolí i el Sr. Josep Poblet i Tous, president de la Diputació de Tarragona, van cloure aquest acte que va començar a les 10 h amb la celebració de l'Eucaristia en el decurs de la qual es va utilitzar per a la consagració el calze de Mn. Ramon Muntanyola.

En l'homília, el P. Abat va comentar les lectures de la missa que parlaven de la recerca constant de Déu a través de l'escolta i va establir una comparació amb les persones d'Església homenatjades: el cardenal Vidal i Barraquer i Mn. Ramon Muntanyola: *Salomó demanà la gràcia de saber escoltar, per poder servir el seu poble i destriar el bé del mal. Comença el seu regnat des de la humilitat, sabent-se pobre i reconeixent que li calia l'ajut de Déu per poder governar el seu poble, el poble que Déu li ha confiat. No demana ni molts anys de vida, ni riquesa, ni la vida dels seus enemics, sinó discerniment per poder escoltar i fer justícia*, va dir el P. Abat al cor de la celebració eucarística.

A continuació de la missa, es va celebrar a l'Església del monestir un petit concert de poemes musicats de Mn. Ramon Muntanyola, la major part dels quals dedicats a cantar la joia del Nadal tan arrelada dins la tradició catalana. A més, al concert es va estrenar l'obra coral *El Cardenal proscrit*, amb lletra de Mn. Muntanyola i música de

Mn. Valentí Miserachs. Aquesta peça va ser composta expressament amb motiu del centenari del naixement de Mn. Muntanyola, i va ser interpretada per l'*Schola Cantorum* de la Selva del Camp sota la direcció de Joan M. Vilalta.

A les 12 h. el P. Abat va fer la presentació de la biografia del cardenal Vidal i Barraquer, escrita per Mn. Muntanyola, revisada pel monjo de Montserrat, Josep Massot i Muntaner, i editada per Publicacions de l'Abadia de Montserrat.

Amb aquest any dedicat a recordar el sacerdot i poeta espluguí s'ha volgut transmetre a les següents generacions les figures de mossèn Muntanyola i del cardenal Vidal i Barraquer, dues figures cabdals de la història del país. I la cloenda d'aquest any Muntanyola va donar inici també a l'any dedicat al cardenal Vidal i Barraquer, ja que aquest 2018 es compleixen 150 anys del seu naixement a Cambrils.

Bernat Folcrà

VII TROBADA D'INTEL·LECTUALS I PROFESSIONALS CATÒLICS A POBLET

11 de novembre de 2017

El diàleg entre la fe, la raó i les ciències ha estat el tema de la VII Trobada d'intel·lectuals i professionals catòlics, celebrada aquest 11 de novembre a Poblet amb la presència de dos conferenciants religiosos i amb una assistència molt concorreguda, enguany més que en els precedents. La jornada va començar amb les paraules de benvinguda del P. Abat Octavi Vilà i del Dr. Cristòfol-A. Trepat, en les quals van posar de relleu la gran importància d'aquesta jornada per obrir un camí d'harmonia i de pacificació en els moments actuals que viu el nostre país. La primera conferència: *Ciència, modernitat, religions i cristianisme* ha anat a càrrec del jesuïta Javier Montserrat, professor de la Universitat Autònoma de Madrid i de la universitat Comillas, també de la capital de l'Estat. Ha assenyalat com l'evolució de la ciència des de començaments del segle XX va trencar amb els paradigmes mecanicistes on Déu no semblava tenir cabuda. La fe crítica el positivisme perquè aquest rebutja formes de coneixement diverses al del coneixement observable i experimental. El camí a seguir és la síntesi i l'harmonia entre la fe i la raó, els mètodes científics i altres sabers com la filosofia, la poesia o l'art. La nova física ha permès que Déu entri en harmonia amb l'univers com una possibilitat perfectament racional malgrat el seu silenci. Tota religiositat té la capacitat d'acceptar un Déu ocult i alliberador, que en el cas del cristianisme opta per ocultar la seva divinitat en la mort de creu.

El P. Ramon M. Nogués, escolapi i expert en neurologia, ens ha ofert una segona con-

ferència: *Llenguatge científic, veritats simbòliques i capítols controvertits*. En la seva ponència, el P. Ramon va parlar de la gran importància que té la dimensió simbòlica per al coneixement humà, una dimensió simbòlica que el positivisme rebutja. Sense un context de misteri, com ja havia dit Einstein, és impossible el coneixement. Sense l'ús de les metàfores, els símbols i les imatges que ens dona l'art, la religió i la poesia, tampoc podria haver-hi coneixement científic, perquè les metàfores són allò que sustenta el pensament.

La raó ha de ser assistida per les emocions per tal que aquella funcioni bé. En aquest sentit cal reconèixer que el paradigma de coneixement imperant a Europa ha estat el de la raó. Aquest paradigma ha esdevingut un dogmatisme de la raó que ha menystingut la gran importància de registre emocional humà, que és la dimensió més decisiva per a la supervivència humana. Si estic deprimat, i algú que em vol bé em toca la mà, això esdevé decisiu per a la meua supervivència i val

el mateix que dir que dos i dos són quatre. Els llenguatges simbòlics són més vertaders que els llenguatges científics. Segons el P. Nogués, la veritat profunda només la podem dir amb una metàfora. Per aquesta raó avui urgeix parlar més des dels relats, rics en metàfores, que des dels dogmes.

Després del dinar a l'hostatgeria externa del monestir i d'un passeig en silenci pel claustre, els assistents es van reunir de bell nou a dos quarts de quatre de la tarda per escoltar dos testimoniatges de vida. El primer el va oferir la Dra. Montserrat Esquerda, que va donar un bell testimoniatge de fe unida al seu treball científic com a metgessa. Va explicar que la fe és un element sanador en la salut de manera que la fe i la salut s'harmonitzen d'alguna manera. La imatge d'un Déu que és un Pare amorós té conseqüències beneficioses en la salut física i espiritual. Difícilment el sofriment es transforma en maduresa si no hi ha un acompanyament, si no hi ha un altre que et sostingui. Per això la trobada amb l'altre és la verdadera obertura cap al transcendent, i no pas el sofriment en si mateix.

El que transforma les persones és sortir fora de si mateixes per a trobar-se amb els altres. El que ens fa humans no són els instints sinó els símbols, la transcendència. La Dra. Montserrat ha viscut professionalment l'experiència de situacions que no poden ser resoltes, però que poden ser acompanyades. L'acompanyament de les persones que pateixen és una gran finestra oberta al transcendent: cal que la trobada amb l'altre en moments de sofriment ens obri a la transcendència. Jesús no va venir a eradicar el sofriment o a explicar-lo sinó a omplir-lo de la seva amorosa presència.

El segon testimoniatge va ser el de Marco Schorlemmer, científic de professió i coordinador nacional per a la meditació cristiana a Catalunya. Marco Schorlemmer va dir que la meditació cristiana és el que fa ad-

quirir el seu ple sentit a l'activitat científica. La ciència neix de la capacitat de meravella, com ja havia dit Aristòtil.

I aquesta capacitat de meravellar-se pròpia de la ciència va unida al silenci, a l'atenció respectuosa i a la comunió. *El camí de la meditació m'ha ensenyat —va dir— que en totes les coses hi ha al mateix temps un saber i un no saber, estic immers en una realitat informativa i al mateix temps en una realitat lliure.* Per això la ciència és una activitat plena de la més profunda humilitat; *el vertader científic té sempre davant dels ulls el temor de Déu, és a dir, de la realitat lliure, com diu sant Benet a la seva Regla.*

Al final de la jornada el Dr. Francesc Torralba va treure les conclusions de la trobada, assenyalant, entre d'altres coses que allí on la ciència no pot donar solucions el coneixement vertader és el coneixement simbòlic i emotiu, perquè ens permet estimar una persona que pateix i acompanyar-la espiritualment; ens fa falta trencar amb les etiquetes. La contemplació no és exclusiva dels monjos sinó que és també part essencial de la recerca científica. Tenim vies obertes cap al transcendent en el llibre de la naturalesa, en la bellesa de l'art i en la litúrgia. Però molt especialment el nostre moment actual ens urgeix a eixir fora de nosaltres mateixos per a anar a la trobada de l'altre. La cultura de la trobada de la qual ens parla el papa Francesc és avui un camí privilegiat cap a Déu. Al mateix temps totes aquestes vies d'accés al transcendent no es poden donar sense admiració, sense capacitat de sorpresa i de meravella.

Al final, l'entorn natural del monestir de ben segur que va despertar en tots els participants d'aquesta trobada davant els tons rojos d'una preciosa posta de sol, que tant la llum de la fe com la de la raó provenen totes dues de Déu.

Bernat Folcra

INVITACIÓ A LA LECTURA

Títol: ANTOLOGÍA DE CRÓNICA
LATINOAMERICANA ACTUAL

Autor: Darío Jaramillo Aguedo

Editorial: Alfaguara

Darío Jaramillo Aguedo (Santa Rosa de Osos, Colòmbia, 1947) és poeta, novel·lista i assagista. Actualment és membre de l'Acadèmia Colombiana de la Llengua. Gràcies a aquest autor la narrativa llatinoamericana ha esdevingut un corrent literari de gran qualitat. Molts autors han escrit excel·lents articles sobre les seves realitats mitjançant un gènere periodístic com és la crònica. Per gaudir d'aquests treballs ha recopilat molts dels articles publicats a la premsa i els ha reunit en aquesta obra de 649 pàgines denominada *Antología de crónica latinoamericana actual*.

Aquesta antologia és el fruit d'una extraordinària selecció: 53 cròniques escrites per periodistes del continent sud-americà. En les seves pàgines podem llegir històries de Mèxic, Argentina i Colòmbia i retalls de Veneçuela, El Salvador, Xile, Perú, Bolívia, Uruguai, Cuba i la República Dominicana. Signatures com les de Mario Caparrós, Leia Guerreiro, Juan Villoro, José Navia, Pedro Lemebel, entre altres temes, retraten les penúries dels poderosos (com va ser Pablo Escobar), les tragèdies mínimes i màximes dels pobles, aclaparats per guerres passades, les quals deixen greus cicatrius en generacions posteriors, les persecucions pel narcotràfic, però sobretot el que ressalten és la valentia de les persones, les quals malgrat que temen perdre la seva vida s'enfronten a les injustícies que pateixen milers de persones. El resultat és un mosaic que mostra l'actual situació d'aquests països.

Molt sovint els cronistes són l'altaveu de la víctima que pateix la violència, però també escolten l'assassí i el pederasta, a fi de mostrar totes les circumstàncies que formen les notícies. Per exemple en la crònica *Los Acapulco Kids*, Alejandro Almazán ha escrit un llarg article denunciant les condicions de vida dels menors desprotegits a Acapulco, on la pobresa d'uns enriqueix uns altres.

També llegirem històries menys doloroses, com la de la família Bacardi a Cuba, que per no perdre influència es va situar primer al costat de la revolució, però va haver de sortir de l'illa al cap d'un any i es va convertir en un dels emigrants més actius contra el govern de Fidel Castro; la crònica també relata la història del rom i la relació d'aquesta beguda amb l'esclavitud.

Tanmateix l'article que més m'ha entristit és el de Laura Castellanos. Aquesta periodista escriu sobre una trobada amb Lydia Cacho, amb motiu de la presentació del llibre *Esclavas del poder*. El contingut del llibre sobre la pederàstia és espantós, però el pitjor de tot és que totes les capes de la societat mexicana hi estan implicades i això fa entendre que no es solucionarà pas en un futur pròxim, perquè tots tenen interessos en aquest vergonyós negoci; no obstant això ens queda l'esperança de les bones persones que denuncien i treballen per millorar la vida de tanta gent que pateix. Nosaltres, llegint llurs cròniques, col·laborem a reafirmar l'esperança per a un futur millor.

(Lina Zulueta)

Títol: EL CEREBRO. NUESTRA HISTORIA

Autor: David Eagleman

Editorial: Anagrama

David Eagleman (Nuevo México, 1971) és neurocientífic i actualment treballa com a professor i investigador al departament de Psiquiatria i Ciències del Comportament a la Universitat de Stanford. És membre del consell del Fòrum Econòmic Mundial.

El cerebro. Nuestra historia és una obra divulgativa que, com el mateix autor ens explica a la introducció, està dirigida a un públic sense coneixements especialitzats, tot i que se suposa que té una gran curiositat i moltes ganes de comprendre el seu interior.

Tots els nostres pensaments, els nostres somnis, els nostres records i totes les experiències viscudes estan en un cervell que pesa un quilo i mig, té una consistència gelatinosa i presenta un aspecte arrugat. En el seu interior es produeixen processos espectaculars, els quals dirigeixen la vida de cada persona.

L'obra està composta per una breu introducció, on ens anima a entrar en un terreny sorprenent. Seguidament, en sis capítols, ens explica qui som, què és la realitat, qui està al seu comandament, com decidim, què necessitem i finalment cap a on anirem. El llenguatge emprat és clar, amè i divertit; per ajudar, al final hi ha un glossari que aclareix tots els conceptes que surten en el decurs de l'explicació.

És molt interessant, en el capítol primer, quan l'autor fa referència a les emocions, l'afirmació de la seva importància, perquè és per mitjà de les emocions que el cervell interpreta el món; la cognició ens proporciona la informació més detallada mentre que les emocions ens donen la informació a una escala més gran i ens fan experimentar si una situació és bona o dolenta. Molts estudis demostren que quan recorrem als dos sistemes, cognitiu i emocional, prenem les millors decisions.

També és molt gratificant saber que, com ha demostrat la ciència, som criatures profundament socials. Ens diu Eagleman: *la nostra societat es construeix a base de capes de complexes interaccions socials*. Tots els humans, els més de set mil milions que passem pel damunt del planeta, som iguals; el que ens diferencia és el funcionament del nostre cervell. Una consideració molt rellevant, perquè coneixent com funciona el nostre cervell sabem que el racisme o qualsevol altra divisió de les persones, són només consideracions culturals que es poden abolir en benefici de tots els que les pateixen.

David Eagleman és una gran narrador que ens fa gaudir de la neurociència amb la mateixa alegria que Carl Sagan ho va fer amb l'astrofísica.

(Lina Zulueta)

¿LA CIÈNCIA ACTUAL ÉS COMPATIBLE AMB ALGUNES DE LES FORMULACIONS DE LA FE CRISTIANA?

Els passats 16 i 17 de novembre de 2017 va tenir lloc a Poblet la VII Trobada d'intel·lectuals i professionals catòlics. Tal i com s'ha fet des de la primera d'aquestes Trobades, els ponents i comunicadors han desenvolupat per escrit, sovint ampliant-los, els continguts de les seves intervencions. La qüestió al voltant de la qual van girar les diverses intervencions va ser el grau de compatibilitat entre algunes de les formulacions de la fe cristiana i els resultats de la ciència actual. El volum que ressenyem, i que forma part de la col·lecció *Scriptorium Populeti* (núm. 27) conté, doncs, d'una manera sistematitzada les matèries que s'hi van tractar.

El volum ve encapçalat per un pròleg de fra Octavi Vilà, abat de Poblet i una presentació general a càrrec del coordinador. La resta s'estructura en quatre parts que es corresponen a les dues ponències del matí i a les dues comunicacions de la tarda. S'hi afegeix un annex final.

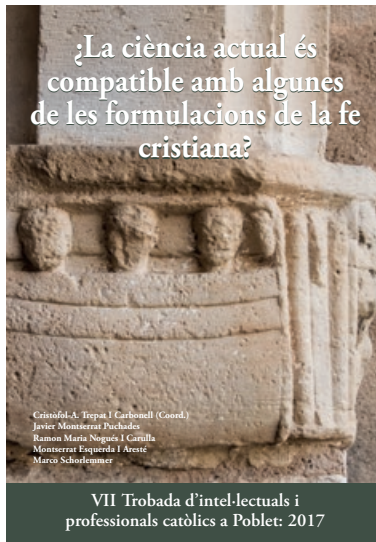
És autor del primer capítol el doctor Javier Montserrat Puchades s.j., professor de Psicologia a la Universitat Autònoma de Madrid i de la universitat eclesiàstica Comillas de la capital de l'Estat. El doctor Montserrat va dissertar sobre el tema de *Religió universal, cristianisme universal* tot plantejant el diàleg de la ciència amb la fe a propòsit de

l'existència o inexistència d'un Déu ocult i alliberador. El segon capítol es correspon amb la segona ponència, *Fes i ciències, incompatibilitats?*, la qual va anar a càrrec del doctor Ramon Maria Nogués i Carulla, escolapi, catedràtic emèrit d'Antropologia Biològica a la Universitat Autònoma de Barcelona.

El tercer i quart capítols es corresponen a les comunicacions de Montserrat Esquerda Aresté, doctora en medicina, i de Marco Schorlemmer, doctor en informàtica i expert i investigador en intel·ligència artificial. Tots dos, com és habitual en les Trobades, ens van comunicar les seves experiències personals en relació al tema que es tractava. Així, la doctora Esquerda, ens va parlar de la seva relació, com a creient, amb els descobriments i realitats del món de la medicina (*Fe, creences i medicina en conflicte?*). El doc-

tor Schorlemmer, finalment, ens va exposar la seva percepció sobre la indagació científica i la recerca d'una veritat que es troba més enllà (*Indagació científica i el conreu del simple esguard de la veritat*).

Se sol postular que no es pot ser científic i creure en Déu, com si ciència i divinitat fossin incompatibles. Per il·lustrar aquesta suposada contradicció, un reguitzell de cites de científics contemporanis relacionats amb el misteri de Déu clou el llibre.

EL BANC DELS ALIMENTS

<https://www.bancdelsaliments.org/ca/home/>

... per això heu de reconèixer que tothom qui actua justament ha nascut de Déu. (1Jn 2,29)

La idea de crear un “Banc dels Aliments” va néixer a Phoenix, a l’estat d’Arizona (EUA) l’any 1966. El 1984, gairebé vint anys després, s’introdueix a París. El 1987 es funda el primer Banc dels Aliments a Barcelona, una institució pionera en l’àmbit estatal.

El Banc dels Aliments de Barcelona està gestionat per una Fundació privada benèfica que és independent, apolítica, aconfessional i sense ànim de lucre. El seu principal objectiu consisteix a recuperar els excedents alimentaris i distribuir-los entre entitats locals perquè els facin arribar a persones necessitades. En l’actualitat compta amb 213 voluntaris, reparteix gairebé 18 milions de quilos d’aliments, disposa de 329 entitats receptores i distribueix el seu ajut a 137.156 persones. Hem dit més amunt que és una entitat aconfessional. Tanmateix els seus valors dirigits són la gratuïtat, la generositat i l’ajut immediat a les necessitats més inajornables de les persones més necessitades. Pur missatge cristià. Es tracta d’un acte immediat de justícia i solidaritat. Sant Joan ens recorda que tot aquell qui actua justament ha nascut de Déu.

El Banc dels Aliments lluita contra el malbaratament i la fam més propera. Els aliments que distribueix provenen bàsicament de la sobreproducció que no es ven. Els aliments, naturalment, es reben i es distribueixen gratuïtament a través d’entitats benèfiques homologades que permeten assegurar que els aliments arriben al seu destí final. La coordinació i la gestió es fa a través de la col·laboració de voluntaris.

El web és molt clar. A dalt de tot es disposen cinc pestanyes que indiquen la informació tractada: banc dels aliments, empreses solidàries, distribució d’aliments, comunicació i gestió transparent. De cadascuna d’elles es desplega un menú molt complet que permet obtenir una informació detalladíssima i acurada. També és important la comunicació de notícies d’última hora i la columna de la dreta que ens permet saber com podem col·laborar en aquesta magnífica i solidària iniciativa.

Cristòfol-A. Trepast

INFORMACIÓ DEL MONESTIR DE POBLET

HORARI DE CULTES

FESTES DE PRECEPTE

5,15 h. MATINES
7,30 h. LAUDES
10 h. MISSA CONVENTUAL
13 h. MISSA PER AL POBLE
18 h. MISSA PER AL POBLE
19 h. VESPRES I EXPOSICIÓ
21 h. COMPLETES I SALVE

DIES FEINERS

5,15 h. MATINES
7 h. LAUDES
8 h. MISSA CONVENTUAL
18,30 h. VESPRES (15/9 al 14/6)
19 h. VESPRES (15/6 al 14/9)
20,30 h. COMPLETES I SALVE (15/9 al 14/6)
21 h. COMPLETES I SALVE (15/6 al 14/9)

HORARIS DE VISITA AL MONESTIR

- **Hivern (del 13 d'octubre al 15 de març):**
Dies feiners: 10:00 – 12:45 / 15:00 – 17:30
Diumenges i festius: 10:00 – 12:30 / 15:00 – 17:30
- **Primavera (del 16 de març al 14 de juny):**
Dies feiners: 10:00 – 12:45 / 15:00 – 18:00
Diumenges i festius: 10:00 – 12:30 / 15:00 – 17:30
- **Estiu (del 15 de juny al 14 de setembre):**
Dies feiners: 10:00 – 12:45 / 15:00 – 18:00
Diumenges i festius: 10:00 – 12:30 / 15:00 – 18:00
- **Tardor (del 15 de setembre al 12 d'octubre):**
Dies feiners: 10:00 – 12:45 / 15:00 – 18:00
Diumenges i festius: 10:00 – 12:30 / 15:00 – 17:30

*EL MONESTIR NO ES VISITA ELS DIES DE NADAL, SANT ESTEVE I CAP D'ANY.
REIS, DIJOURS I DIVENDRES SANT I DILLUNS DE PASQUA, TANCAT A LA TARDA.*

TELÈFONS, FAX I CORREUS ELECTRÒNICS:

MONESTIR-COMUNITAT: Tel. 977 870 089 – Fax: 977 871 762

WEB MONESTIR DE POBLET: www.poblet.cat

MONESTIR: info@poblet.cat

ADMINISTRACIÓ: admin@poblet.cat – Tel. 977 870 089 (ext. 260)

HOSTATGERIA INTERNA: hostatgeriadepoblet@gmail.com

ARXIU TARRADELLAS: atarradellas@poblet.cat – Tel. 977 870 089 (ext. 234)

HOSTATGERIA EXTERNA: Tel. 977 871 201 – Fax: 977 870 537

hostatgeria@poblet.cat // gerencia@poblet.cat // comptes@poblet.cat

CONSERGERIA (GUIES MONESTIR): Tel. i Fax: 977 870 254 – visita@poblet.cat

TRESORERIA GERMANDAT: germandatdepoblet@gmail.com

Monestir de Poblet